

planinski vestnik 11 1970

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXX

Jože Kodre	Alpinu	513
Jože Medvešček	Zahodni razgledi	514
Stane Belak	Dvakrat prek Mt. Blanca	517
Danilo Cedilnik	Mansarda v SZ steni Planje	522
Ivan Šavli	Spomin je ostal	526
Mica Kavar	V škrbini Zadnjega Prisojnika	529
Francka Černivec	»Moj« kuloar	532
Nada Vidmar	Čudna pot do Herletove	533
Janez Jeram	Šentviška gora	534
Vilko Mazi	V Westrov spomin po desetih letih	538
Friderik Bolha	Planinski mrčes	541
Dr. Avgust Reisman	Mariborski dijaki pred 55 leti na majniškem izletu	543
	Društvene novice	545
	Alpinistične novice	554
	Varstvo narave	556
	Iz planinske literature	558
	Razgled po svetu	562
	Naslovna slika: Bled — Marko Pernhart	

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tek. račun pri NB 501-8-51, tel. 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 30 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 43 din (3,5 US \$). — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembo naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in kličje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

ALPINU

JOZE KODRE

Zemlja tuja, zemlja tudi moja:
zdaj, ko konec srda je in boja,
zemlja, mati sladka ti, če dosti
storil hudega sem ti, oprosti.

Naj moj grob bo zapuščen, brez cveta,
in ko druge kitiijo dekleta,
naj brez znamenja bo in spomina,
naj oran bo in ko ozmina
čezenj zrasla bo in čas bo žetve,
v zlati blagoslov spremeni kletve.

(Alojz Gradnik)

Dežuje in zlovešče megle se vlačijo po dolini. Silni vrhovi nad njo se skrivajo v otožni belini, le dežne kaplje in slapovi vode z obronkov sten motijo mrko tišino. Koraki grobo odmevajo po gruščnati poti. Pred mano je kapelica in pokopališče. Križ pri križu se vrsti in ime za imenom. Črni so in nemi. Pa vendar se mi zdi, da mi vsak od njih tiho govori: »Daj, ustavi se človek! Ne stopaj tako hrupno, postoj in premisli! Čemu ti križi? Je bila ta skopa zemlja, te skale in stene vredna tolikih križev?« Jaz ne vem. Povej mi, ti alpin, si umiral z nasmehom ali s kletvijo na ustih? Pretrde in presurove so bile gore okoli tebe – bile so uklenjeni velikani, prepredeni z jarki in utrdami, ki so bruhale smrt. Vem, umiral si s kletvami na ustih, preklinjajoč tiste, zaradi katerih si moral tu končati. Glej, danes ko so dnevi bitk nad dolino že pozabljeni, bi se sprehajal tod z nasmehom na ustih. Viš in Nabojs bi gledal z očmi veselega otroka in ne s srdom kot takrat. In dolina pod njima bi bila tiha kot danes, brez groma topov in sikanja šrapnelov. In če bi bil jaz takrat s tabo v strelskem jarku pod točo šrapnelov, bi prav tako preklinjal, saj bi umrli vsi – cel bataljon v enem samem dnevu v bitki za Nabojs! In tu sedaj počivata avstrijski gebirgsjäger in italijanski bersagliere. Bila sta si sovražnika, sedaj počivata tu drug poleg drugega, obadva pod enakim križem in Viš in Nabojs mrko zreta na njun zadnji dom. Dovolj. Odhajam naprej. Rad bi si ogledal še prizorišče ene največjih bitk nad dolino Dogne, bitke za Pipper.

Še vedno dežuje, na sedlu nad dolino Zajzero sem, pod mano je Dagna. Cesta in italijanske vojašnice so razmetane po njej. Vzpenjam se prek ceste proti Pipperju. V kotlu pod njim so ostanki vojašnic. Molče hodim med podrtimi zidovi. Tu si prebival alpin in od tod si odhajal na rob v jarke in utrdbe. Iz one strani od Trbiža je prihajal avstrijski. Na tem robu sta našla svoj zadnji počitek. Rovi in utrdbe so skoraj nepoškodovani. Tesno mi je pri srcu in zdi se mi, da bom vsak hip zagledal mrki alpinov obraz. Po rovih šrapneli, ostanki topovskih granat, razbita čelada in zarjavel bajonet. Vem, kako so padale te utrdbe. Pod točo granat in šrapnelov si umiral, ti avstrijski in italijanski alpin, v boju na nož. In tu sta preklinjala sneg in vihar in trepetajoč čakala na svoj zadnji spopad. Kje je bilo takrat zlato sonce in topel dom? Le mrki zidovi vojašnic in utrd in smrt so bili okoli vaju. Kolikokrat si ti, avstrijski alpin, stal na tem robu? Vojna sreča je bila enkrat na tvoji, enkrat na italijanski, vse dokler niso avstrijske in nemške divizije v tistem strašnem naletu prebile fronto in se prek Dogne kot plaz usule proti jugozahodu. In ostali so le križi.

Križ pri križu in ime pri imenu, razbiti rovi in čelade in tvoje kletve, umirajoči alpin! Potikam se po rovih in še opazim ne, kdaj se je razdivjala nevihta. V eni od utrdb najdem zatočišče. Nevihta okoli mene se je vse bolj razdivjala in med bliski se kdaj pa kdaj pokaže silni Zmajev greben v Poliškem Špiku. Dež v silnih sunkih biča skalovje okoli utrdb. Slapovi vode in trušč padajočega kamenja se z grmenjem nevihte zlivajo v pošastno pesem narave. Strah me je. Tako majhnega se počutim v tem besnenju narave na prizorišču tolikih smrti. V nalivu med bliski in grmenjem odidem v dolino. Ne morem biti več sam, moram med ljudi, moram proč od križev, razbitih rovov in čelad. Nad Dogno se vedri, ko mimo italijanske vojašnice hitim v Zajzero. Pipper z utrdbami, jarki in z grobovi alpinov je ostal za mano. Nad tiho Zajzero je že sonce in iz belih megla se pokaže silni Poliški Montaż in Nabois. Dolina okoli mene je zopet zaživela in sonce je pregnalo mrko tihoto jesenskega deževja. Sedaj sije meni, pred mnogimi leti je sijalo tebi, alpin, vse dokler nisi postal žrtev te nenasitne – vojne! In vsakokrat kadar bo po nevihti pregnalo mrke oblake, ko bo mora deževja pregnana, naj pozlati te tihe križe posejane tod po Zajzeri. In ob večerih, naj ti, alpin, tih, tih veter tam od Viša in Nabois govori o ljudeh, ki danes brez kletve na ustih zro v te velikane, ki si jih tolikokrat preklel.

ZAHODNI RAZGLEDI

JOŽE MEDVEŠČEK, Bodrež pri Kanalu

er se Soča prebije iz tesni pri Doblarju, se dolina odpre. Lepa reka prosteje zaduha, a samo za hip. Pri Plavah Sočo spet stisnejo medse Sabotin na eni, na drugi strani pa Kuk in Sveta gora. Soča se poslovi od hribov šele pri Gorici, kjer gre čez mejo. Na levem bregu se dvigajo iz doline gozdnata in s travo porasla pobočja. Vrhovi, ki jih vidimo iz doline, so že na zahodnem robu Banjške planote. Najmanj tri ali štiri kote, ki tu stražijo Banjško planoto na zahodni strani, imenujejo domačini Kuk. S teh pobočij in z enega teh Kukov sem prvič gledal, kratkohlačnik, v daljavo, v gore. Gore so me zamikale in me zvale. Kako me ne bi, ko pa se s tega kraja tako lepo vidi na celo vrsto naših in italijanskih vrhov.

Na severovzhodu se vidijo Bohinjske, lahko jih imenujemo tudi Tolminske gore. Upam, da mi ne bo kdo tega zameril, saj se pravzaprav vidi tolminska stran. Najbolj proti vzhodu je pomaknjena Črna prst. Od nje sega pogled preko Rodice in Šije, Vogla in Škrbine, preko Kuka vse do Bogatina. Na severu se dviga iz Soške doline mogočni Krn z Batognico in s Peski zraven sebe. Levo od njega in že bolj daleč je znani Rombon. Še bolj levo, proti severozahodu, pa je Kaninsko pogorje s Kaninom in Prestreljenikom.

Tja gor smo strmeli otroci ob jasnih poletnih večerih, ko smo odhajali iz senožeti domov v dolino. Sonce je zahajalo daleč za vrhove Beneških Alp, gori v Prestreljeniku pa se je svetlikala majhna svetla točka. Da je tam luknja skozi goro, so nam povedali starejši. Niso nam znali prav razložiti, ali je to kaverna ali rov iz prve svetovne vojne ali je naraven pojav. Za nas otroke je bilo to pravljичno čudo. Kako tudi ne, ko se nam je zdelo vse silno daleč in nedosegljivo. Da je mogoče priti tja gor ali da pojdemo kdaj celo sami v to pravljичno deželo, ne, o tem se nam ni moglo niti sanjati. Naj bom odkrit. Na Kaninu in Prestreljeniku še nisem bil, čeprav me silno mika in imam to turo že dolgo v načrtu. Tudi na vrhovih daleč na zahodu, ki se vlečejo od Kanina proti jugu, samo da so le ti še bolj oddaljeni in se pokažejo le ob prav lepem vremenu, nisem še bil. Beneške Alpe so to, zadaj za Furlanijo. Tudi tja bo treba na katerega od tistih vrhov.

Na enem od teh zahodnih vrhov, ki se tako lepo vidijo z mojega prvega razgledišča v gore, sem pa le bil. Na desnem bregu Soče se dviga nad dolino hribovje podaljšana veriga Kolovrata, ki se pričinja s Kukom nad Livkom in v velikem loku spremlja Sočo vse do Korade severno od Goriških Brd. Zadaž za temi hribi teče izpod Kolovrata proti jugu rečica Idrija, po kateri gre državna meja z Italijo. Takoj onstran meje je že Beneška Slovenija. V tej Benečiji kraljuje nad drugimi hribi in zakriva pogled proti Karnijskim Alpam Matajur.

Matajur s svojimi 1643 metri višine seveda ne more tekmovati z mogočnimi Julijci. Tudi v slikovitosti jih ne dosega. Kosa pa se z njimi v lepoti. Z južne strani in še z jugovzhodne strani je čudovit. Že kot deček sem ga občudoval, ko sem ob košnji pomagal spravljati seno v senožetih nad domačo vasjo. Lep je bil, kadar so se njegova širna travnata pobočja kopala v soncu, veličasten, ko so se nad njegovim vrhom zbirali oblaki in se je pripravljalo k nevihti, grozljiv, ko so se ti oblaki, dokler niso pokrili Matajurja z ogromnim črnim pokrivalom, ki je dosegel tudi soseda Krna z druge strani Soče. Zagrmelo je in iz oblakov so se potegnile navzdol sive zavese dežja in zakrile obzorje. Ko se je nevihta unesla in se je zjasnilo, je bil Matajur najlepši med njimi. Vsaj meni se je zdelo tako.

Zgodaj spomladi sva šla z bratom tja gor. Ker teče čezenj državna meja z Italijo, je potrebno posebno dovoljenje za pristop na vrh. To pa nama ni šlo v račun. Sklenila sva, da se bova povzpela na vrh z italijanske odnosno beneškoslovenske strani. Ni nama bilo žal.

Za tisti letni čas je bilo nenavadno toplo. V Idrskem pred Kobaridom sva zavila z glavne ceste v levo. Fičko je zaprhal v klanec in po par kilometrih sva bila na Livku. Na maloobmejnem prehodu sva prešla mejo in se odpeljala navzdol proti Benečiji. Za vasjo Cepletišče sva zavila navzgor za kažipotom, ki nama je povedal, da pelje cesta v Tercimonte, Masseris, Losaco in Montemaggiore, kar ni nič drugega kot beneškoslovenske vasi Trčmun, Mašera, Ložec in Matajur. Kmalu sva bila pri drugem cestnem odcepu, ki pelje proti Trčmanu, vasi, ki je dala Beneški Sloveniji največjega sina, pesnika, duhovnika, profesorja, buditelja Beneških Slovencev, Ivana Trinka-Zamejskega. Zavila sva tja. Na vrhu hriba, že na obronku Matajurja, se stiskajo hiše, med njimi Trinkova rojstna hiša. Tam je preživel otroška leta. Tja gor je hodil kot profesor na počitnice, ko je bil v službi v Vidmu. V domači vasi je med rojaki bival na stare dni in tam tudi umrl.

Namenila sva se vrh hriba nad vasjo, kjer je poleg cerkve pokopališče, na katerem je pokopan veliki sin te male deželice. Neizmerno je ljubil svojo rodno zemljo in svoje rojake. Njim je posvetil vse svoje delovanje. Njihovo ljubezen do rodne zemlje najbolje izpričujejo verzi iz njegovega »Razpršenega listja«, ki so napisani na nagrobnikih. Ko je živel v Vidmu, ločen od svoje deželice, se mu je stožilo po nji in je zapisal:

Kje si zemlja rodna,
zemlja bedna, mala,
ki je milost božja
meni v last je dala.

Tako je napisano na nagrobniku. Trinko je še nadaljeval, ko je pisal o svoji dragi deželici:

Kakršna si koli,
moja si brez kraja,
dokler se s telesom
duša moja spaja.

Tako je ljubil to svojo ljubo deželico, da na stara leta ni hotel ostati več ločen od nje. Prišel je domov, da je večer življenja preživel med svojimi rojaki in da je doma umrl. Tako je tudi v smrti združen s svojimi rojaki, za katere se je vse življenje trudil.

Molče sva stala nekaj časa ob grobu velikega moža. Napisi na nagrobnikih so nama povedali, da prebivajo tam sami naši ljudje, napisi pa so v italijanščini. Slovenski so samo starejši, tisti izpred nastopa fašizma. Kot lučka med njimi so Trinkovi verzi na njegovem nagrobniku. Pričajo, kdo so ljudje, ki tod živijo, kot je to pričal Trinko v svojem življenju.

Iz zamišljenosti naju je prebudilo čudovito zvonjenje. Šele takrat sva se bolj ogledala, kje sva bila. Trčmunski hrib z vasjo, cerkvijo in pokopališčem na vrhu, kjer sva bila, je na koncu Sovodenjske doline. Ob njegovem vznožju se dolina deli na dva dela. Desni krak se končuje nekam proti Livku, levi pa se počasi izgublja navzgor v pobočja Matajurja. Midva sva gledala tja preko tega drugega dela doline. Gledala sva navzgor na mogočno goro, ki se je vsa kopala v jutranjem soncu. Na vrhu so bile še zadnje zaplate snega, ki ga sonce ni še utegnilo pobrati. Niže v pobočju so se bleščale v soncu vasi. Ravno nama nasproti nad skromnimi terasastimi njivicami so bile Mašera, pod njo v koncu doline Duš in Jelina, proti levi pa Strmica, Brdca in Pečnje. Najbolj visoko na pobočju Matajurja pa vas Matajur, od koder je prišlo do naju to čudovito zvonjenje, ki se nama je zdelo kot prijazna dobrodošlica. Odpeljala sva se spet na najino cesto in po njej skozi že omenjeni vasi Mašera in Ložec do vasi Matajur, ki leži 950 m visoko in je menda najvišje ležeča beneškoslovenska vas. Malo nad vasjo se cesta konča. Pravzaprav se je končala takrat, ker jo sedaj gradijo navzgor proti vrhu, kjer nameravajo urediti smučišča. Avto sva pustila ob strani in jo ubrala po nekakšnih packastih markacijah navzgor. Nekaj časa sva markacijam sledila, ko pa so začele postajati vse redkejše, sva šla kar naravnost preko strmih senožeti proti vrhu. Toplo pomladansko sonce in strmina sta naju ravno dobro ogrela in že sva bila po dobri poldrugi uri hoje na vrhu – na Matajurju.

Na temenu stoji kar precej velika kapela. Malo dalje od kapele je orientacijska plošča. Z njo sva si hotela pomagati, ko sva ugotavljala vrhove naših gora, ki so bile še vse v snegu in so se bleščale na drugi strani Soške doline. Tega pripomočka nama je bilo kmalu dovolj, saj so nama napisi na plošči govorili, kateri vrh je Monte Nero, kateri Monte Tricorno, kateri Monte Gialuz in tako dalje.

Slab vtis nama je kmalu popravil razgled na vse strani. Z njim se lahko Matajur meri z marsikatero mnogo višjo goro. Na severovzhodni je nizko spodaj Soška dolina. Iz nje se dviga mogočni Krn, od katerega se proti vzhodu vrstijo drug za drugim vrhovi, ki ločujejo Tolminsko od Bohinjskega kota. Levo od Krna se vidi v daljavi očak Triglav in zapadno od njega Razor, Bavški Grintovec, Jalovec in Mangrt. Nad Breginjskim kotom izza Kobariškega Stola raste Kanin. Slaba vidljivost proti zahodu nama je zakrivala Karnijske Alpe in njihovo prigorje Beneške Alpe, ki bi jih morala videti onstran Furlanije. Tudi Jadranskega morja nisva mogla razločiti iz meglene sopare niti Krasa z Doberdobsko planoto. Le Banjska planota se je nekako še videla, Trnovski gozd za njo pa že slabo, idrijske hribe sva pa skoraj samo slutila. Najbolj se nama je vtisnila v spomin Beneška Slovenija. Njej sva posvetila največ pozornosti, ko sva se razgledovala z Matajurja. Od Goriških Brd na jugu sega do Furlanije, na drugi je naslonjena na vrhove ob jugoslovanski meji, na sever sega do Režije. Beneška Slovenija! Kot na dlani sva jo imela pred seboj. Pred več kot tisoč leti so se tu naselili predniki današnjih Beneških Slovencev. Tisoč in toliko let se iz roda v rod pehajo po teh hribih in dolinah, da se komaj skromno preživljajo. Domača zemlja nima dovolj kruha za vse. Mnogo jih je na delu v Franciji, Germaniji in Sviceri, kot v narečju tod govore. Poleg tega so še brez pravic, ki jim gredo. Nekoč je bilo v tem oziru bolje. Pod oglejskimi patriarhi in pozneje pod Benečani so imeli svojo avtonomijo. Avstrija jim je pozneje vzela tudi to. Tudi Italija, h kateri spadajo že sto let, jim vsaj doslej ni bila najbolj naklonjena. Šol v materinem jeziku niso nikdar imeli, da so v tem oziru že nekam otopeli in jih skoraj ne pogrešajo. Nekoč sem bil z družbo v neki beneškoslovenski vasi. Presenetilo nas je, ko smo opazili, da so se starši pogovarjali z otroki v italijanščini. Pojasnili so nam, da tako naroča »signorina« v šoli zato, da se bodo otroci lažje učili. Na vprašanje, ali bodo ti otroci znali tudi svoj jezik, so nam zagotovili, da ga bodo znali. »Nimer,« so dejali, je bilo tako, in dodali, da materinega jezika ne pozabiš. Malo težko bo to. Moderni način življenja

je začel prodirati z vsemi dobrimi in slabimi stranmi tudi v te kraje. Ravno ta moderni način je vsaj prej kot ugoden za obstoj manjšine, posebno če le ta živi v takih pogojih kot Beneški Slovenci.

Draga naša mala deželica in dobri tvoji prebivalci! Naj se nebo nad vami vendarle enkrat zjasni! Topel veter naj razžene temačne oblake in sonce pravice in enakosti naj vas ogreje! Ti »signorina« in tvoji somišljeniki pa vedite, da se da tudi v materinem jeziku vaših šolarjev utepati učenost v glavo in da zna mati tudi v tem jeziku prav tako dobro zazibati svojega otroka. S takimi željami za Benečijo in Benečane sva se vračala z Jankom navzdol v vas Matajur.

Še malo sva se ustavila v gostilni zraven cerkve, potem sva sedla v avto in se odpeljala dol v Sovodensko dolino, od tam pa skozi Ažlo in Šempeter Slovenov ter po Nadiški dolini navzgor proti meji in domov.

DVAKRAT PREK MT. BLANCA

STANE BELAK

vročini, ki ne obeta ničesar dobrega v prihodnjih dneh, naju nosi vlak iz Grenobla proti Chamonixu. Z Borom bova tri tedne gosta v francoski nacionalni šoli za smučanje in alpinizem (ENSA). Na mednarodni zbor alpinistov greva kot predstavnika jugoslovanske planinske zveze. Zato tudi najini cilji niso majhni. Vendar manjka do uradnega pričetka tabora še dva dni, ki jih bova preživela pač divje.

Sredi noči ostaneva s kopico najine gorske opreme sama na chamoniškem peronu. Sredno letoviško mesto je kot izumrlo.

Zaman se ozirava za zastojemski prenočiščem. Medtem ko tavam po okolici železniške postaje, uspe Boru navezati diplomatske stike z dežurnim železničarjem, ki nama velikodušno odpre prazno lopo. Prav gosposko pričakava jutro. Stik s Francijo je bil dokaj ugoden.

Prvi vlažni dih gorskega jutra naju odkrije na lovu za prostorom, kjer bi postavila šotor. Boro tovari v »izposojeni« samokolnici goro opreme, medtem ko se tudi sam krivim pod zajetnima bisagama. Oba učinkujeta kot manjše transportno podjetje. Možnosti naju vodijo v jelšev gozdič za pokopališčem, kjer v spoštljivi razdalji odkrijeva primerno mesto. Kmalu se iz rosne trave vzdigne preperelo platno najinega šotora. Medtem se zablesti v soncu 3800 m nad mestom vrh Mt. Blanca. Čudovito jutro priliva olje na ogenj plezalske mrzlice.

Zadovoljna sama s seboj odkolovrativa nazaj na postajo, kjer že slišiva signale rdečega vlaka, ki vozi turiste na progi Martigny-Chamonix. Dostavi nama družbo. Mitja in Marjan bosta z nama poizkušala uspeli v kakšni »grande course« za blagor slovenskega alpinizma. Zopet romajo tovari k šotoru, ki stoji na prepovedanem kraju.

Da pa nas ne bi od neučakanosti razneslo, poskrbi vreme, ki nabija nebo z oblaki. Nekoliko potolaženi se klatimo zvečer po mondenem letovišču. To pa je tudi vse, kajti Chamonix ni mesto, kjer bi alpinistični svet kaj prida uspeval. Tu je vladar denar. Vsaka še tako zanikrna razglednica se ponaša z lepo napisano ceno.

Vsi štirje, bolj na tesno s cvenkom, skušamo to nekako ignorirati.

Sledi urejanje tabora ob vremenski grožnji, ki z nočjo priropota nad chamoniške gore z nevihto. Druga noč pod tujim nebom mine v znamenju frontalne motnje, tako da jo 6. junija zarana pobereva v »ENSA«, kjer naju sprejmejo res širokosrčno. Šotor si preurediva v nekakšno skladišče, kajti lastnika bosta prihodnje tedne preživela v lepo urejeni zgradbi alpinistične ustanove. Prav ničesar nama ne bo manjkalo, razen morda spodobnega vremena. Povsem nova za naju – in prav nič se ne prito-

žujeva – je res kvalitetna postrežba. Toda vse take in podobne radosti blede ob dejstvu, da je vreme vedno slabše in se vsi naši načrti utapljuje v povodnji z neba. Po dveh dneh, ko bi morala imeti v nahrbtniku že prvo turo, se vreme do konca podre in naslednje dni lahko gledamo pravo zimo le nekaj 100 m nad mestom. Sneg se pomika vsak dan niže, in podoba je, kot bi bili sredi jeseni. Profesorji v ENSA imajo mnogo težav z brzdanjem 48 zagnancev iz 24 držav Evrope, Azije, Afrike in obeh Amerik.

Po tednu deževja, ko nama je lenarjenja že čez glavo, izsiliva skromno dovoljenje za kratko turo po Finchovem grebenu na Aig. du Midi. V grebenu naletiva na vrsto kot kje pred kinom. Toda v sili hudič muhe žre in oba sva kar zadovoljna, da vsaj lahko plezava, pa čeprav nepomembno turo. Da pa le ni vse tako rožnato, poskrbi snežni metež, ki nas zasipa s snegom vse do izstopa. Le ta se pokaže v obliki železnih vrat, skozi katere kot v pravljici odkorakamo v notranjost gore – na žičnico. Brez težav naju postavi 3000 m niže v zelenino Chamoniške doline. Ta prvi stik z gorami samo še razplamti plezalsko vnemo. Na srečo nam vsaj »vremenarji« dajejo nekaj upov.

Contaminov ozebnik

Kljub stanovitno slabemu vremenu poizkušava nekaj ukreniti. Tu sva vendar zato, da braniva naše barve. Nestrpno nastavljava ušesa vremenski napovedi.

Komaj se 11. julija vreme nekoliko izboljša, že vzame Boro v precep dežurnega profesorja Andréja Contamina in iztisne iz njega dovoljenje za vzpon prek ozebnika v steni Mt. Blanc du Tacul. Da pa ne bi bila tura preveč »lagodna«, skleneva prečiti vse vrhove Mt. Blanca do Aig. du Goûter, kjer stoji 3900 m visoko najvišja oskrbovana planinska postojanka v Franciji. Nič posebnega sicer v lepem vremenu in dobri kondiciji. Ampak danes sneži na višini 1500 m! In ko bi vedela, da piha veter v višinah 4000 m s 120 km na uro pri -15°C , bi se verjetno premislila. Včasih je dobro, če človek ne ve vsega.

Zopet naju nosi velika nihalka nekam v meglo. Na srednji postaji žičnice na Midi namesto rododendrona in zelenih goličav v tem letošnjem času vlada prava zima. Delavci na žičnici se nama rogajo. Kaj ne bi! Normalen človek se v takem vdaja taroku, lepo za pečjo...

Končno le učakava gondolo. Jeklene vrvi so prekrite z ivjem, ko steče po njih nosilno kolesje. Le zvonjenje v ušesih naznanja naglo se nizajoče višinske metre.

Ko se zgoraj prebija skozi povsem zasnežen izstopni rov, se znajdeva v trenutku sredi polarne zime. Temperatura -10°C in veter nama naglo ohladita najini glavi. V megli kolovrativa po ozki snežni rezi na Vallée Blanche, ki je danes še posebno bela. V dolgih dneh neurij je nasulo čez meter snega. Ko doseževa zavetišče, se nama zdi pravo razkošje.

Kot gosta ENSA imava prost vstop in postrežbo. To je treba izkoristiti. Nazadnje si privoščiva še tatarski biftek, res tak, kot bi ga potegnil divjemu Hunu izpod sedla. Zato pa se nama potem zdi, kot bi pojedla eksploziv. Jutri naju tudi vreme ne bo zadržalo.

Boro, ki je neznansko zagnan, hodi vso noč na oglede. Vreme pa nama noče iti na roko.

Ob sedmih zjutraj prične divji severni veter nositi megle iz dolin in jih cefrati na grebenih. Za trenutke se prikažejo vrhovi Mt. Blanca v velikih snežnih zastavah. Kaže na bolje. Naglo se odpravljava, kajti čaka naju garaški dan.

Oblečena kot za višine nad 7000 m zarijeva v globoki sneg prek sedla Midi, proti trikotni steni v Mt. Blanc du Tacul. Prav po njeni sredini poteka Contaminova smer. Meniva, da sva dobro izbrala turo za aklimatizacijo in preizkušnjo najine ledne opreme. Ključ smeri predstavlja ledeni skok z naklonino 60° . V vremenu, kot ga imava, tudi tega vzpona ne smeva podcenjevati. Globok sneg krepko zavira hojo prek sedla. Skozi zavese pršiča se kot prikazni pojavljajo vrhovi in njihov obrisi v grebenu Rochefort. V Grandes Jorasses vedno znova pljuskajo megle. Vse severno

Boro mojstrsko zdela ključno mesto

Contaminova smer v Mt. Blanc du Tacul Foto S. Belak

obzorje valovi kot megleni kotel, ki ga besno meša divji sever. To pa je le znamenje bližajočega se izboljšanja.

Nekako ob osmih nama zastavi pot strmina, ki je z vsakim korakom hujša. Sprva hkrati napredujeva, ko pa pride namesto snega goli led, vzameva zadevo resno. Naglo se bližava ključnemu delu smeri. Veter v višinah je vse hujši. Snežni prah nama v celih prgiščih meče v obraz.

Za poživitev zgodnjih ur se tudi strmina kmalu postavi domala navpik. Po neurju so skale prekrite z ledom, tako da je skok še bolj uprt kot sicer. Vendar kljub temu le redko uporabljava ledne kline. Treba je hiteti, kajti čaka naju še brezkončno tavanje po pobočjih Bele gore, in veliko vprašanje je, če nama bo uspelo do večera priti na cilj. V nasprotnem primeru nama pot ne bo posuta z rožicami.

Skok je naglo za nama. Zgornji del stene se položi, izplezava na skalnat grebenček. Le še nekaj raztežajev je do zadnjih skal, potem pa je do vrha Mt. Blanca de Tacul le še led. Slabi dve uri sva potrebovala za vzpon prek smeri. Dobro znamenje in zelena luč za prihodnje načrte!

Iz skal izplezava na ledeni raz, ki pošilja serake na Vallée Blanche in na Col du Midi. Megle se pode kot raztrgane otroške plenice prek ledenih odlomkov. Ribam podobne oblake drevi sever čez grebene. Prav nič ni prijazno. V kratkem a poučnem čaranju v strmlem ledu mi popusti stop in najdem se nekaj metrov nižje v pršiču. Prvi opomin ledni opremi, ki bo potrebna rahlega popravila. Strm, mestoma ledeni greben naju vodi vse više proti Mt. Blanc du Tacul, ki s svojimi 4200 m že terjaja nekoliko globlje dihanje. Veter imava na srečo v hrbet in nama celo pomaga pri vzponu.

Zadeva pa postane na Hudičevem sedlu prav neprijetna, ko se veter prevrže v orkan, ki nosi s seboj reko snega in ledenih kristalov. Opetekajoč in pričakujoč najhujših

sunkov rijeva v ponorelih elementih proti pobočju Mt. Maudit! To je na levem delu povsem spihano in se sveti v golem ledu. Tu bi naju veter gladko odpihnil. Ostalo severovzhodno področje grozi s kložami. Izkušnje z njimi naju postavijo pred dejstvo, da bo edino sprejemljiva pot navzgor prek serakov in zgoraj po SV grebenu na vrh. Prav neugledno se plaziva po snegu, in snežnih vrtincih kvišku. Če se razpode megle, uzreva razburkano megleno morje, ki se zaganja v granitne čeri montblanških vazalov. Velika zasuta razpoka nama nudi zavetje ob kratkem oddihu, potem pa se zaprašiva v zadnjo strmino proti vrhu. Danes je Mt. Maudit res preklet. Na vršnjem grebenu naju kar prestavlja. Divji sever, mraz in podeča se megla zdelujejo vrhnje skale in dva že dokaj predelana alpinista. Toda glavno šele pride. To potrjuje pogled proti vršnji kupoli Mt. Blanca, ki je kar nakodrana od drvečih snežnih mas.

Po zavetnejšem zahodnem pobočju, po katerem sestopava na Col de Brenva, sva kratek čas v znosnejših razmerah. Toda za prvo vzpetino veter svojo silo naglo potroji. Kot privid se na spihani ledeni površini sedla Brenva prikažeta dve smučini. Sledovi pričajo tudi o boljših razmerah, kot pa jih imava midva.

Razcefrane papirne zastavice nama kažejo pot, ko se opotekava v vetru prek sedla. Strmina glavnega vrha naju prične izčrpavati, kajti višina 4800 m je za nas dolince in v takem vremenu kar spoštljiva. Noge kar ne morejo ubrati pravega koraka. Vrh Triglava je celih 2000 m nižji!

Sam sem v dokaj slabi koži. Nekaj po neumnosti pridobljenega pleuritisa mi v zadnji strmini pripravi pravo kalvarijo. Svoj živ dan si ne bi bil mislil, da se bom nekoč tako turoben privlekel na vrh Evrope.

Bližava se ledenemu steburu
Foto S. Belak

Na vrhu ni časa za veselje in rokovanje. Brez besed se zapodiva nekam v megleno praznino. Ozko snežno rez in pobočje, ki se spušča na Grand Plateau, pometa orkanski veter. Kot veva in znava, kolovrativa navzdol. Pogled nazaj odkrije Bora, ki sestopa ležeč na zračni blazini. Učinkuje kot mesečnik, ki brez teže telovadi nad praznino. Sonce se naglo bliža zahodnemu obzorju.

Severozahodne grebene Mt. Blanca pometajo vrtinci snega in ledenih drobcev. Greben je neskončen. Iz bele idiličnosti se pojavi skalna čer, na kateri kovinsko ropoču zavetišče Vallot. V tem norenju bi človek potreboval skafander. Zadnje metre do zavetišča naju veter dobesečno prestavlja. Kar padeva v temno notranjost. Pločevina nasta koliba v danih okoliščinah je pravi luksuz. Toda čas priganja in že morava zajeti sapo, da se ponovno potopiva v sodni dan tam zunaj. Na vsak način morava doseči do noči kočo na Aig. du Goûter.

Vplivi višine počasi popuščajo. Prek sedla Goûter se korakoma prebija v veletoku zraka in snega. Zdi se mi, da plavava v hladni snežni godlji, ki nama uhaja izpod nog.

Nastopajo težave v orientaciji. Nikjer ni nobene niti najmanjše sledi ali znamenja o pravilnosti najine poti. Meglenu morje pod nama si nadeva barvo zlatega škrlata. Na desni naju spremljajo mogočne kulise ledenih podorov. Skozi zavese snega se zde kot sanjski privid. Tja ne smeva. Dočakala bi nagel sestop... Vedno znova se umikava na levi velikanskim opastem, ki vise nad praznino.

Žareča sončna krogla visi le še ped nad obzorjem, ko se greben uravna. Na njegovem koncu morava odkriti zavetišče. Čudoviti lok vršnega grebena Aig. du Bionassay nosi velikansko meglenu zastavo. Po legi tega vrha upava, da sva na pravem grebenu. Nenadoma se pojavita pod nama dve postavi. Začudena naju gledata dva francoska vodnika. Kjer so ljudje, mora biti tudi kočica. Tale dva najbrž ne nabirata rožic. Pogled čez rob odkrije v zavetju grebena veliko zgradbo. Spala bova kot grofa. Svinčena utrujenost lega v ude.

Dejstvo, da ta dan kljub mnogoglavni množici alpinistov in vodnikov nihče ni niti poizkusil vzpona na Mt. Blanc, nama je v bodrilo.

Pojemajoči sunki orkana na grebenu motijo tišino, ko lezeva na pograde skupnih ležišč. Jutri se obeta lepo vreme.

12. julija sine jutro kot kristal. Zdi se nama, da je bil včerajšnji dan le nočna mora. Naglo sestopiva po zapadnih pobočjih Aig. du Goûter proti zobati železnici. Zadnja sva in kar na postaji nad ledenikom Bionassay uprizoriva lagodni počitek s tem, da široko razprostreva po skalah najino ubožno opremo. Iz prijetnega lenarjenja naju naglo pelje navzdol med zelena pobočja nad Chamoniško dolino. V Les Houssets dvigava palec, da z avtostopom že za kosilo prideva v Chamonix.

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije in uredniški odbor Planinskega Vestnika razpisujeta

NATEČAJ ZA NAJBOLJŠI PLANINSKI SPIS

Spis sme obsegati največ 10 tipkanih strani z razponom 2 1/2 mm med vrsticami in z robom 2 cm.

Žirija bo upoštevala spise, ki bodo poslani na PZS, Dvořakova 9, pp. 214, do 5. januarja 1971.

V poštev pridejo planinski potopisi in opisi plezalnih vzponov in katerakoli strokovno ali poljudno obravnavana planinska tematika.

Nagrada za najboljši spis znaša 1500 din, sledi še ena nagrada po 1000 din in ena po 800 din.

UO PZS si pridržujeta izključno pravico, da vse tri nagrajene spise objavi v PV. Iz nenagrajenih spisov bosta žirija in uredništvo izbrala 10 najboljših spisov za objavo v PV in bosta o tem obvestila javnost obenem s poročilom žirije o tem natečaju v PV 1971/4.

MANSARDA V SZ STENI PLANJE

DANILO CEDILNIK

Raj misliš o prvenstveni v Planji, me je vprašal Boro v sredo zvečer pri Mraku, ko smo ob pivu in prijetnem petju kovali načrte za konec tedna.

Spomnil sem se lepe stene, ki sem jo večkrat gledal z Razorja. Po naslednji steklenici piva sva bila že domenjena. Naslednji dan sva si od Maca izposodila precej klinov, nekaj pa sva jih nabrala za njegovim hrbtom. Vendar se mi zdi, da se je namerno obračal stran ter nekaj brskal po skladišču.

V petek popoldan sem »štopal«¹ proti Gorenjski. Zaradi velike teže nahrbtnika sem manjša vozila in fičkarijo puščal naprej. Res me je nahrbtnik pošteno ogrel, preden sem iz Kranjske gore prišel do 21. ovinka in zagledal Erjavčevo kočo. Nič nisem prinesel s seboj iz doline razen nahrbtnika, nobenih misli, nobenih skrbi; vse, kar se me je najbolj vztrajno oklepalo na poti navzgor, se je v tistem gozdu spremenilo v občutek sreče in lepote. Luč je zasijala v oknih in macesni so se rahlo upogibali.

Prijatelj je bil že v koči in ob desetih sva odšla spat. Kristina nama spanja ni zaračunala, češ da sva pridna, ko greva plezat in da bova tako ali tako zgodaj vstala.

Razglašeno vreščanje budilke je nalletelo na ubrano preklinjanje. Zlobna priprava naju je brezobzirno postavila iz sanj v svet resničnosti. Skozi škripajoča vrata sva stopila pod svetlo zvezdnato nebo. Jasno, srebrno sivo nama je odkrivalo pogled v neskončne globine.

Preko Vršiča sva krevsala po prašni cesti, natovorjena kot muli. Boro je glasno sanjaril o svojem kolesu. Z njim se pelje od doma do primerne štopališča, kjer ga potem parkira v travi ob cesti. Nobene bližnjice nisva videla in tako sva hodila v dolgih zavojih po cesti, speljani po pobočju Prisojnika, nižje in nižje, ter se jezila nad dolgim pristopom. Mislil sem, da bova prišla prav v Trento. Končno sva zavila po dolini navzgor, po lovski stezi. Zaradi teme pa sva prijetno stezo nekajkrat zgrešila in zato glasno robantila po mladi bukovini. Če je po naključju kakšen trentarski lovec fisto jutro prežal na karkoli, je lahko v dolini pripovedoval kaj čudne in grozljive zgodbe.

Nazadnje sva stala pod najino steno in znani vrhovi okrog naju so se med rahlo meglico v dolini bleščali v prvih žarkih nevidnega sonca.

Boro je privlekel iz žepa njeno fotografijo ter jo primerjal z živim primerkom. Med zajtrkom sva približno določila novo smer. Pogled navzgor nama apetita kljub vsemu ni pokvaril. Železnino, ki sva jo privlekla s seboj, sva skrbno razobesila po sebi, vsako stvar na svoje mesto.

Tako obložen sem se pognal v steno. Potem sem varoval prijatelja in gledal nad seboj njegove podplate, ki so kazali kaj žalostno podoba. Skoraj sem si izpahnil vrat, ko sem zijal navzgor v drugo nadstropje, vrv pa mi je drsela skozi roke počasi in negotovo. Potem se je ustavila. Trdneje sem jo prijel. Čudna mora biti stena tam gori, da se je Boro ustavil. Zabij. »Klin je pel v pravkar rojeno jutro,«² bi pisalo v kakšni lepi plezalski zgodbici. Zamolklo je udarjalo kladivo po klinu in zdelo se mi je, da vsa stena votlo odmeva. Srhlijive zvoke je spremljala kopicica izbranih besed, ki so nazorno pričale, kaj prijatelj misli.

»Če klin slabo prime, potem vpni dve vponki namesto ene«, mi je Boro nekoč resno razlagal. Morda je to pravkar sam storil, kajti vrvi na moji polici je bilo vedno manj in klic mi je povedal, da sem jaz na vrsti.

Plezanje je včasih zelo kratkočasno opravilo, posebno v takšnih stenah, kot je bila ta. Čas človeku hitreje mine, če doživlja mnogo sprememb. Ta splošna resnica je veljala tudi za naju, saj nama sprememb ni primanjkovalo. Ko sva dosegla sistem polic v steni, je bila ura že štiri popoldne. Zdi se, kot da bi se stena tukaj oddahnila, potem pa še enkrat vzpela do vrha Planje. Po njenem zgledu sva tudi midva počivala. Pogled naokrog pa mi je razkril, da obstaja poleg stene tudi drug svet, svet zelenih dolin in belih melišč. Na desni kipi kraljevski Razor in razkazuje svoj vrh, podoben

Smer »Mansarda« v Planji. B - bivak prvih plezalcev Krivica in Cedilnika

»Kaj misliš o Planji?«
Narisal D. Cedilnik

trdnjavi. Prisojnik ga prekaša s svojimi strmimi, zelenimi pobočji. Preko grebenov se Jalovec spogleduje s Planjo, postaven in vabljev. Gotovo so mu dali tako ime iz gole zavisti.

Toda zgornji del stene naju je še čakal in obljubljal kopico presenečenj. Zaradi snega, ki se je silil prejšnji teden ter se tu in tam še obdržal, je bil naslednji del stene moker. V kaminu sva imela take samogovore, da je Planja kar zardevala od sramu, obenem pa pozorno poslušala stvari, kakršnih na tem koncu še niso slišali. Seveda je bilo tiste barve krivo tudi zahajajoče sonce. Zavila sva bolj na steber in tam naju je ujela noč, ki se je zahrbtno priplazila za nama iz doline.

Poiskala sva polico pod krušljivim previsom. Kjer je bila nagnjena in polna drobirja, sva si morala izbrskati toliko prostora, da sva lahko sedela. Zaradi utrujenosti nama do hrane ni bilo. Pokrila sva se z vrečo za bivak ter poizkušala zaspati. To nama ni uspelo. Na vrečo je neprestano kapljala voda, vztrajno in enakomerno. Slišal sem, da so včasih tako mučili ljudi. Voda jim je kapljala na glavo in počasi so znoreli. Tudi midva sva bila na pravi poti. Tok, tok, tok... Tulila sva pod najino vrečo, prepojeno z vodo. Potem pa sva se umirila, vdano obsedela na polici, se stiskala drug k drugemu ter čakala jutra. Tok, tok, tok... Veter ki je vel od Razorja, naju je prijetno hladil in neprestano so mi prihajali na misel Prešernovi verzi: Hladijo naj ga sapce, naj rosa pade nanj... Tok, tok, tok...

»Daj, zapri okno, prepil je!«

»Ti pa zlezi na streho in jo prekrij, ta prekleta voda bo uničila parket.«

ln tako sva do svita čepela na polici visoko gori v steni in vsrkavala vase revmo za prihodnje dni. Le počasi sva začela pretegovati ude. Zapustila sva prenočišče s pokvarjeno streho, in v pravkar rojeno jutro so že peli... drink, drink, drink, sva se drla, bingljajoč na stebri. Na sedlu med Razorjem in Utrujenim stolpom je sedela skupina planincev in spremljala vsak najin gib. Tudi tranzistorjev jim ni bilo treba prižigati.

Nadaljeval sem po stebri, Boro pa je za menoj izbijal. Le malo klinov sva pustila, kakih 20. Nato je prijatelj prečil levo v zajedo. Planja se naju je otrsela kot devica, saj sva bila v tem delu stene prva in uporabiti sva morala najrazličnejše oprimke in kline, da se nama je vdala. Zajedo, visoko približno 80 m, so zapirale ogromne strehe, zato je Boro predlagal, da greva po stebri proti desni. Moje mnenje je bilo, da je pod previsi gotovo kakšen prehod na greben. Seveda sva stavila za pivo. Ta prehod iz zajede naju je vseskozi strašil. Z veseljem sva ugotovila, potem ko sva plezala dva raztežaja po zajedi, da je prečnica kar dobra. Sicer je bil zelo krušljiva in izpostavljena in klini niso prijemali, vendar sem se kljub temu nekako pomikal naprej. Ko mi je končno uspelo zabiti klin, me je Boro fotografiral, jaz pa sem lovil sapo ter poziral. Nenadoma se mi je izpulila skala, ki sem jo prijel. Obvisel sem na drugi roki, skala pa me je nemilo podrsnila po nosu. Kri mi je polzela preko ust na brado. Iskal sem oprimek ter zlezal še malo proti desni. Noge so mi bingljale po zraku in usta sem imel popolnoma suha. Boro pa se je režal tam na svojem stojišču. Dosegel sem ozko poličko pod skalnim trebuhom. Ucvrl sem jo po njej po kolenih in dlaneh. Ko sem stal na grebenu, sem od veselja zatulil, Boro pa ni zaostajal. Ura je bila dve popoldne, bil je čudovit nedeljski dan. Gotovo, da je bila nedelja, saj je v hribih

vsak dan nedelja. Najina glasova sta odmevala daleč po Julijcih. Upala sva, da se bodo dečve, ki so sedele na Razorju, oglasile. Pa sva ostala sama. Odgovoril nama je le Šrauf, ki je prišel pod steno pogledat, kako je z nama.

Čakalo naju je še najlepše opravilo, postavljanje možica. Keops bi pozelenel od nevoščljivosti, če bi videl najino piramido. Po tem pomembnem opravilu pa se je nad naju zgrnil težak problem. Zamisljena in sključena sva sedela na skali, tuhtala, premlevala, predlagala, zavračala ter si belila glavi. Nova smer je morala dobiti ime. Bila sva kot zbrano sorodstvo ob novorojenčku. Prvo, v čemer sva soglašala, je bilo, da bo smer ženskega spola, prave svetnice pa se brez koledarja nisva mogla domisliti.

Potem pa sva se spomnila najinega podstrešnega stanovanja, ki je sicer puščalo vodo, vendar sva v njem prenočila, in velikih streh v zgornjem delu stene. »Kako se že pravi postrešnemu stanovanju?« Težak kamen se nama je odvalil od srca in padel preko Planje.

»Mansarda naj bo!«

Mansarda: plezala Boris Krivic in Danilo Cedilnik 1. in 2. septembra 1969.

Čas plezanja: 18 ur.

Težavnost smeri: V +, mestoma VI A₁. Višina stene 500 m.

OPIS: Vstop skrajno levo, kjer je črni previsni pas najnižji. Preko previsa (k), nato po žlebu v kotanjico. Dva raztežaja desno po položnih plateh. Po polici desno za rob. Nad teboj je steber, ki do polovice stene loči severno od severovzhodne stene. Po njegovem desnem boku kakih 6 raztežajev (poči, žlebiči – mestoma V +, A₁, k k). Steber se konča z ramo. Po lahkem svetu proti desni v vznožje velike zajede (desno, tik od belih plateh). Raztežaj in pol po njej do razcepa. Po desnem kraku – lahek krušljiv žleb – (vstopni previs obideš precej levo). Raztežaj na raz. Varovališče za veliko lusko.

15 m po žlebiču pod črn krušljiv previs in čezenj (A₂, 2 k). Proti levi navzgor čez strmo plat na poličko v razčlembo, ki vodi levo navzgor nazaj v veliko zajedo ob belih plateh (poldrug raztežaj). En raztežaj po zajedi – stojišče kakih 10 m pod velikim stebrom (k). Malo desno in desno navzgor (A₂, 2 k) ter po polici desno ven na rob stene.

Dostop do smeri je isti kot za centralni steber v Planji (Rupar–Šteblaj).

Motiv iz Krnskega pogorja

Foto Oskar Šturm

SPOMIN JE OSTAL

ŠAVLI IVAN

Po dolgotrajnem neprestanem deževju se je ozračje le oprostilo in očistilo mokrih cunjastih megla. Gore so vabile in mikale. Tudi jaz nisem vzdržal. Poiščem nahrbtnik in – pot pod noge. Za prijaznim planinskim naseljem, pod Krnom, usmerim svoje korake čez Strenčelo. Hladna jesen se je le prehitro pritihotapila in začela kinčati gozdove s svojo zlatorumeno barvo.

Zadovoljen uživam lepoto krnskih planin, ko se sprehajam po planinskih pašnikih Kuhinje in Košenine, po nekdanji lastnini čedadskih patriarhov. Ko se približam Leskoviči, vidim, da se iz stanu vali dim, znamenje, da se vrata planine še niso zaprla. Zadnja dva pastirja se pripravljata na odhod v dolino. Zadovoljna sta bila, saj sta poletje preživela brez vsake nezgode pri živini. Z lahkim srcem zapuščata staje in planino, saj sta v sezoni preživela toliko lepih a tudi skrbi polnih dni.

Pod Rdečim robom se odcepi moja pot na desno proti planini Sleme 1443 m. Oziram se po Kobariški dolini in obmejni pregraji Kuka in Matajurja. Pod mano je strmo melišče Strmola. Skrbno je zavarovano z bodečo žico, da pastirjem ne zaide živina v nevarnost. Pot me pripelje na Sleme in Ojstrico. Pod grebenom imajo zatolminski živinorejci lepo urejene planinske hleve za živino. Paše na planini Sleme je za preko sto glav živine, v preteklem poletju pa se jih je prepaslo komaj polovico. Ni pastirjev. Nekdaj je bilo v Krnskih planinah po osemdeset pastirjev, sedaj jih našteješ na prste. Planinsko življenje zamira iz leto v leto vedno bolj in bolj.

Na planini Sleme vzbujajo pozornost na gosto posejani drobci šrapnelov in granat, pomešani med sivim peščenim laborjem in zemljo. Tu preko je divjala prva svetovna vojna z vso svojo krutostjo in žela svojo smrtno žetev od maja 1915 do oktobra 1917. Preko Slemena in Mrzlega vrha je italijanska vojska neštetokrat skušala prebiti fronto. Na Krasu pa se je zvrstilo 12 velikih ofenziv. Za Mrzlim vrhom je bila med prvo vojno pravcata vas, vojaška naselbina, baraka pri baraki, kuhinje in skladišča. Avstrijska glavna črta je tekla po pobočju Mrzlega vrha. Stranski jarki so vodili v prvo vojno črto, razdalja med nasprotniki je bila mestoma po 50–60 m. Takrat sem se iz zaledja, v nočnih urah, rad oziral na odsek fronte Mrzlega vrha. Postojanke so bile vse noči neprestano razsvetljene z raketami in žarometi. V nočni tišini je bilo prav pogosto slišati regljanje strojníc in eksplozije šrapnelov ter granat.

Vse 21 km dolgo Krnsko pogorje, ki se vleče od levega brega Soče med Lepeno in Slatenikom pa zopet do Soče blizu Tolmina ter njenega pritoka Tolminke, je v zadnji osvobodilni vojni pordečila partizanska kri. Na vseh pomembnih krajih so postavljeni spomeniki. Najbolj značilna je gotovo na planini Sleme. Na spominski plošči je zapisano: »Hrabrim partizanom tolminske čete 1942, Gregorčičevi brigadi 1943«. Ta trajni spomin je postavila Zveza borcev Tolmin v zahvalo žrtvam in v pomnik zanamcem.

Pred 25 leti se je na Krnskem pogorju na planini Sleme ustavila Gregorčičeva brigada, da bi se odpočila in nato nadaljevala pot onkraj Soče v najzapadnejšo Slovenijo, Slovensko Benečijo. Podla izdajalska duša je sporočila sovražniku namero in položaj brigade. In ta jo je sklenil uničiti za vsako ceno. Poslal je močne oddelke s štirih strani, da bi brigado ujeli v jekleni obroč. V dolini Soče je razprostrl močne zasede. Zora 20. avgusta 1944 je bila krvava, strašna! Posebno planina Sleme je bila posejana z desetlinami trupel padlih partizanov, a tudi sovražnikov. Smrt je še nekaj dni gospodovala na prostranih krnskih pobočjih. Padel je namestnik komandanta brigade. Samega komandanta brigade Franca Uršiča-Joška pa so ranjenega ujeli in kasneje ustrelili v Trstu. Toda glavnina brigade se je rešila iz objema smrti ter potem okrepljena še bolj silovito udrihala po sovražniku.

Spomin je ostal.

Zarjani pred spomenikom na Krnu 1926

Krnsko
jezero,
ena od
najlepših
vodá v naših
gorah

Foto
Oskar Šturm
Kobarid

V poletju leta 1926 me je zatolminsko društvo »Zarja« povabilo, naj se udeležim društvenega izleta na Krn. Dan izleta je bil za članstvo lepo doživetje. V zgodnjih jutranjih urah smo se zbrali nad vasjo, nad Rutarjevim hramom. Pot nas je peljala preko planine Sleme. Tu smo imeli daljši postanek ter vsi srečni uživali lepoto naših očarljivih planin. Nihče izmed nas pa ni slutil, da bo ta planina Sleme čez nekaj let postala morišče naših rodoljubov, da si bodo mnogi izmed nas kot borci tu na planini Sleme izkopalí svoj prezgodnji grob in žrtvovali svoje mlado življenje za svobodo domovine. »Zarja« je dala več zaslužnih aktivistov in prvoborcev že v poletju 1941. Predsednik Franc Medved je bil prvi sekretar KPJ za Tolminsko. Pozneje je zaradi zaslug in junaških dejanj postal narodni heroj. Padel je leta 1943. Občinska skupščina Tolmin je poimenovala eno ulico po njem. Kakor mnogo drugih je tudi ta vaška organizacija zrastla iz drevesa Zorka Jelinčiča. Zorko je bil odličen organizator. Hodil je po Tržaškem, Goriškem, Cerkljanskem in Tolminskem od vasi do vasi, od hiše do hiše, od

fanta do dekleta, povsod dopovedoval, pojasnjeval, organiziral in ustanavljal narodne organizacije, s svojimi sodelavci sejal seme revolucionarnega duha in s tem pripravljaj ugodna tla ter kazal pot v lepšo bodočnost našega naroda in rešitev izpod italijanskega jarma.

Ko je odbila usodna ura odločitve, ali še ostanemo na svoji zemlji ali naj preminemo za vedno, so preko noči nastale partizanske čete, brigade in bataljoni, vsi prežeti in prekvašeni z duhom Zorka Jelinčiča. Zorko Jelinčič je dal velik prispevek za narodno in socialno osvoboditev našega slovenskega naroda. Planinci smo počastili njegov spomin z imenovanjem planinske postojanke na Črni prsti, v Novi Gorici pa so po njem imenovali eno od mestnih ulic.

Ko dospem na Čelo 1487 m, uživam čudovit razgled po soški dolini od Tolmina in Kozlovega roba, kjer je bila prazgodovinska naselbina, pa tja do Kobarida, Breginjskega kota, do hribov Beneške Slovenije in na vrhove Briškega Jalovca in Stola. Na zapadu je Kaninsko pogorje, bližje mogočni Studor. Ta lepi gorski svet pod mogočnim Krnom je bil dvakrat v prvi in drugi svetovni vojni prepojen s toplo človeško krvjo.

V ŠKRBINI ZADNJEGA PRISOJNIKA

MICA KAVAR

Od koč v Krnici do bivaka na Veliki Dnini je dobri dve uri hoje. Če sta fanta še gori, mi ne bi bilo treba hiteti. Če pa sta se zaradi slabega vremena vrnila domov, bom morala še to popoldne nazaj v Krnico. Zato hodim hitro. Kri mi udarja v lica. Vem, da take naglice ne bom dolgo vzdržala. Morala bi hoditi počasneje, a me močna volja nezadržno žene dalje.

Ne moti me in ni mi dolgčas, kadar vem naprej, da bom dolgo časa sama na poti. Danes pa ob tej negotovosti postajam vse bolj nestrpna.

Zazdi se mi, da nekdo žvižga. Skoraj istočasno pa tudi opazim zgoraj na poti med nizkim ruševjem Janeza in Aljaža. Z velikima nahrbtnikoma se bližata počasi, zaverovana v ritem hoje.

Teden dni sta preživela v bivaku na Veliki Dnini. Pravzaprav sta tu le spala in ob večerih, ko sta se vračala z ostenja Oltarja, Škrlatice, Rakove špice in Rogljice, varila mineštre.

Smejem se, vesela, ker smo skupaj, pa tudi zavoljo smešnih kocinastih brad, a sta, kot kaže, prav ponosna nanje.

Tisti dan smo v Krnici še žagali drva, Aljaž pa je skuhal dobro večerjo. Bila je zares okusna in smo zanjo dobili celo klobaso. Dal nam jo je stric iz Kranjske gore, ki je prav takrat pripeljal pivo v dom in smo ga povabili k mizi.

Proti večeru je začelo deževati. Aljaž je črnogled in misli, da bo jutri čas za spanje. Janez pa veselo razlaga, da bo jutri sonce in bomo lahko plezali. Glede na toliko različnih domnev o vremenu, naredimo tudi več načrtov, med katerimi je gotovo najbolj drzen ta, ki predvideva prvenstven vzpon. Župančičev Uroš je pripovedoval o četrti, najzgornejši polici v Zadnjem Prisojniku, ki baje še ni preplezana. Te naj bi se lotili če...

Zjutraj pa je nebo jasno kot ribje oko. Zbudili smo se zgodaj, a vstati se nam še ne ljubi. Samo čisto malo še, do petih, ko bo vstala oskrbnica in bomo kupili kruh. Jutro je sveže. Hodimo po ozki stezici, najprej skozi gozd, potem po razdrapani hudourniški strugi. Na listih bukev, na iglicah borov in smrek, na drobnih lističih borovnic se leskečejo kapljice včerajšnjega dežja. Kolikor bolj se dvigamo, toliko širši postaja razgled. Vsenaokoli nas obkroža skalno ostenje lepih gora. Sedaj jih že

Skrbina
v Zadnjem
Prisojniku
(1955 m), ki
jo mnogi
imenujejo
Mlinarica.
(Gl. Naš
alpinizem
1932, str. 118)

tudi znam imenovati. Ta imena so me včasih spominjala na daljne, nedostopne kraje. Danes postajajo moja last in zvoki njih imen mi vzbujajo prijetna čustva. Doli na severovzhodu se veriga pretrga. Sklepa jo zelena dolina Krnice, v katero niže doli priteka mrzla Pišnica.

Če hočemo k vznožju Prisojnikove Škrbine moramo kreniti v desno melišče. V zgornjem delu ga pokriva stopničast ledenik, ki se konča ob vstopu v steno. Tu za kratek čas posedimo, dokler fanta ne natlačita in pokadita svojih obveznih pip. Naš cilj je preplezati Škrbino po Kugyjevi smeri, najti vstop v zgornjo polico Zadnjega Prisojnika in po njej na vrh.

Opisa Kugyjeve smeri nismo brali, vemo pa, da je smer ocenjena z drugo in tretjo težavnostno stopnjo. Torej ne bo velikih težav. Prva dva raztežaja tečeta po razčlenjeni grapi in sta zares lahka. Toda grapa postaja vse ožja in preide v kamin, v katerem je zagvozdjen previsen bolvan. Morda bi tu lahko prestopili v desno, vendar se Janez odloči za smer – naravnost navzgor. Spretno premaga previs in čez kratek čas izgine očem. Ko poteče vrv in pripravi varovališče, sem na vrsti jaz. Čez

bolvan ni lahko, treba je zgrabiti visoko nad kamen in se z rokami potegniti čezenj. Napeti moram vse sile in skoraj, skoraj sem se že privlekla na vrh. Čisto malo pred koncem pa se ustavi in ne morem dalje. Visim še lahko nekaj časa, za poteg pa nimam več moči. Moram se spustiti nazaj, sprostiti utrujene roke in poizkusiti znova. Drugič najdem za desno nogo pripravnejši stop in više lahko zgrabim trden oprimek. Spet pa moram do kraja uporabiti moči, če hočem preko. To mesto ni dvojka in to najbrže ne bo Kugyjeva smer. Janez pa se za to ne meni. Neverjetno hitro in spretno premaguje težave. Na vrhu se spustimo v kotel, od tu pa malo proti desni spet v kamin. Polica, ki nas še vedno vodi v desno, je lahko prehodna. Težave se spet začnejo v gladki počli, v kateri še najhitreje napredujemo z gvozdenjem.

Biti takole srednji v navezi je prav prijetno. Ko preplezam raztežaj, me na stojišču čaka Janez. On vedno prepeva ali žvižga in tako skrbi za veselo razpoloženje. Včasih mu pri petju pomagam, dokler ne pride Ali. Takrat mora Janez naprej, midva z Alijem pa klepečeva dalje, seveda če nama dopušča položaj. Tako veselo in udobno mi pri plezanju ni bilo še nikoli.

Poč nas je privedla na vrh prislonjenega stolpa. Tu se po travnatih poličkah spustimo nekaj metrov navzdol, potem pa prestopimo v zajedo na levi, ki se na vrhu izteče v grapo. Svet postaja razbit in krušljiv. Slutimo, da ni več daleč do vrha.

Morda bi se tu našel bližnji in pripravnejši izstop na greben, vendar je naš cilj višje – na polici Zadnjega Prisojnika. Tja nas bo morda privedla široka grapa na desni, ki je sprva razbita in položna, proti koncu pa se strmo vzpne.

Prepričani smo, da se bodo v tem delu šele pričele prave težave. Mene je celo malo strah previsnih bolvanov na vrhu grape, zato predlagam, da preje pogledamo na uro. Ker je le ta skrbno zavita v rokavici in spravljena globoko v nahrbtniku, se moramo ustaviti. Kar se mene tiče, mi je tu čisto dobro in vsaj pol ure si ne želim drugam. Ampak tako dolgega lenarjenja mi podjetneža najbrže ne bosta privoščila. Kakor hitro bo pipa prazna, bo njen lastnik napel svoja debela jermena (glasilke) in na ves glas zavpil: »Dajmo, dajmo!«

No, pa dajmo, saj nam drugega tako in tako ne preostane. Odločeni, da potlačimo slednji konček pesimizma in premagamo vsakršne težave, se odpravimo v grapo in dalje po strmeh kaminu. Ko nas na vrhu ozka polička usmeri v desno, vemo, da ne more biti daleč do tiste slavne, med nami že tolikokrat omenjene zadnje police.

Janez pleza naprej, midva z Aljažem pa spodaj nestrpno čakava sporočila, da smo našli prestop iz Škrbine v Prisojnik. Toda oni tam zgoraj naenkrat kar se da ogorčeno vzklikne: »Na pot smo prišli!« Malo stran se vidi napeta jeklena vrv.

No, ta je dobra! Hoteli smo napraviti prvenstveno, pa smo prišli na pot. Smejemo se, da nam zmanjkuje sape. V tem trenutku se spomnim, da mi je Ali zadnjič razložil nekaj definicij o alpinizmu in alpinistih. Ali ni tale kot nalašč za ta primer: Alpinist je človek, ki išče težave, pa je vesel, če jih ne najde.

Ne, ne, saj nočem fanta tlačiti v isto vrečo z menoj. Onadva sta lahko razočarana, jaz pa, po pravici povedano, uživam v brezskrbnem poležavanju na mehki travi južnega pobočja. Saj bo tudi polica še prišla na vrsto. Sedaj vemo, kje je vstop. Od tu se dobro vidi. Treba bo po gruščnatem terenu na rob grebena, od tu pa desno prečiti k polici. Drugič bomo do sem prišli kar z Vršiča, po poti skozi Prisojnikovo Okno.

Lepo je po stezi hoditi v dolino, potem ko opravi vzpon. Posebno danes, ko je sonce še visoko in ni treba hiteti. Sedaj šele se mi »oči odpro«. Kako blaga so travnata pobočja, kako lepe doline v podnožju. Le po kaj hodim v steno? Zakaj vedno znova iščem možnosti za nove vzpone, se vedno znova podajam v svet, ki je težko prehodan in terja vse moje fizične in psihične sposobnosti? Lagala bi, če bi rekla, da mi je plezanje neprestano užitek, da tam najdem srečo, ki vzdrami moja čustva. Ne, pri plezanju nisem nikoli neomejeno sproščena in svobodna. Kot plezalec sem delavec, garač, ustvarjalec novih sil, pri tem ko vse svoje fizične zmogljivosti, vso svojo moč v obvladovanju slabih strani svojega značaja in temperamenta usmerjam k enemu cilju – vrhu. Toda, kaj sem ustvarila z dosego tega cilja, kaj sem storila za blaginjo človeštva? Ničesar! Vse, kar sem v tem času pridobila, je izključno moje,

samo meni v prid. Če so bila moja dejanja pozitivna, potem sem seveda koristila tudi soplezalcu, a drugemu ne.

Toda, kaj je potemtakem tisto, za kar hodim v steno? Nekaj je vendarle, kar me usmerja tja. Vem, kaj je to, ali bolje – slutim, kaj bi moglo biti. Ni res, da mi stena prva nekaj daje. Prav nasprotno – jaz sem tista, ki dajem prva. Dam vse, česar sem zmožna, vse, kar imam preveč: svojo moč, svojo vztrajnost, potrpežljivost, odpornost, dobrovoljnost... In kaj mi vrača ona? Spoznanje! Ona mi na vsakem koraku pove, da so v meni sile, da imam moči. In pokaže, razodene, kakšne so te sposobnosti ali slabosti.

Na gori sproščam svoje sile, spoznavam in se vzgajam. Navidezni cilj je vrh vsake stene. Resnični, zadnji cilj pa je – biti več, kot sem.

»MOJ« KULOAR

FRANCKA ČERNIVEC

»Nič posebnega,« bi rekli alpinisti, naša mama pa bi rekla (če bi vedela za »podvig« svoje hčere), da mi v glavi ni nekaj v redu.

Jaz pa sem že dve leti nosila v sebi željo, da bi prišla po kuloarju na Jalovec. Na Jalovec sem sicer poleti že prišla, vendar z druge strani in moja želja s tem še ni bila potešena.

In ko se mi je ob Dnevu republike v Tamarju ponudila priložnost, da »osvojim« kuloar, sem se je oprijela z obema rokama.

Na pot smo šli štirje: dva alpinista, njun prijatelj, ki je šel prvič v gore, in jaz, ki sem sicer že bila v gorah poleti in pozimi, vendar pripadam »strahopetnemu« spolu (naj mi »ta korajžne« ne zamerijo).

Poti same ne bom opisovala, ker je bilo takrat večina mojih čutov izklopljenih. Spomnim se samo, da se je sneg na nekaterih mestih spremenil v led, tako da sem prav nezanesljivo stopala, čeprav sem bila samo jaz toliko »pametna«, da sem vzela s sabo cepin.

Spomnim se tudi, da mi je zmanjkovalo sape, čeprav so prejšnji večer nekateri fantje hudobno ugotavljali, da imam dobra pljuča. Dobro se spomnim tudi, da mi je eden od naših pomagal, in si upam trditi, da brez njegove pomoči nikdar ne bi prišla na vrh. Tako pa je šlo.

No, in ko smo prišli na vrh, smo bili vzhičeni, začudeni in kljub pričakovanju preseščeni nad razgledom, ki se nam je odprl pred očmi. Veličastno. Bil je jasen, sončen dan in tudi veter ni prehudo pihal in vse Alpe so bile pred nami kot na dlani. Pa ne samo naše Alpe, videlo se je daleč čez mejo.

Našli smo si kotanjo, v kateri smo se potem kake dve uri nastavljali naše blede obraze soncu. Pri tem prijetnem opravilu se nam je pridružil še alpinist, ki se je do nas »pridričal« z vrha Jalovca.

Vrnitev z gore je bil lažji, posebno zame, ker nam je »alpinist z Jalovca« posodil vrv, ki je pregnala ves moj strah. Skoraj ves čas smo se lahko dričali, kar nam je bilo v veliko veselje. Moje pumparice ali vsaj en del mojih pumparic pa ni bil s tem nič kaj zadovoljen in je odločno protestiral proti temu. Škoda, da sem to ugotovila šele v dolini. Pa kaj je bilo to meni ob tem, ko sem se kar topila od sreče, da je kuloar »moj«.

Fantje so moje vzhičenje komentirali z rekom: »Kako malo človek potrebuje, da je srečen.« Jaz pa sem bila tiho, ker jih nisem hotela prepričevati, da so pač merila različna.

ČUDNA POT DO HERLETOVE

NADA VIDMAR

Bil je četrtek – takrat se zberemo »na društvu« – in smo se zmenili, da gremo ta teden v bivak pod Ojstrico. Bil je junij in vreme kot nalašč za planinske dogodivščine. Kot strela z jasnega je padlo vprašanje: »Naca, greš z menoj?« Takoj sem bila za to in že sva se z Gregorjem zmenila, kje in kdaj se dobiva. Toda stvari so se rahlo zavozlale. Večer pred odhodom smo pozno v noč proslavljali rojstni dan stare mame in sem mislila, da bo vse padlo v vodo. V nedeljo pa mi je Grega sporočil, da se bova dobila šele popoldne na avtobusni postaji. V redu, pa pojdimo.

Ob šestih zvečer sva se znašla na poti proti Presedljaju. Prvič sem tu hodila in me je pot zanimala. Prečuta noč se mi je dobro poznala in komaj sem zmagovala divjo strmino. Na Presedljaju sva duškala, saj sem lovila sapo, kot da bi bila na osem-tisočaku. Ob devetih sva prišla do Kocbekovega doma na Korošici. Tu sva si dokončno privezala dušici in ker sva pač mislila, da poznavata pot, sva brez spraševanja krenila dalje. Kako sva se zmotila! Že takoj za kočo sva pot zgrešila. Morala bi se takoj obrniti v breg, pa naju je neslo proti Robanovemu kotu. Začel se je divji lov za markirano potjo. Včasih sva jo našla, večinoma pa sva se po temi lovila po zelo čudnem svetu. Da bi bila smola še večja, sva bila oba brez baterij. Noč pa divja, vetrovna in oblačna, pravo okolje za izgublence. Opazila sva, da ne moreva več naprej. Grega je šel na ogled in sledil je spust, ki je bil skoraj plezalski. Nепrestano sva slišala besede: »Bivak je na desni strani, če se spustiš z Ojstrice!« Dobro, sedaj sva že toliko daleč, da lahko začneva iskati bivak. Iščeva desno, nič. Morda pa je na levi. Zopet nič. »Kaj pa je tisto tamle?« Zapodila sva se tja – veliko razočaranje, samo velika skala. Končno sva prišla do markirane poti, smer je kazala proti Robanovemu kotu. V redu, bivak je pa bolj levo. Zakoračiva po čudni shojeni poti. Končno! Bivak! Kot da bi dobila peruti, tako sva se zapodila navzdol. Tudi tokrat sva imela smolo – naletela sva na razpadajočo staro Kocbekovo kočo iz l. 1895. Iskala sva naprej, vendar našla nisva ničesar. Ura je bila že polnoč in veter je vedno huje pihal. Zato sva se odločila, da bova prenočila kar zunaj. Zatekla sva se v neko votlino in se začela pripravljati za spanje. Gregor je prinesel nekaj lesa in zakurila sva ogenj. Pa še s tem nisva imela sreče. Veter se je obrnil in dim je začel prodirati v »najino spalnico«. Kaj hitro sva pogasila ogenj, da sva lahko vsaj dihala. Prvič sem tako prebila noč v gorah in moram reči, da le ni bilo tako hudo. Bila sva precej utrujena in sva kmalu zaspala. Le nekajkrat naju je zbudil mraz. Ko se je okoli treh priplazilo sivo jutro, se je Grega odločil, da si gre ogledat »bojni položaj«. Sladko sem spet zaspala. Grega me je zbudil ob petih z lepimi novicami. Bila sva nad Robanovim kotom in predlagal je tri rešitve: da se vrneva na Korošico in tam ube-veva pravo pot; da se spustiva v Robanov kot in nato povzpneva na Škrbino med Ojstrico in Grofičko; da se poženeva v doslej neznane kraje – prečila naj bi vzhodno stran Ojstrice. Ker mi je najbolj dišala plezarija in prav tako tudi Gregorju, sva se odločila za tretjo varianto. In že sva se pripravila za divje potovanje v neznanu. Malce sva se spustila, tako da sva se izognila nerodnim skokom ter napredovala po lepi gredini. Zdajci je bilo konec te pravljice. Pred nama se je pojavil 20-metrski skok. Rahlo sva gruntala, kako bi se ga ognila, in končno sklenila, da se bova naj-lažje izmotala iz te težave s spustom ob vrvi. Že je pel klin in potem se je začelo. V alpinistični šoli sem se vedno nekako izmuznila spuščanju, sedaj pa je bil neiz-ogiben pri moji prvi plezariji. Krepko sem stisnila zobe, pogoltnila ogromen cmok strahu in že sem se začela spuščati. Kaj bi opisovala začetniške težave pri tej akro-baciji, končno sem le stala na trdnih tleh. Skoka je bilo malce več kot za eno vrv, zato je bilo treba skočiti na spodnjo poličko. Upala sem, da je to prvi in zadnji spust v tej »smeri«. Grega je bil kmalu za menoj. In sva prodirala proti zahodu po gredah in gredinah, čez grape in skoke. Vse skupaj je bilo mestoma lepo posuto z gruščem, tako da sva se včasih kar zakotalkala. Vedno znova so se nama odpirale

nove poti. Koliko grebenov in grebenčkov, razov in grap ima Ojstrica v tej na vzhod obrnjeni strani! Začelo je še deževati, tako za povrh. Lepo počasi in previdno sva obirala police, zdaj navzdol zdaj vkreber. Končno sva pogruntala rešitev. Spustila sva se toliko globoko, da sva potem lahko prišla do zadnje stene – »spustila« nekaj grap in priplezala na greben. Pri poplezavanju navzdol mi je prav krepko spodrsnilo in zona me je obšla, ko sem videla, kam bi bila Gregorja lahko popeljala. Hoja v »zankah« ni priporočljiva. Nato sva prečkala še sneg in že sva stala pred zadnjo nizko steno. Lepa plezarija se nama je obetala, a vedela sva, da naju čakajo zgoraj še »lepi« raztežji po borovcih. Kmalu sva se znašla med njimi. Moram reči, tisto obiranje korenin in burja mi pa ni všeč. Bila sva do kože premočena, ko sva končno zlezla na položno gredino in kmalu nato na Kopinškovo pot. Šest ur sva porabila za to mučno pot. Ugotovila sva, da po vsej verjetnosti še nihče ni plezal tod okoli – vsaj po vseh teh najinih policah ne. Zato sva sklenila, da pot oceniva s III, mestoma IV. Posebnega imena pa ji nisva dala, preveč naju je zmučilo. Vsekakor pa ni bila bližnjica. Sva se pač uračunala.

Bila sva na sedelcu, ki sva ga zjutraj tako lepo gledala, a naju ni razumelo, da bi se pomaknilo nekoliko bliže. Pokazala se je tudi markirana pot, in ko sva se začela spuščati, sva zagledala tudi bivak. Prav lepo je bil skrit med macesni. Bivak seveda ni na desni, temveč na levi strani. Pa ga najdi, če ga moreš! Družba naju je veselo sprejela in popila sva čaja, kolikor sva ga želela. Kje sva sinoči hodila, so spraševali. Le počasi sva se omehčala in povedala po resnici. Smeha je bilo precej, midva pa sva bila preveč zdelana, da bi naju to kaj motilo, in sva kaj hitro zaspala.

Povečerjali smo že in vsak je zapravljaj čas po svoje. Ura je bila že deset. Počasi smo se odpravljali spat. Naključje je Gregorja odneslo ven, da bi pogledal po vremenu. Na sedelčku je opazil lučko, ki se je premikala. Čez pol ure so se že vrnil z »novo žrtvijo«, Natašo. No, pa jo je Gregor rešil pred nočjo na prostem. Tudi Nataša se je držala najine smeri. Dogovorili smo se za naslednji dan. Šli naj bi v Herletovo. Midve z Natašo sva se uprli, mesto VI – je pa že nekaj. Po dolgem pregovarjanju sva popustili: »Če ne bo šlo, naju boste pa potegnili tam čez!«

In nato smo se vsak po svoje v sanjah pripravljali na doživetja naslednjega dne.

ŠENTVIŠKA GORA

JANEZ JERAM

Nekako pred štiridesetimi leti je bilo. Takrat so bile na Primorskem slovenske knjige zelo redke. Zato pa smo brali vse, kar nam je prišlo v roke, samo da je bilo slovensko.

Med drugimi knjigami sem nekje našel zelo redko Rutarjevo »Zgodovino Tolminske«, ki opisuje tudi Šentviško goro. Ta opis se mi je zdel zanimiv in sklenil sem, da si bom Šentviško goro čimprej natanko ogledal. Nekaj let pozneje sem se odpravil na Šentviško goro kar peš. Ni me zadosti motilo, da bo treba pešačiti najmanj deset ur. Šentviško goro pa sem ta dan le malo videl. Povsod je bilo polno italijanske vojske, ki je tu imela manevre. Takrat tudi ni bilo varno »raziskovati« ta kraj zaradi vsakovrstnih izstrelkov.

Tudi moj drugi »pohod« na Šentviško goro, lansko poletje – trideset let pozneje – ni bil uspešen. Že ko sem na Reki pri Cerknem izstopil iz avtobusa, je rahlo rosilo. Ko sem se vzpenjal po strmi stezi proti vrhu, pa je pričelo močno deževati. Kmalu sem se vrnil v dolino. Šele tretjič sem »turnejo« opravil uspešno; to pot se mi je pridružil tudi prijatelj-planinec.

Kje in kakšna je Šentviška gora? Kje je ta »gora«, je mnogim poznano! Kakšna pa je, pa le redki vedo. Tu mislim na tiste, ki bodo prebirali te vrstice. Ta gora namreč ni »planinska«, midva sva bila v planinski obleki za tamkajšnje domačine kar nekoliko zanimiva.

Šembiška gora, kot so jo imenovali v preteklosti. Šentviška gora, uradni naziv do zadnje vojne. Planota, novi uradni naziv, ki je tudi v splošni rabi. Sicer pa ji to ime tudi pristaja, dasi se nad planoto boči še 972 m visoki Gorski vrh, čeprav tudi tega še ne moremo imenovati gora. Planota je poseben svet, ki si ga je vredno ogledati. Če se peljemo z vlakom po Baški grapi ali s kakršnimkoli prevoznim sredstvom po cesti iz Idrije proti Mostu na Soči – po cestah hodimo peš zelo malo – imamo vtis, da je zgoraj res gora.

Skalovito, strmo pobočje delno poraslo z nizkim grmovjem se dviga nad ozko dolino Idrije in Bače. Šele med Slapom in Idrijo ob Bači se dolina nekoliko razširi in svet proti planoti postaja nekoliko »položnejši«, vsaj ob začetku. Od tu peljeta na Planoto dve avtomobilski cesti, ki nista vedno najboljše vzdrževani. Ob eni naletimo na vas Roče, naselje, ki ga omenja tolminski urbar iz leta 1377.

Iz doline Idrije med Stopnikom in Trebušo pelje na Planoto kolovoz. Poleg tega drže do vrha še številne steze. Iz Baške grape pa na Planoto ni poti. Na severovzhodu loči Planoto od Kojce Bukovsko sedlo. Toda od te strani bom Planoto opisal pozneje.

Na Planoto grem vsakokrat iz doline Idrije, po poti, ki ni ne steza ne kolovoz. Nekaj sto metrov nad cesto je naslonjeno v breg majhno naselje petih domačij – Tilnik ali Tivnk, kot pravijo temu kraju domačini. Stare, s slamo krite hiše, v katerih životari nekaj žensk in samo en moški – trinajstletni deček; človek bi mislil, da se je tu čas ustavil že pred sto leti. Vse spominja na precej odmaknjeno preteklost.

V pičli uri smo v vasi Daber, v zelo starem naselju na jugovzhodnem robu Planote. Pod vasjo izvira zadnji studenec na naši poti po Planoti, ki pa ob suši skoraj popolnoma usahne. Tik ob izviru stoji žaga, ki pa ne obratuje več. Nekateri kmetje so zadnje čase sami postavili žage na električni pogon. Nižje v dolini pa razpadajo mlini, ki so včasih mleli žito kmetom na Planoti. Danes pa nosijo ali vozijo žito zamenjavat v valjni mlin na Slap ob Idriji.

Vas Daber je raztreseno naselje na rahlo nagnjenem svetu, ki se prevesi v strmino; po tri, štiri domačije skupaj. Hiše z visokimi slamnatimi strehami so podobne cerkljansko-škofjeloškemu tipu, le da imajo opaže slamnate – nekatere zelo lepo pletene. Manjše hiše, kajže, so imele v pritličju hlev, nad tem pa stanovanjske prostore. Nekatere ga še imajo, v drugih pa so garaže. Mladi ljudje so se naveličali životarjenja in odšli v dolino. Prislужili so si avto in se ob sobotah z njim vračajo domov.

Nad vasjo Daber je arheolog Marchisetti izkopal več zelo starih žar. V bližini pa so našli kip stare boginje Izide.

Na neki hiši v Dabru je bila freska iz leta 1799; ker pa so tujci vedno fotografirali staro, vendar dokaj čedno hišo, se je gospodinja ujezila in fresko prebelila. Ko sem pred tem hodil tod mimo, sem imel srečo, da sem fresko še fotografiral.

Do vasi Daber pripelje avtomobilska cesta, ki se odcepi od glavne ceste pri Slapu ob Idriji.

Ljudje na Planoti so prijazni, takoj pripravljeni za pogovor s komerkoli, čeprav ga ne poznajo. To lahko ugotovimo že pri prvem kmetu Klemenčiču v Dabru. Vsakega povabi v hišo in mu postreže z domačim kruhom in pijačo. Rad pove kak dogodek iz zadnje vojne. V seniku je imel skrit partizanski radiooddajnik. Italijanska policija je nekaj zasumila in mu napravila preiskavo. Oddajnika ni našla, čeprav so drezali v koruzno slamo, kjer je bil skrit.

Le dobre pol ure od Dabra je vas Šentviška gora, središče Planote, po kateri je v preteklosti dobila ime.

Svet na Planoti je izredno lep. Med holmi so prijazne doline. Vas Šentviška gora pa je postavljena na izredno grd in pust kraj – 645 m nadmorske višine. V vasi je nekaj hiš prenovljenih. V glavnem pa so še ohranile staro podobo; več je tudi že zapuščenih. Na nekaterih proceljih so se tudi tu še ohranile stare freske in sončne ure. Pri

neki hiši sem primerjal čas, ki ga je kazala sončna ura, z uro, ki sem jo imel na roki. Pa pride mimo hudomušen možakar in me opozori, da je ta ura pokvarjena, ker je na Planoti nihče ne zna več popraviti, naj raje pogledam na sončno uro na sosednji hiši, ki kaže pravilno.

Šentviško goro omenja že papeževa bula leta 1192. V vasi je vila cerkev sv. Vida s freskami Toneta Kralja. Tu je še gostilna, trgovina in šola.

Šentviška gora je ena najstarejših far na Tolminskem. Od tu sta bila doma Gregor Kobal in Andrej Laharnar, voditelja tolminskega punta, ki so ju leta 1714 usmrtili na Travniku v Gorici.

Ko pridem prvokrat v kraj, grem vedno tudi na pokopališče, ki je pogosto odraz kulture tistega kraja. Prav tako sem to napravil tudi na šentviški gori. Pokopališče je urejeno; priimki pokojnikov so še vedno Laharnarji, Kobali, Munihi itd.

Po ljudskem izročilu naj bi se tu rodil tudi znameniti skladatelj Jakob Petelin – Gallus. Nedaleč pod šentviško goro je vas Polje, 579 m nadmorske višine, ki je obdana z lepim in obširnim poljem. Verjetno izvira ime vasi od lege kraja. Tudi med šentviško goro in Poljem so našli stare grobove. Tu je bil tudi prvi spopad na tej Planoti med Italijani in partizani dne 17. 4. 1943. Najbolj snažna vas na Planoti je Prapetno brdo, ki jo domačini imenujejo kar Prapetno, kajti krajev z imenom »brdo« je na Planoti več. V neki hiši imajo glasbeno omaro izpred I. svetovne vojne, ki pa še vedno igra valčke in polke. To so odkrili tudi italijanski turisti, ki se pogosto oglašajo v tej hiši. Tudi midva sva se oglasila. Gospodinja je navila glasbeno omaro ter nama pripravila okusno kosilo kar za »bohlonaj«. Izkoristil sem priliko za kratek intervju s starim očetom, ki je že dopolnil 93 let, vendar je še pridno predel volno na kolovratu in to brez naočnikov.

Od tu zavije cesta v dolino. Nekoliko niže pa se od te odcepi cesta na zapadni del Planote, v vasi Pečine in Ponikve. Lahko pa gremo od tu naprej po bližnjicah, čez polja in travnike; mimo velikih kmetij in skozi manjše gozdičke. Tudi midva sva jo ubrala po tej bližnjici.

Vas Pečine leži v lepi dolini, obdana s prijaznimi holmi. Vas sama pa na zunaj zgleda precej zapuščena. Tudi tu je še večina hiš krita s slamnato streho. V vasi je velika električna žaga, trgovina in novo šolsko poslopje, ki bi moralo služiti za popolno osnovno šolo za vso Planoto. Žal je poslopje prazno in zob časa ga že načenja; otrok je na Planoti zmanjkalo.

Vas je bila februarja 1944 od Nemcev bombardirana, vendar je ostalo še precej starih stavb s slamnato streho. Tudi tu so bili večji spopadi med Nemci in partizani. Iz Pečin pelje cesta naprej na Ponikve, zadnjo vas na zahodnem robu Planote. Tudi od tu sva jo mahnila kar preko polja, mimo velikih kmetij, ki pa kažejo že nekoliko spremenjen način gradnje.

Vas Ponikve je prav tako v dolini, na 675 m nadmorske višine. Ta dolina pa je še prijaznejša kot sosednja. Tu imajo tudi vodovod iz leta 1961. Vendar še stoji sredi vasi star vodnjak, znamenje, da je imela vas vodovod tudi že poprej. Nad vasjo je večja mlaka, nekakšno presihajoče jezero, odkoder odteka majhen potoček, ki pod vasjo ponikne. Na hribčku je cerkev sv. Marije. Med vojno je bila delno porušena, sedaj pa je temeljito popravljena. Na njej je vidnega največ Plečnikovega dela, ki je pri obnovi, oz. načrtih za preureditev, sodeloval. Cerkev sv. Marije ima na zunanji steni vzdano ploščo, ki omenja mojstra Andreja iz Loke. Ta je že okoli leta 1480 zgradil cerkev na tem mestu, ki pa se ni ohranila. Od tu je lep razgled na vas in tudi daljno okolico.

Iz vasi se spusti cesta v dolino, ki se pri Idriji ob Bači združi z glavno cesto proti Mostu na Soči.

Bolj zanimiva je bližnjica, ki se spušča v dolino skozi gozd in ponekod med prepadnimi stenami. Ob tej bližnjici je več podzemskih jam; nekatere tudi s kapniškimi tvorbami. S prijateljem sva našla le eno, manj pomembno. Tudi časa nisva imela dovolj. Mudilo se nama je na avtobus, pa tudi trudna sva bila. Tura, ki sva jo napravila ta dan, je bila precej krepka. Še enkrat sem napravil to pot preteklo zimo. Spremljal me je mladenič, ki je pravkar končal študij. Kot mi je pozneje izjavil, se

bo v te kraje večkrat vračal s paleto in čopičem. Ves navdušen je bil nad prisrčnostjo domačinov in sploh nad pokrajino, ki je svet zase.

Po vsej Planoti prevladuje oz. je prevladoval, lipov gozd. Že med obema vojnama pa se je pričel redčiti na račun smrekovega. Močnih lipovih dreves je že zelo malo; je pa še dovolj mladega lipovega drevja, ki pa se nikakor ne bi smelo redčiti, saj je to posebnost Planote. Po Planoti so še danes mnogi strešni stoli, napravljeni z lipovega lesa. Marsikje pa so v hišah še stara ognjišča.

Vasi na Planoti so vidne le iz ptičje perspektive. Vse, razen Šentviške gore, so skrite med drevjem v dolinicah. Kljub tako bujnemu rastlinju, ki je pravo nasprotje sosednje Banjske planote, Šentviškogorska planota nima vode. Vodnjaki s strešnico, iz katerih zajemajo vodo s pomočjo velikih vzvodov – drogov, so še vedno glavni vir vode.

Tudi tokrat sva šla isto pot. Pod Ponikvami pa sva našla bolj zanimivo jamo. Ker nisem jamar, je ne morem strokovno opisati. V njej sva bila le toliko, do koder se je dalo normalno hoditi. Iz jame teče majhen potoček, verjetno tisti, ki ponikne pod vasjo Ponikve. Tu okrog je menda kakih 15 takih jam, ki pa še niso povsem raziskane.

Še nekaj sem izpustil, kar pa je tudi sestavni del Planote. Vas Police – 547 m nadmorske višine, še danes nima niti kolovoza z glavne ceste, čeprav je od nje oddaljena le dobre 3 km, oz. toliko približno bi bilo do nje iz doline Idrijce.

Vas je verjetno dobila ime po oblikovitosti kraja, saj leži na večji ravnini, nad strmimi bregovi in prepadi, ki se nadaljujejo tudi nad njo ter levo in desno od nje. Vas Police omenjajo že leta 1377; takrat je štela 11 hiš, oz. kmetij. Leta 1870 pa omenja Rutar v svoji Zgodovini Tolminske, da je vas Police štela 32 hiš in imela 152 prebivalcev, leta 1880 pa že 178 prebivalcev. Danes pa je v vasi le še 22 hiš, oz. gospodarstev in okrog 50 prebivalcev; 5 hiš pa je praznih. En kmet v vasi pa ima celo traktor, ki ga je pripeljal čez Planoto in od tam po zelo slabem kolovozu čez Gorski vrh. Tudi mlini pod vasjo ne meljejo več žita iz rodovitnih polj v Policah, njih kolesa so se za vedno ustavila, pod njimi pa žubori potoček ter brez haska odteka v dolino.

V vasi živi ljudski umetnik – rezbar Andrej Makuc, ki pa mu čas ne dopušča, da bi se bolj posvetil temu konjičku, sam namreč obdeluje posestvo, ki mu prinaša dohodek za prežvljanje.

Iz vasi se vije kolovoz skozi obširne in strme senožeti proti Gorskemu vrhu. Ob kolovozu stoje številni seniki, kjer ob košnji spravljajo seno in ga potem pozimi vozijo domov na saneh. Pri opuščeni kmetiji Podkrmnik zavije pot navzdol – na Planoto.

Gorski vrh je najvišja točka Šentviškogorske planote. Velike kmetije so raztresene po valovitem vrhu. Več kmetij je že opuščenih; gospodarji so z družino odšli v dolino. Z Gorskega vrha pada svet proti Planoti položno; bolj strmo pa proti Bukovskemu sedlu na severovzhodni strani. Tu čez gradijo novo avtomobilsko cesto, ki bo vezala Planoto s cesto, ki drži iz doline Idrijce, čez Bukovsko sedlo v Baško grapo.

To pot sem prehodil lepega jesenskega dne leta 1967. Nekaj dni pred tem sem v nekem opisu teh krajev bral, da tu gori ne obrodi sadje. Takrat pa so bile jabolne prepolne jabolk. Morali so veje podpreti, da se pod težo niso zlomile.

Ob grmih pa sem nabral poln nahrbtnik »čudodelne«
hermelike, ki sem jo potem doma vsakomur delil brezplačno, čeprav je bila takrat njena cena skoraj astronomska.

Morda bom s tem bežnim potopisom komu le vzbudil zanimanje za siromašni in odmaknjeni – vendar lepi in prijazni kotiček naše male domovine.

Sp. Idrija, marca 1969.

V WESTROV SPOMIN PO DESETIH LETIH

VILKO MAZI

Eežko, da bi še komu tako pogosto prihajal v misel, čeprav jih je nekaj, ki se je z njimi precej več in morda še rajši družil kakor z mano. Njim je umrl dober prijatelj, prijeten, široko razgledan sobesednik z mnogoterih srečanj. Spomin nanj jim bo še ostal, dokler ga ne preraste brezčutni čas...

V meni pa je ta mož še ves pričujoč, kakor da ni vmes že dolgih deset let, kar sva si poslednjič segla v roke, izrekla zadnji pozdrav.

Kakor takrat, mi gre tudi zdaj h koncu pripravljanje Splošnega kazala Planinskega Vestnika za minulo desetletje, tokrat sedmo, in še zmerom po vzornem Westrovem načinu, kakor je bil on sam sestavil tako Kazalo za prvih štirideset letnikov (1895 do 1940)* in za peto desetletje (1941–1950). Sestave za šesto desetletje (1951–1960) pa se ni več upal lotiti. Na dopisnici z dne 21. aprila 1959 mi je sporočil:

Danes dopoldne sem kolovratil po Vašem vrtu ter skušal kljub hudemu čuvaju priti do Vas, a bržčas ni bilo nikogar doma. Rad bi Vas bil pridobil, da bi prevzeli zanimivo, a precej mudljivo delo: sestavo Splošnega kazala za 6. desetletje PV. Uredniku T. Orlu sem Vas priporočil kot najsposobnejšega registratorja. Upam, da ne boste odrekli. Jaz sem za tako delo, ki sem ga opravil za prvih 5 desetletij, že preokoren.*

Iz Vikrč sem prek Zatrepa – treba mi je bilo nekajkrat duškati – zavil dol v Tacen. Vas najtoplejše pozdravljam

Josip Wester

Tistega »najsposobnejšega registratorja« so mu pokazale nemara moje Koledarske beležke iz našega planinstva, ki so izhajale leto poprej (1958) kot priloga PV. Zanje je bilo treba zares dosti napetega brskanja ne samo po vseh letnikih Vestnika, ampak tudi po drugih virih. S Kazalom gotovo ne bi imel težjega posla, tem manj, ker mi je Wester obljubil vsakršno potrebno pomoč, časa pa mi je bilo še poldrugo leto na voljo. Odreči nikakor nisem mogel, preveč bi ga prizadelo...

Ko me je bil seznanil z načinom svojega registriranja: z uporabo kartotečnih listkov, mi je delo ob vzorcu njegovih Kazal kmalu docela nemoteno napredovalo. Napredovala pa je žal tudi Westrova bolezen od meseca do meseca in potlej še hitreje, zato ga nisem smel še jaz utrujati. Le če se je sam kdaj pozanimal, kako mi gre delo od rok, sva kaj malega počebljala, najrajši iz rubrike Razgled po svetu, ki ga je tudi najbolj zanimala. Duševno je bil neverjetno svež vse do zadnjega. Še novembrsko številko PV 60 je skoraj vso prebral, decembrska ga ni več dosegla...

Učakal pa tudi ni mojega elaborata, ki sem ga pripravil za tiskarno mesec dni po njegovi smrti s spremno besedo v njegov spomin...

Kar manjkalo mi je nekaj, ko po Novem letu 1961 ni bilo več treba registrirati člankov in druge vsebine nadaljnjih števil Planinskega Vestnika, kakor mi je bilo prešlo že v navado.

Je že res, da za ta posel še ni nobene sile, pa zakaj čakati debelih deset let, da se ti nagrma cel skladovnica in potlej garaš ob njej ko črna živina? – Kakor sem garal jaz ob prejšnjem Kazalu nekaj mesecev kot novinec, pa tega nikomur nisem hotel povedati, najmanj še Westru! – Tako ne bi hotel nikoli več, sem si prisegal, dokler nisem bil iz najhujšega. Zadnje mesece, ko mi je bilo treba registrirati samo še vsako številko sproti, sem videl v tem pravcato igračo...

Res pa je tudi, prav rad priznam, da mi nihče ne more jamčiti še deset zdravih let, še komu mlajšemu od mene ne. Zato mi niti na kraj pameti ne pade, da bi kaj spraševal okrog PZ zastran novega Kazala, saj bi se samo osmešil, ko ni še nobene osnove za kako realno pogodbo.

* Med prvo svetovno vojno PV ni izhajal.

* Verjetno pa je čutil, da se ga loteva težka bolezen.

Pa sem vseeno začel, kar na svojo pest, ni mi drugače dalo miru. Iz prejšnje izkušnje in po predvidevanjih sem si kar sam napravil iz tenkih deščic in vezanih plošč dve plitki štiridelni predalčnici v izmeri 35×45 cm, v knjigoveznici pa so mi narezali iz odpadnega kartonskega papirja 10 000 kartotečnih listkov (10×6), vprek dovolj, ker jih za prejšnje Kazalo nisem porabil niti 6000

Lepo spet vsak mesec so se nabirali popisani listki po ustreznih rubrikah. Kar v zabavo mi je bilo teh pet do šest ur registriranja enkrat na mesec. In zmerom večji užitek, ko sem videl, kako kartoteka narašča.

Le kaj bi porekel Wester k vsemu temu? –

Natanko mi je bil pred očmi ob taki misli, ampak ne več siromak v bolniški postelji, v »hiralnici«, kakor se je bridko pošalil z izmučenim, že komaj slišnim glasom... to žalostno podobo sem želel čimprej pozabiti... Vse rajši sem si ga mislil kje na najini Šmarni gori, ali pa na medenskem mostiču, za katerega si je bil toliko prizadeval in rad stopil nanj ob vsaki priložnosti. Skrajša se mi je komaj opazno namuznil, s kancem prikrita ironije in rahlo privzdignjenim prstom k citatu: Al'bo kal pognalo seme, kdor ga seje, sam ne ve...

Vseeno! Bo pa tistemu, ki bo za mano nadaljeval, toliko manj treba!

Zmerom manj nezaupljiv je bil, ko je videl, da ne odneham, zmerom bolj vesel, čim bolj se je delo bližalo koncu. Saj je še zmerom njegov duh v njem...

Josip Wester zadnjič na Vršiču, I. 1953. Fotografijo je Wester poklonil avtorju prof. Maziju na Šmarni gori 23. jan. 1955

Včasih, ko zaradi slabega vremena ne morem iz hiše in se že naveličam opravkov pri mizi, stopim h knjižnim policam in sežem po knjigi, ki se mi vidi, da je že dolgo nisem imel v roki. Stara navada mi je že to, vse odkar zaradi hude naglušnosti ne grem več ne v gostilno ne v kavarno in sploh v nobeno družbo.

Ob taki priložnosti sem pred več leti potegnil s police Župančičevo »V zarje Vidove«. In odprlo se mi je nehote pri pesmi JOŽI BERCETU V SPOMIN.

Jožo Berceta sem osebno poznal, pa kda ga ni v tisti majhni Ljubljani izpred prve svetovne vojne! Mlad, zastaven in prijazen profesor je bil na tedanjem mestnem dekleškem liceju. Mobilizacija ga je pobrala in med prvimi vrgla v Galicijo. Težko ranjenega so jeseni prinesli v neko budimpeštansko bolnišnico umret. Po novem letu 1915 so ga pripeljali na ljubljanske Žale. Prijatelj in stanovski tovariš Oton Župančič mu je v Ljubljanskem Zvonu 1917 posvetil tole posmrtnico:

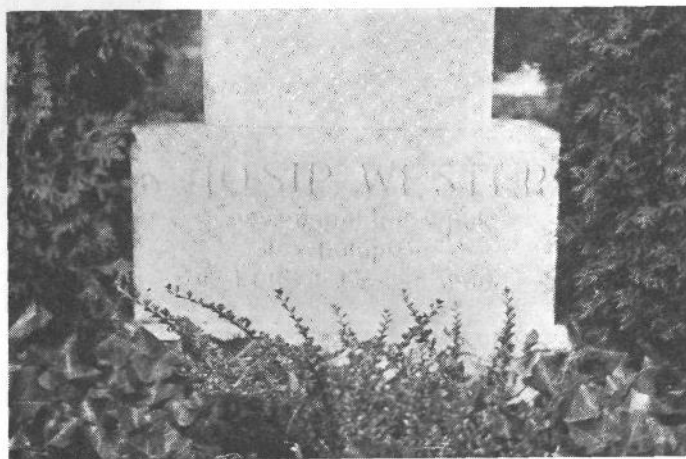
Joža moj bil je pokōnci mož,
vedno naravnost uprte oči,
vedno v daljine namerjen korak ...
Kam si odšel, kdaj se vrneš mi spet?

– Jaz sem zdaj vodoraven mož,
vedno nakvišku uprte oči,
jaz sem naredil svoj zadnji korak,
meni ni treba nikamor več.

– Meni ni treba nikogar več,
druga ne, brata ne matere,
v mater pretajno sem našel nazaj,
sredi kali sem ... in dobro je.

– Vaši koraki nad mano pojó,
od njih odmeva moj temni obok,
kakor v plenice v njih ritem povit
sanjam ... in nočem ničesar več. –

Tukaj ta grob ... in okoli poljé,
Sava in Šmarna gora za njo,
v snegu planine in sonce na njih,
zadaj Ljubljana, še dalje morjé,
narodi, pota ... in tukaj ta grob.

In tukaj ta grob
Foto V. Mazi

Morda teh preprostih pa tako čudovito ubranih stihov nisem bral že dvajset ali trideset let; s tolikšno prizadetostjo, kakor tokrat, sploh nikoli. Še drugič, tretjič... kar naprej. Celo prepisal sem si jih. Kmalu sem jih znal že na pamet.

Jaža moj bil je pokônci mož – kaj ni bil to tudi Wester? – – – vedno naravnost uprte oči, vedno v daljine namerjen korak... Vse tako, kakor pri Westru... in z Župančičem sta si bila tudi dobra znanca kot stanovska tovariša in kot sotrudnika Ljubljanskega Zvona. »Še tebi tako;« bi dejal Župančič, če bi ga bil preživel, »nimam in ne vem kaj boljšega.«

Vselej, kadar pridem na Žale, ga obiščem. Postojim tam, kakor bi njega samega poslušal: ... v mater pretajno sem našel nazaj sredi kalí sem... in dobro je – – –

PLANINSKI MRČES

FRIDERIK BOLHA

U zadnjih desetletjih, odkar je pokojni Janko Mlakar v svoji učeni razpravi o morfologiji in biologiji planinca razvrstil planince po znanih značilnostih, se je v planinskih vrstah marsikaj spremenilo. Razvoja ni mogoče ustaviti in tako so nastali ne samo omembe vredni križanci različnih vrst, ampak tudi nove vrste, ki jih bo morala planinska znanost prej ali slej vzeti v pretres in jim določiti imena. Ena izmed takih novih vrst je sedeči ali oktanski planinec, ki ga je rodil razmah pločevinaste dobe. Na vrh gore, ali vsaj skoraj do vrha, do koder pač segata cesta ali vzpenjača, vam pride, ne da bi se premaknil, ne da bi mu bilo treba zganiti z roko ali nogo. Ko prispe na cilj, je njegova prva skrb, postaviti pločevinasto vozilo v gosto senco stoletnih smrek, da ga ne zadene sončarica. Drevje mora rasti tik ceste, biti mora dovolj košato, da sončni žarki pod nobenim kotom, ki se vendar ves dan spreminja, ne sežejo do občutljivega laka. To opravilo utegne spremljati precej glasno zmerjanje, kadar je treba v iskanju primerne drevesa prečkati cele kilometre cvetočega travnika. Ko se vozilo slednjič ustavi, se prične gibati njegova vsebina: Iz njega lezejo človeška bitja, podobna zložljivim stolom, in počasi dobivajo normalno obliko. Sedeči planinec gre od svoje pločevine le toliko, da jo ima vedno na očeh. Če mora iskati suhljad lučaj ali streljaj daleč, je to zanj že napor. In ko ogenj nazadnje veselo plapolala in se na njem cmari piknik, so že razgrnjeni in razloženi ležalni pripomočki in na njih razstavljeni večina naoljenih udov, belih ko kisle mleko, ki pohlepno vsrkavajo blagodejno višinsko sonce. Nekateri pripadnike in pripadnice te vrste mika rastlinska odeja: celi šopi in naročaji cvetja in jejevja izginjajo v prtlačnikih. Za odškodnino puščajo razbrcana kurišča, oljne madeže in raznovrstno zopno embalažo. Vsi tovrstni planinci pa niso tako statični in pasivni. Nekateri se odlikujejo z nenavadno gibčnostjo in naglico. Medtem ko transverzalec v potu svojega obraza – v potu vsega telesa – gara kakor mravlja in se vedno znova ozira po markacijah, ki so mu v sončni pripek in viharjih in megli in dežju in toči edina tolažba, švigajo mimo njega ali po boljših cestah daleč okoli njega drveči transverzanci. Pot, ki jo ta trpin prežuli v petih dneh, če ima kaj sreče z vremenom in če ne zaide s prave poti, če švedra od zore do mraka, predirkajo vozeči se planinci v bore dveh urah, vštévši tudi čas za obvezno in absolutno enakovredno žigosanje dnevnikov in vpisovanje v razne vpisne knjige. In potem gorje komisiji, ki bi se upala rahlo podvomiti o veljavnosti takega osvajanja transverzal. Saj gre pri tem za neprimerno večje režijske stroške, ki se sploh ne morejo primerjati z obrabo smrdljivih kvetrovcev in za znatno višji dohodek na postojankah! Upoštevati je treba: Če cest ne bi bilo, tudi švigavcev ne bi bilo od nikoder na spregled in kočé bi samevale. Tudi planinski vriskač ali kričač se je zelo spremenil. In strašno razmnožil. Nekoč se je oglašal pretežno v gorski divjini, zadnje čase pa se je privadil na bližino ljudi

in planinskih koč, celo notranjosti planinskih koč, zlasti točilne mize, na katero se naslanja vso noč tja do belega dne. Kaže znamenja najmodernejših bolezni – alergije, katere žrtev je skoraj izključno pohlevni navadni planinec: Ne mara ga videti, ne mirno sedečega za mizo ne tiho ležečega v postelji. Pravi vzroki te bolezni še niso znani. Kadar ga navadni planinec ne nadleguje, izžareva prekipevajoče zdravje na vse strani. Od točilne mize ga ni mogoče spraviti, cele ure se bolj ali manj glasno pogovarja sam s seboj in včasih tudi z drugimi, rad se smeji, vriska, prepeva, izziva in prireja nočne obhode po spalnicah, da bi bili njegove življenjske energije deležni tudi vsi tisti čemerneži, ki niso dobili prostora v jedilnici ali pa so sploh navajeni hoditi s kurami spat. Ima pa smrtnega sovražnika – jutranje sonce: Ko posije, možakar omahne in obleži do večera ko snop. Da bi bil gospodarsko in s tem tudi družbeno škodljiv, ni mogoče reči, prej nasprotno, saj brez studa zliva vase vse vrste bolj ali manj gosto tekočih tovarniških izdelkov in najslavitejših pridelkov podzemeljskih vinskih goric; in ker vse to plačuje iz svojega žepa, praviloma vsaj, je za finance šibkejših planinskih društev pomembna, če ne kar odločilna postavka, saj se brez njega obratna sredstva ne bi nikoli niti premaknila, kaj šele obračala in obrnila. Kakor je namreč planinski čaj nasploh koristen za človeški organizem, tako je za planinsko postojanko ekonomsko škodljiv; večinoma se namreč pitje zatakne že po prvi skodelici. Ta nelogični in absurdni pojav je mogoče razložiti samo tako, da je faktor presnove pri planinskem razgrajaču kar nekajkrat večji kot pri pohlevnem čajčkarju. Povrhu se razgrajač na vse pretege trudi, da bi zaužita tekočina in silna maligna energija čimprej in čimbolj prepričljivo izpuhteli iz njega, zraven pa skrbno dotaka nove zaloge goriva.

Že iz teh namigov je jasno, da je problematika novejšega razvoja planinstva, porajanja in križanja vrst, dedovanja in prepletanja tipičnih lastnosti skoraj še neobdelana. Upajmo, da se bo našel bistroviden planinec, ki se bo lotil tega nujnega dela in vse nanovo odkrite vrste klasificiral.

Medtem ko lahko zastopnike starih in novih vrst srečujemo in občudujemo skoraj povsod v gorah in se ni bati, da jih specialist tudi v bližnji prihodnosti ne bi mogel zasledovati in opazovati, žive na drugi strani še bolj zanimivi izjemni planinski tipi, samotarji, ki nimajo ne pravih vrstnikov ne naslednikov. Eden med njimi je planinski gobezdač (*homo alpinus garrulus*), ki ga pa nikakor ne smemo enačiti z nedolžnim planinskim kramljačem. Telesnih značilnosti, ki bi ga na daleč izdajale, skoraj nima. Morebiti bi prišli v poštev le hipertrofirani govorni organi, tako izredno močne glasilke, zmožne neverjetne obremenitve in usta, ki kakor megafon krepijo nastajajoče glasove. Ustrezni napajalni možganski centri niso, kakor bomo videli, nikdar v zadregi za potrebne dražljaje. Medtem ko se navadni planinci odpravijo iz mesta večinoma zato, da bi uživali mir, občudovali gorski svet in izmenjavali vtise in misli, začuti ta tip planinca, brž ko se začne gibati, neustavljivo potrebo po govorjenju. Poišče si poslušalca, nič hudega slutečo žrtev, in ga začne seznanjati s svojimi spoznanji in doživljaji. V njem se je bilo od zadnjega izleta zopet nakopičilo ogromno snovi, ki jo je treba prežvečiti in prezračiti, povrhu pa ni nikakor odveč, če še stotič prežveči vse tisto, kar se mu zdi temelj modrosti. Kakor v starih peripatetičnih šolah, kjer so modrijani hodili s svojimi učenci med cipresami ter v njihove duše vcepljali svoja spoznanja, tako hodi ta mož, v katerem se je nabrala neverjetna gošča življenja, ob svojem družabniku. Ali družabnici. Ves svet je zanj izprijen, sloni na samem strahu in neumnosti, in če ne hodiš z odprtimi očmi, se znajdeš v črni mlakuži. Njegov kritični um brž postreže z živimi zgledi, kar iz vrst planincev – zakaj pa ne? – ki hodijo spredaj ali zadaj. Zakaj ni ga človeka, ki ga ne bi bil sprevidel. Kaj vse vam ne natrobezlja! Družabniku lezejo ob njegovih zgodbah čeljusti narazen: Kdaj je utegnil naplesti vse to? Razume se samo ob sebi, da je edini človek, ki je vzvišen nad vsak dvom, samo on, gobezdač. To velja tudi takrat, kadar je v ženski družbi. Vendar je treba strogo posvariti tudi vse planinke, ki bi utegnile priti kdaj v njegovo bližino, naj se mu ne zamerijo. Tako živi in gori gobezdač za svoje planinsko poslanstvo.

MARIBORSKI DIJAKI PRED 55 LETI NA MAJNIŠKEM IZLETU

DR. AVGUST REISMAN

Maribor, 1914, skoro tik pred usodnim atentatom na avstrijskega prestolonaslednika, nadvojvoda Ferdinanda in njegovo ženo vojvodinjo hohenberško, so mariborski gimnazijci, večinoma Slovenci, šli na majniški izlet s svojimi profesorji, tudi največ Slovenci, po več ur daleč peš na Pohorje, Kozjak in na koroški Obir. Izlet je zanimiv, popisan v izveščju mariborske gimnazije za šolsko leto 1913/1914. Izletniki so obiskali razen Pohorja še številne kraje na Kozjaku, večinoma že tedaj ob narodnostni meji od Šentilja do Dravograda. Opis mladih planincev je izredno zanimiv zaradi takratnih narodnostnih in socialnih razmer, še bolj pa so zanimivi osebni spomini udeležencev, ki jih v Mariboru živi še precej.

Letno poročilo je izdal ravnatelj dr. Josip Tomišek, ki je bil najbrž tudi idejni avtor izletnega programa svojih gimnazijcev.

Godilo se je to vse 22. maja 1914, torej pred 55 leti. Šli so iz Maribora največ z vlakom do vznožja planin, pa tudi naravnost peš iz mesta. Dijake so spremljali razredniki. Izletov so se udeležili dijaki 17 razredov in so prehodili vso pokrajino med Mariborom–Lipnico–Železno Kaplo in Donačko goro. Ogledali so si znamenite stavbe in naravne zanimivosti. Hranili so se večinoma z brašnom iz nahrbtnikov.

Trije prvi razredi so šli na zeleno Pohorje peš iz Maribora ob šestih zjutraj do razglednega stolpa, Mariborske kočice ali do Ruške kočice. En razred je vodil znani profesor Fran Voglar, ki je izlet tudi popisal za izveščje.

Prvošolci iz c razreda so šli zjutraj iz Ruš s prof. Poljancem po strmini k Arehu in od tam nazaj peš v Maribor.

Drugi razred je bil bolj korajžen. Oddelek a se je odpeljal ob 3.25 z vlakom do Ribnice pod Pohorjem, od tam so šli peš k Pankraciju, po grebenu do razglednika in se vrnili v Marenberg, sedaj Radlje. Drugi del se je peljal ob 6. uri z vlakom do Fale in od tam z brodom čez Dravo, kjer so si ogledali gradnjo falske elektrarne. Od državne ceste so krenili v Šturmov graben in prišli proti 10. uri po cesti v Dravsko dolino. Vrnili so se pod vodstvom profesorja Favaja čez Selnico v Ruše – 3 ure hoda. Profesor Favaj je bil po vojni prvi intelektualec v vrstah mariborskih socialdemokratov. Tudi drugi oddelek I. razreda je krenil na Falo in od tam peš čez Sv. Križ in nazaj na Urbana in v Maribor. Krepka tura za takšno mladino.

Tretji razred je šel kar v treh oddelkih: z vlakom do Vuhreda, 5 ur, na Veliko kopo, od tam po dveurnem počitku nazaj v Ribnico k postaji Brezno. B oddelek, 24 učencev, je odšlo iz Maribora pod vodstvom prof. Tribnika čez Urbana, mimo Sv. Križa k Sv. Duhu na Ostrom vrhu, popoldne pa so odšli nazaj po Šturmovi grapi na Falo. Poročilo pravi, da so dijaki 3b razreda kljub naporu uživali krasen razgled na Slovenske gorice, si ogledovali zanimivo gradnjo falske elektrarne in se v najboljšem razpoloženju vrnili v mesto. Tretji del istega razreda pa se je že ob 4.55 odpeljal proti Slov. Bistrici, tam čez Tri Kralje po dveh urah prišel v Makole. Tu so učenci prenočili v šupah posestnika Oroviča in od tam ob štirih zjutraj krenili 4 ure daleč preko Sv. Ane in Stopercerka na Donačko goro. Na vrhu so pri nekdanjem Mitrovem zavetišču dalj časa počivali. Opoldne so bili zopet v Stopercah, Majšperku in na Ptujski gori, odkoder so hoteli na postajo Cirkovce in bili ob 8. uri zvečer v Mariboru. Deset ur hoje so baje udeleženci izleta dobro zdržali. Vodil jih je prof. Leskovšek, poznejši dolgoletni profesor v Mariboru.

Četrta a razred s prof. dr. Mühlbacherjem je krenil na dvodnevni izlet skozi pohorske gozdove na Črni vrh (1543 m), kjer so si učenci sami kuhali. Med pohodom so obiskali slapove Lobnice, spali na senu v lovski koči in hodili 9 ur. Drugi dan so obiskali Planinko, Roglo, Ribniško sedlo in se vrnili na Brezno po 12-urni hoji. B razred je peljal prof. dr. Dolhar z vlakom do Slov. Gradca, od tam na Veliko Kopo in čez Ribnico v Brezno.

Profesor Ivan Mravljak, rojak iz Vuzenice, je peljal 21 četrtošolcev ob pol štirih zjutraj do Vuzenice, od koder so prišli po treh urah in pol k izviru Porodnice pod Malo Kopo.

Vračali so se po počivanju pri planinskem ognju čez Črni vrh po snegu v Ribnico. Izvrsten obed je deloma povrnil mlade moči, da so lahko še dve uri pešočili na postajo Brezno. Sele ob desetih zvečer so krenili primerno izčrpani nazaj v Maribor. V V. razredu je bilo 44 dijakov in dve dijakinji privatistki. Na izlet se je odpeljalo samo 12 dijakov zjutraj z vlakom do Lipnice, od tam so šli peš do Kainsdorfa, nato preko Silberberga v dolino Sulme skozi samoto na Kicek, kjer so imeli počitek. Tedanji petošolec, sedanji upokojenec, neutrudni obiskovalec študijske knjižnice v Mariboru, v seznamu označen z zvezdo kot odličnjak, ing. Franc Lukman, od Sv. Mi-

klavža blizu Ormoža, se še živo spominja presenečenja na domačiji samotnega kmeta v Kiceku. Počivali so pri hiši tega kmeta, ki je še znal slovensko govoriti, njegovi vnuki pa samo še nemško. Domačija je bila visoko gori na samoti nad Lipnico, sinovi so hodili v nemško šolo in se potujčili... Naglo je napredovala v teh krajih nad Slovenskimi goricami germanizacija. Podobno srečanje je doživel s tamkajšnjimi domačini tudi bivši mariborski državni tožilec dr. Mirko Grasselli. Še med prvo svetovno vojno je nad Lipnico srečal dve starki, ki sta med seboj slovensko govorili.

Od Kiceka so šli petošolski izletniki čez Gaisriegel na Demmerkogel čez višino Mittereg v dolino Muggenau in čez Sekovski vrh, kjer je letno bivališče sekovskega škofa, in od tam v Lipnico. Med potjo so si ogledali grad Seggu – Sekovo, tamošnje izkopenine stare rimske naselbine, in šli še na Frauenberg, v dolino Sulme, v Retznei, Aflenzin mimo rimske »villae rusticae« v Ernovžu. Tu so bile pred prvo vojno še slovenske pridige za tamošnje slovensko prebivalstvo. V Ernovču so počivali in se popoldne podali ob stari rimski cesti čez Plač v Šentilj, in se od tam z vlakom vrnili v Maribor ob sedmih zvečer. Vodil je skupino nemški profesor dr. Haid.

Šesti razred se je peljal z vlakom do Guštanja, do današnjih Raven. Vodil jih je razrednik dr. Sušnik. Sedaj živi tam v pokoju, pisatelj, ravnatelj Študijske knjižnice, bivši gimnazijski ravnatelj in Ravnah. Iz Guštanja so šli peš k bližnjemu Rinskemu vrelcu, ogledali naprave vrelca in se nato odpravili na Uršljo goro, kamor so prišli po treh urah hoje. Vračali so se po najkrajši poti v Slovenj Gradec, od koder so se pripeljali z vlakom ob enajstih zvečer. Od 40 dijakov se je udeležilo izleta 19. Med dijaki je bil tudi Poljak iz Lvova in Švica.

Drugi del VI. razreda, 16 učencev, je krenil s profesorjem dr. Pečovnikom čez Uršljo goro v Slovenj Gradec in od tam z vlakom nazaj v Maribor. Natančnejšega poročila profesor dr. Pečovnik ni napisal.

Na Veliki Obir

Dobro so se odrezali osmošolci na Koroškem. Izlet je opisal dijak Florijan Bender. Vodil ga je profesor zgodovine in zemljepisa Fr. Otto. Čeprav je prej ves teden deževalo in na Koroškem celo snežilo, so se mladi turisti odločili za turo na Veliki Obir. Iz Železne Kaple so jim namreč sporočili po tamošnjem turističnem klubu, da jim bodo vse potrebno oskrbeli.

Od 29 se jih je odločilo za izlet na Koroško 14. Odpeljali so se 22. maja ob treh zjutraj z vlakom. Končno se je dež naveličal. Po treh urah vožnje so bili v Rikarjevi vasi. Od tam so pešačili ob zvokih trobente skozi prijazne vasi Mohličje in Galicijo, ko se je v daljavi že svetil vrh Obirja z dvema vrhovoma, ki sta bila oba še v snežnem objemu. V višini kakih 1700 m so morali prečkati že prvo snežišče. Često so se udirali do kolen. Huje je bilo, ko so prekoračili gozdno mejo. »Spremljalo nas je povrh tega še bleščanje in svetlikanje snežnih kristalov pod soncem, da so nas bolele oči. V oddih nam je bilo, če smo prečkali zeleni travnik ali razriti apnenski groh. Imeli smo bogato priložnost osvežiti svoje botanično znanje,« piše poročevalec v svojem poročilu. Nobene rastline niso izruvali s koreninami. Proti drugi uri popoldne so dosegli vrh 2143 m visokega Obirja.

Presrečni so se sedmošolci preko Železne Kaple z vlakom vrnili v Maribor. V seznamu sedmošolcev so bili Kranjci, Korošci, Prleki, Dunajčani, Hrvatji iz Varaždina in Mariborčani.

Maturanti na Plač in v Ernovžu

Medtem ko so sedmošolci junaško oblegali visoki Obir na Koroškem, so odšli komodnejši maturanti le na bližnjo pot pod Urbanom proti Gornji Kungoti in mejnemu Plaču. Pot je opisal sošolec Ervin Bienenstein, rojak iz Wieselburga na Nižjem Avstrijskem, ki pa je vseeno navedel, da so korakali po bližnjici pod Kungoto ob pesmi Regiment po cesti gre... S Plača so se spustili v ravnino proti Ernovžu, kamor so nekoč radi hodili na nedeljske izlete Mariborčani in se vrnili z večernim vlakom nazaj v mesto.

Pot je vodila dijake skozi gozdove in vinograde. Sedaj teče tu asfaltirana »vinska« cesta. Samo pisani vinogradi krasijo okolico Plača, tja do Ernovža. Do poldneva so hodili maturanti do Ernovža, kjer so imeli naročeno kosilo. Razrednik dr. Böhm jim je poklonil sodček piva, kar poročevalec s hvaležnostjo omenja. Izletniki so se posvetili kegljanju, ogledali so si latinske napise na cerkvi, mavzolej na gradu, privoščili so si petje in ples ter se ob večerni zarji vrnili v Maribor.

Pregled 17 majniških izletov na Pohorje, Ptujsko polje in na Koroško kaže, da je vse skupaj organiziral preizkušen planinec, izvrsten poznavalec pokrajine dr. Josip Tomišek z jasnim ciljem, da mladi gimnazijci spoznajo slovensko domovino ob meji. Na dr. Josipa Tomiška, urednika PV, meče to zelo simpatično luč. Po narodnosti je bilo na gimnaziji v Mariboru leta 1913/14 366 Slovencev in 208 Nemcev, skupaj 574 dijakov.

DRUŠTVENE NOVICE SPOMENIK SLOVENSKIM PLEZALCEM V GLINŠČICI

Slovensko planinsko društvo Trst je v Glinščici odkrilo ploščo trem tržaškim planincem: Tezeju Šavronu ter Dolfu in Justu Blažini. Vsi trije so padli v NOB. Glinščica je del romantične slovenske zemlje. Ime ima po rečici, ki izvira pri Herpeljah in se izliva v Žaveljski zaliv pri Trstu. V lepi kraški svet si je izdolblja nenavadno lepo sotesko od vasi Botača do Boljunca, ki leži na pragu Trsta. Za Trst Glinščica pomeni pisan alpski svet v malem. Med drugim je tu sten in pečevja za plezalski vrtec na pretek. Težko bi našli tako veliko mesto s takim plezalskim svetom takorekoč na mestnem področju. Na desnem bregu Glinščice je Velika peč z Devicami, bliže nje Oltarji, Ptičja stena in Mali Montaž, na levem pa Srebrnjak in Podič, za njima pa Griže in tam neke neolitske zijaške. Ne mnogo pod vasjo Botačem tvori Glinščica 50 m visok slap z imenom Sopot.

Slovenski tržaški plezalci imajo v Glinščici svoje smeri iz časov med obema vojnama. Tu je Jugova smer, ki jo je preplezal znani tržaški umetnik – alpinist Jože Cesar, tu Zlatorogova, tu poč »Y« in Mali Montaž, kjer je vpisal svoje ime Sandi Blažina, eden od mojstrov plezalcev, ki so se učili plezanja v Glinščici. V slovenski plezalski družini pa so bili še Marušič, Bidovec, Kocjančič, Dekleva, Štrekelj, Hrovatin, Ambrožič, Špacapan, sestre Lahove, pa še kdo. In zgoraj imenovani Šavron ter Sandijev stric Dolf in oče Just.

Tem trem je Jože Cesar izklesal lično trolistno ploščo, ki jo je 14. sept. t. l. ob poldnesih dopoldne vpričo 50 članov odkrilo SPD Trst. Plošča je pritrjena v previsni skalni svet, pol raztežaja od vstopa v znano Sandijevo smer. Odkritje je poteklo ob slovesnosti, ki jo je uvedla predsednica SPD Trst znana dr. Sonja Mašera s prisrčnim nagovorom. Nato je spregovoril o Šavronu in Blažinovih Lajze Hrovatin ter s svojimi besedami prikladal dobo po prvi svetovni vojni. Mračno vzdušje v mestu, je dejal, je gnalo mladino v prijazno domačo Glinščico, posebno po razpustu slovenskih mladinskih društev l. 1927. Tu so jih ljubeznivo sprejemali v Klunovem mlinu, tu so prenočevali na senu, v nedeljo pa jih je družilo plezanje in družabno življenje, petje, harmonika in kopanje v Glinščici. Tezejko Šavron je bil izredno dober plezalec. L. 1938 se je izselil v Ljubljano, ker je upal, da bo tu kot mizar hitreje prišel do mojstrskega izpita kakor v Trstu. L. 1941 so ga Italijani internirali v taborišče

Gonars, malo pred kapitulacijo Italije pa je odšel v partizane in kot namestnik politikomisarja 6. januarja 1944 v spopadu z Nemci padel pri Črnem vrhu nad Idrijo. Pokopali so ga na Črnem vrhu, kraju, ki ga je imel zelo rad, saj je bil med prvimi tržaškimi smučarji, ki so iskali nove smučine v tem kotu za Javornikom.

Brata Just in Dolfo Blažina sta po Šavronovem odhodu še naprej mizarila v Trstu in nedeljo za nedeljo odhajala v Glinščico. Just je pogosto vzel s seboj sinova Mirana in Sandija. Med vojno sta se Just in Dolf povezala v OF. Marca 1. 1944 ju je aretirala SS zaradi sodelovanja v akcijah. Kljub mučenju sta ostala trdna. Oba sta darovala življenje za svoj narod. Justa so Nemci ustrelili kot talca na openskem strelišču 3. aprila 1944, Dolfa pa 23. aprila l. 1944 kot talca obesili v ulici Ghega. Oba brata sta pokopana pri Sv. Ani. »Naj nam bodo, starejšim in mlajšim, ki še obiskujejo domačo, vendar v marsičem drugačno Glinščico, polno motorizacije in nedeljskega hrupa, padli prijatelji vzor značajnega, delavnega slovenskega človeka, saj so dali svoja življenja za dostojnejše življenje, za strpnost in razumevanje na tem mejnem področju!« je končal slavnostni govornik Hrovatin. Za njim je sledila recitacija pesmi Mateja Bora, s katero sta se lepo izkazali Alenka in Bogomila Kravos, pevski zbor »France Prešeren« iz Boljunca pa je občuteno zapel tri pesmi, med njimi »Oj, Triglav moj dom«. Nato se je spominski zbor razšel, v samotni previsni steni pa je samoten ostal spomin na tri slovenske ljudi, ki so svoje življenje in prepričanje potrdili z največjo žrtvijo. Kovinski plošči in imenom na njej sta se klanjala venca SPD Trst in PZS.

T. O.

SIERRA CLUB – NAŠ GOST

Avgusta t.l. je bil gost naše zveze dr. Steward Kimball (58 let), predsednik Sierra Cluba iz San Francisca. Verjetno je bil to prvi uradni obisk zastopnika ameriške planinske organizacije v Jugoslaviji. Namen njegovega obiska je bil v tem, da si »ogleda in raziše teren« za izlete, ki jih bo organiziral leta 1971 v naše Julijce in Kamniške planine ter nato preko Jadranske obale v Durmitor. Verjetno bodo to 4 skupine po 25 oseb, torej v kratkem času skupno 100 Amerikancev, kar je lep uspeh, ki bo verjetno imel, vsaj propagandno, ugodne posledice.

Tov. Mirko Fetih in Tone Jeglič sta Amerikanca vodila na turo iz Vrat na Kre-

darico-Triglav-Dolič-Sedmera-Lepo Špičje-Čelo-Lepo Komno-Komno v Bohinj (+ Vogel) na Bled. Z njim je bil tudi njegov sodelavec dr. Thom Hard.

Oba gosta sta bila zelo zadovoljna. Glede na program njihove organizacije pa ju motijo že začetki oz. nameravani posegi v naravo. Njegove besede pred odhodom v Črno goro so bile: »Vodite ljudi v naravo, toda združite se v varstvu narave, zlasti v današnji dobi tehnizacije, ko človek vedno bolj potrebuje mir in počitek. Ohranitev narave je tudi ohranitev človeštva. Slišal sem o nameravanih investicijah v Bohinju. Če bi živel pri vas, bi bil odločen na strani tistih, ki nasprotujejo vsakršni gradnji. Ohranite lepote, ki jih imate.«

Dr. Kimball nam je izročil kratek sestavek o nalogah oz. delovnem programu Sierra Cluba.

O njem in o Johnu Muiru smo pred leti v »Razgledu« že poročali. Sestavek o programu Sierra Cluba, ki nam ga je izročil dr. Kimball, pravi:

Delo Sierra Cluba, ki ga je leta 1892 ustanovil John Muir, je posvečeno proučevanju in varstvu naravnih lepote, posebno v gorah. V delovno področje kluba spadajo tudi problemi onečiščenja okolja. Med glavnimi cilji Sierra Cluba je ohranitev živega okolja, varstvo obal in ustij rek, obnova in varstvo velikih jezer, varstvo naravnih lepote Aljasko, izpopolnitev sistema nacionalnih parkov in sistema divjine (Wilderness System), zaščita Colorado Plateaua in Grand Canyona, razširitev nacionalnih parkov Redwood (sekvoje) in North Cascades ter rešitev Evergrades.

V zadnjih letih se je Sierra Club lotil kampanje za ustanovitev novih nacionalnih parkov. Nasprotoval je posegom, ki uničujejo divjino v obstoječih nacionalnih parkih, kakor tudi druge naravne lepote. Sem spadajo tudi napor za ohranitev divjine v nacionalnih gozdovih in drugih področjih.

Če hoče spoznati in ceniti divjino, moraš priti z njo v neposreden stik. Klubski program izletov v divjino se je začel leta 1901 z Velikim potovanjem po Sierra Nevada, ki ga je priredil William E. Colby. To je bil nekaj pomični tabor, ki se ga je udeležilo do dvesto ljudi, potovanje pa je trajalo kar dva meseca. Ker tako velika skupina ljudi slabo vpliva na divjino, imajo zdaj večje število izletov za manjše skupine. Leta 1950 je imel Sierra Club v svojih vrstah 7000 Kalifornijcev, katerih glavni cilj je bil varstvo Sierra Nevada. Danes je Sierra Club vsenarodna organizacija s trideset društv v vsej deželi in 100 000 člani. Danes prireja klub poleg manjših inčac velikega potovanja še posebne enotedenske izlete namenjene družinam z malimi otroci, bazna taborišča, izlete, na katerih nosijo

udeleženci vso potrebno opremo in hrano s seboj, ter mnoge izlete s čolni po rekah. V letu 1970 je priredil Sierra Club 135 izletov v razne dele ZDA, Kanade in Mehike za 4300 udeležencev. Izlete v divjino so organizirali tudi v Južno Ameriko, Evropo, Novo Zelandijo, Japonsko, Galapagos in Nepal, v bližnji bodočnosti pa bodo šli na Norveško, Afganistan, Mikronezijo in Jugoslavijo. Na voljo so brezdelni tabori, na katerih ne počenjš nič, če to želiš, pa do 12 miljni (19 km) dnevni pohodi. Udeležujejo se jih začetniki in prekaljeni gorniki, od tistih v plenica do sedemdeset in osemdesetletnih. Pri organizaciji izletov je glavna skrb, da bi divjino čim manj poškodovali. Taborišč ne delajo na mestih, kjer jih je bilo že več. Izletniki potujejo čim manj naporno s čim manj tovornimi živalmi, izogibajo se občutljivih gorskih travnikov. Za kuhanje uporabljajo namesto lesa predvsem plinske in druge kuhlalnike. S seboj odnesejo vse prazne konzerve in steklenice, pa tudi odpadke, ki so ostali za drugimi. Taborišča morajo biti čista, pri kurjenju so skrajno pazljivi. Poleg tega so tudi izleti za visokošolce in gimnazijce, na katerih poberejo gore odpadkov po nekaterih preveč obiskanih področjih in popravljajo steze.

Vse od začetka je klub sodeloval pri razvoju obstoječega nacionalnega sistema parkov, spomenikov, gozdov, obal, rekreacijskih in divjinskih področij. Prvi člani kluba vključno z Johnom Murom so delali pri ustanavljanju Yosemitekega narodnega parka leta 1890 in sodelovali pri kampaniji za ustanovitev narodnih parkov Glacier, Mount Rainer, North Cascades in Redwood. Klub je imel prominentno vlogo pri sprejetju predloga zakona o ustanovitvi službe narodnih parkov (National Park Service). Od leta 1924 do 1926 so se člani borili za ustanovitev kalifornijske državne komisije za parke in za sistem državnih parkov.

S sprejetjem zakona o divjini, za kate-rega se je klub boril 10 let, je kongres sprejel za osnovo svoje politike stališče, da je divjina ena od najhitreje izginjajočih naravnih bogastev. Z naraščanjem populacije postaja potreba po otokih naravnih lepote in samote vse bolj pereča. Mnogi, ki so nekoč mislili, da je ameriška divjina brezmejna, danes aktivno delajo za zavarovanje tistega malega, kar je še ostalo. Le 2% nacionalnega ozemlja je še divjina, toda kos za kosom ga režejo rudniki, gozdarji, ceste in razvoj letovišč. Leta 1913 je s sprejetjem Rakerjevega zakona San Francisco zgradil pregrado in poplaval prelepo dolino v Yosemitekem narodnem parku. Čeprav je takrat klub izgubil bitko zoper sprejetje zakona, je uspel prepričati gradnjo jezov v narodnem parku Glacier leta 1949 in pri narodnem spomeniku Dinosaur 1956. Trenutno se klub bori proti gradnji jezov in

poplavljenju velikega območja v narodnem parku Grand Canyon.

Sierra Club se je trudil za ustanovitev narodnega parka Olympic v Washingtonu (država), kjer je kasneje tudi uspel preperečiti sekanje lesa. Organiziral je tudi kampanjo za ustanovitev Kings Canyon narodnega parka v Kaliforniji. Državni obalni projekt Point Reyes se je pričel izvajati leta 1963 kot del sistema državnih odmorskih parkov. To je bil eden prvih parkov, katerega zemljo je država odkupila od privatnih lastnikov. Isto želi klub doseči za narodni park Redwood v severni Kaliforniji.

Poleg organizacije javnega mnenja v podporo divjini se je klub lotil tudi vzgoje za poznavanje divjine. Bilo je že enajst bienalnih konferenc o divjini, ki so bile zelo uspele v organizaciji javne podpore za ohranitve narodne divjine, ki ga je Kongres ustanovil leta 1964. Program publikacij Sierra Cluba je znan po vsem svetu. Seznam obsega 40 del in 32 barvnih lepakov. Nekatera teh del so dobila mnoge nagrade za opremo in vsebino. Prav tako je znana zbirka vodičev po divjih gorskih območjih.

DR. RUDOLF CAMPPELL – ČASTNI PREDSEDNIK IKAR

Poročali smo že, da je bil dr. Rudolf Campell na zadnjem zasedanju IKAR izvoljen za častnega predsednika organizacije, ki jo je vodil od njenega osnovanja dalje z veliko spretnostjo in velikim uspehom.

Naš slavljencec sodi med tiste ljudi, ki jim je narava ob rojstvu podelila zdravo in kleno telo ter bistrega duha. Z vsestransko vzgojo in nenehnim delom je ti dve lastnosti oplemenitil v tolikšni meri, da bi težko našli moža tolike razgledanosti in vsestranosti.

Po poklicu zdravnik (promoviral je v Zürichu že l. 1919 po študiju medicine v Zürichu, Lausanni, Berlinu, Baslu, Parizu, Londonu in na Dunaju) se ni omejil zgolj na svoje ozko delovno področje. Ves čas svojega plodnega življenja je izkoristil tudi za delo v planinski in smučarski organizaciji, vodil in deloval v društvih za varstvo narave, v domovinskih obrambnih organizacijah, turističnih društvih in v občinskih upravnih organih. Prizadeval si je za uveljavljanje retoromanskega jezika kot četrtega uradnega jezika Švice ter bil za to in druge dejavnosti počaščen tudi z naslovom častnega meščana Pontresine. Kot planinski organizator je bil v vojnem času predsednik SAC in zatem šef reševalne službe. Od l. 1948 dalje pa je vse svoje znanje posvetil ustanovitvi in vodenju Mednarodne komisije za gorsko reševalno službo (IKAR). Njen vodja je ostal do prostovoljnega odstopa leta 1969, ko se je na lastno željo umaknil

mlajšemu Erichu Friedliju, švicarskemu reševalcu, znanemu po številnih drznih reševalnih posegih (Eiger, Matterhorn itd.).

Vsi, ki smo sodelovali z dr. R. Campellom, smo v tem možu gledali ljubeznivega, a zelo odločnega svetovljana ter spet in spet občudovali njegovo delovno metodo, domislice, ki jih je stresal v kateremkoli jeziku, dobrega posredovalca, ki ni nikdar povzdignil glasu, pa kljub temu vedno vse uredil tako, kot je prav.

Sestanke in srečanja IKAR, simpozije in seminarje je vodil v absolutno delovnem stilu, nikoli nam ni »uspelo« zapraviti niti ure in le redkokdaj se je primerilo, da smo nehali s programom pred polnočjo – vedno utrujeni, a nikoli naveščani.

Dr. Campell je pravi ljudski tribun, kot znanstvenik in organizator pa samonikel in preprost. Samo kot medicinec je napisal preko 300 publikacij, predvsem s področij travmatologije in raziskave klime v visokih gorah. Še danes uporabljajo njegovo metodo pri izpahu, odkritja v zvezi z lomi in predvsem metode zdravljenja ohlajenih in ozebljih oseb. Iz slednjega kar sama ob sebi izhajajo številna napotila o delu z žrtvami plazov, ki jih vselej odlično prenaša na okolico s sliko in besedo, v predavanju in strokovnih člankih. V enaki meri je bil uspešen v uvajanju novih metod pri zdravljenju astme in bronhitisa, pri čemer je vedno uporabljal višinsko klimo kot odločilno zdravilno okolje.

Seveda se ga njegovi znanci najbolj spominjamo kot specialista za reševanje v gorah. To mu je kot enemu redkih strokovnjakov uspelo, da ni nikdar spustil sidra in se zadovoljil z doseženim. Napredek je podpiral na vseh področjih ter delo sodelavcev hkrati jemal kot svoj uspeh, vedno brez ljubosumja, nikdar zadovoljen z doseženim...

Vodil in usmerjal je sodelavce iz različnih dežel in ljudi različnih svetovnihazorov, ob sodelovanju z dr. Miho Potočnikom je premostil celo znano švicarsko ozkost v pogledu na razvoj socializma kot nove idejne in materialne sile sveta. V IKAR je praktično združil prizadevanja vseh strokovnjakov GRS ter jo vedno imel za posvetovalno telo, katerega beseda in svetvet pa sta našli priznanje in veljavo povsod po svetu, od vzhoda do zahoda, v civilnih in vojaških organizacijah, pa naj je šlo za vprašanja reševanja iz plazov, za reševanje z letali in helikopterji, za medicinska vprašanja ali za opremo. Njegov uspeh je skoro popoln, saj mu je ob nerazumljivem zoprvanju Francozov uspelo najti tudi pravo mesto IKAR v UIAA, v katero se IKAR ni vključila kot komisija, čeprav ji je po drugi strani vsak hip na voljo z nasveti in aktivnim sodelovanjem. V tem smislu, se je vselej izogibal takim organizacijskim oblikam, ki bi iz IKAR ustvarilo masovno, neučinkovito telo z

velikim balastom, zamudno proceduro, dolgimi statuti, pravili in veliko porabo sredstev, ki bi se trošila za birokracijo in pisarniško poslovanje. Razumljivo je, da je kot tak nadvse cenil ljudi akcije in da smo mu bili sodelavci PZS vedno tudi prijatelji, katerih besedo je upošteval in cenil zaradi neposrednosti in priznane nevsiljivosti.

S planinsko »upokojitvijo« se nikakor ni umaknil v zavetje, zato ga srečujemo še naprej med delavci IKAR, tudi njegove publikacije še vedno izhajajo, čeprav mu je narava naložila že kar 77 pomladi. Še vedno gre v gore in na bele poljane, še vedno s pristno lovsko strastjo pritisne na petelina, če se mu postavi na muho kapitalen gams ali ko zaljubljeno pokliče petelin.

Gorski reševalci iz Slovenije in Jugoslavije mu zato želimo še mnoga uspešna leta, želimo, da bi se še in še srečavali v krogu IKAR z »divjim hribovcem« Rudijem, kakor se sam tako rad naziva, kadar je beseda o ljudeh, ki so jih uročile gore in jih ne spuste več iz svoje oblasti.

Ing. P. Šegula

IZREDNA AKTIVNOST FOTOKLUBA PZS

Komaj smo slišali poročilo o uspešni bilanci prvega leta obstoja planinskega fotokluba, že so nas razveselile novice, ki

dokazujejo, da so člani fotokluba prebrodili začetne težave in krepko zastavili v še uspešnejše drugo leto.

Ker na področju ustvarjalne in dokumentarne fotografije igra pomembno vlogo tehnična izvedba in originalnost v izbiri motivike, so mladi planinci-fotoamaterji poostrili kriterij svojih del, s tem pa so si zagotovili uspehe na domačih in mednarodnih razstavah.

Zahtevna žirija sarajevskega salona fotografije je sprejela na razstavo 13 fotografij sedmih članov kluba. Kvaliteta te kolekcije je klubu prinesla kar tri nagrade: Vlastja Simončič prvo, Stane Kvaternik drugo in Vojko Bizjak tretjo nagrado.

Na XIV. gorenjski razstavi umetniške fotografije v Radovljici je žirija izbrala 18 del sedmih članov kluba. Stane Kvaternik je tudi tokrat uspel in prejel bronasto medaljo, Vojko Bizjak pa diplomu.

Še pomembnejši uspeh pa je klub dosegel v sodelovanju z fotoamaterji sosednje Avstrije. Spomladi letos je prišlo do prvega kontakta, ko je klub imel v gosteh 10 fotoamaterjev iz grupe »Prijatelj narave« v Fohnsdorfu, ki je največji premogovni revir v Avstriji. Obisk je imel delovni karakter, gostje pa so s svojimi posnetki Slovenije ponesli v svoje domove le pohvalo in občudovanje. V začetku avgusta je osem članov kluba vrnilo obisk in se udeležilo delovnega sestanka v Fohnsdorfu. Tako je začelo plodovito sodelovanje in prijateljsko srečanje, ki je

Fotoklub PZS v Avstriji

Foto Sonja Zalar

sedaj v programu vsako leto. Avstrijski časopisi so na vidnem mestu zabeležili ta svojevrstni način kulturnega sodelovanja med sosedi. Graški »Neue Zeit« je obisk zabeležil pod naslovom »Fotografija ne pozna državnih meja!« in ga ocenil kot pomemben prispevek dveh sosednih držav. Po Koroški in Štajerski že nekaj mesecev kroži klubska kolekcija 70 fotografij, ki je zbudila pozornost in priznanje kvaliteti slovenske planinske fotografije. Po dogovoru obeh prijateljskih organizacij bo prihodnje leto to sodelovanje še poglobljeno še na novih področjih. Avstrijski prijatelji so našim fotomaterjem priridili pester program, v katerem je bil tudi obisk pri letalcih v Zeltwegu. Mnogi so tedaj doživeli zračni krst, ko so iz višav ogledovali okolico Fohnsdorfa in zanimive pokrajine. Na spominskem posnetku, ki ga je napravila Sonja Zalar na letališču, sta na levi strani pobudnika sodelovanja direktor O. Zettinig in mentor planinskega fotokluba Vlastja Simončič, nato člani obeh delegacij, na desni pa je predsednik štajerske zveze fotomaterjev Alois Bernkopf ki bo konec leta gost kluba.

Šest članov kluba se je udeležilo tudi izleta na Olimp, odkoder so prinesli obilo zanimivih posnetkov. Kmalu bomo imeli priložnost videti njihova dela na klubski razstavi v Ljubljani, kjer bodo kot gostje razstavljali tudi avstrijski amaterji.

Filmska ekipa kluba, ki jo je vodil mojster Vlastja, je konec avgusta snemala film o Triglavskem narodnem parku, ki bo že to jesen pripravljen za projekcijo.

Klub, ki dela v skromnih razmerah, dosega te uspehe s skupnimi napori, z disciplino in nesebičnim prizadevanjem članstva. Velja mu vse priznanje in pomoč!

PD ZAGORJE

V juniju, na prvi poletni dan, so se zbrali v planinskem domu na Zasavski gori zagorski planinci in pregledali obračun dela za minulo leto. Za uvod je spregovoril predsednik PD Zagorje dr. Franc Golob in se v svojem izvajanju omejil predvsem na mladinsko dejavnost v društvu, ki je po njegovem mnenju poglobljen porok za aktivno delo društva v bodoče.

Pozdravil je številne zastopnike, predvsem zasavskih in posavskih PD, med njimi predstavnike PD iz Trbovelj, Litije, Sevnice itd., predstavnika PZS tov. Tineta Orla, nadalje tov. Jurka, stalnega udeleženca občnih zborov PD Zagorje. Zborova so se udeležili tudi predstavniki obč. komiteja ZK Zagorje, obč. odbora ZB NOV in drugi. Vsi so društvu čestitali k doseženim uspehom.

Celotni društveni odbor se je sestel 4-krat v minulem letu, bolj pogosto oz. redne pa so bile seje gospodarskega odseka, ki se je sestajal vsakih 14 dni. Odboru

ni uspelo dobiti društvenega lokala, tako da se morajo člani upravnega odbora še vedno sestajati v privatni gostilni. PD Zagorje je razpolagalo zgolj z lastnimi sredstvi, ki jih za društevno blagajno zbere planinska postojanka na Zasavski gori. Ta sredstva so vsekakor »prekratka odeja« za pokritje vseh potreb in obveznosti, ki tarejo društvo. Društvo je posvetilo največ skrbi in pozornosti postojanki na Zasavski gori (849 m). Uredili so sodobne sanitarije, opremili kopalnico in kuhinjo ter za vsa ležišča uredili jogi vložke. Bolj ob strani je ostala kočica na Čemšeniški planini, ki jo je že močno načel zob časa.

Planinski dom na Čemšeniški planini je edina planinska postojanka v Zasavju, do katere se pride samo peš.

Društvo se je odločilo, da kočica obnovi. Načrt je podarilo gradbeno podjetje »Beton«. Društvo je pri PZS že zaprosilo za kredit, zbirajo pa se sredstva po delovnih organizacijah zagorske občine. Treba bo zbrati kakih 16 do 20 milijonov S din.

Zelo delaven je bil mladinski odsek, še posebno na OŠ heroja Toneta Okrogarja, na kateri vodita skupino Tinca in Tone Poznič. Oživela je tudi skupina na OŠ heroja Ivana Škvarce. Številni mladinci iz obeh osemletk in iz nekaterih okoliških šol, predvsem Izlak in Lok, so se množično udeleževali skupinskih izletov. Mnogi hodijo po zasavski planinski transverzali in slov. plan. transverzali. Po šolah so planinska predavanja, ki so dobro obiskana. Več pozornosti bi moral mladinski odsek posvetiti strokovnim šolam.

Delaven je bil tudi propagandni odsek, saj je v minulem letu organiziral dva daljša izleta: na Mangrt preko Vršiča in na Grossglockner. Obeh izletov se je udeležilo 50 planincev. Krajših izletov pa je bilo več.

Soglasno je bil za predsednika ponovno izvoljen dr. Franc Golob, za podpredsednika pa Ivan Fink, njegova desna roka.

Janez Turk

PLANINSKO DRUŠTVO LOVRENC NA POHORJU – 111. PD V SLOVENIJI

Na osrednjem Pohorju pod vrhovi Klopnega vrha, Roglje, Kumna, Recenjaka in Rdečega brega v prelepi lovrenški dolini je bilo 19. aprila 1970 ustanovljeno 111. PD v Sloveniji.

Do ustanovitve samostojnega PD je tu delovala od 4. 3. 1967 planinska skupina PD Ruše s predsednikom tov. Francem Pačnikom na čelu.

Tov. Franc Pačnik je otvoril občni zbor (navzočih 130) in toplo pozdravil zastopnika PZS prof. Tineta Orla, Cirila Ver-

stovška, predstavnik meddr. odbora PD Štajerske, ljubico Negovan, predstavnik PD Maribor-matica, ing. Razpeta, predsednika PD Ruše, ing. Teržana, Toneta Auerja, Draga Janežiča, predsednika PD Oplotnica ter predstavnik organizacij in društev iz Lovrenca.

Za Lovrenc na Pohorju je bil občni zbor velika manifestacija, pravi praznik. Takoj po izvolitvi organov občnega zbora je podal tov. Pačnik obsežen pregled o pomenu ustanovitve samostojnega PD Lovrenc na Pohorju: Planinska skupina PD Ruše je delovala polna tri leta. Šele v zadnjem letu ji je uspelo pridobiti v planinsko skupino velik krog planincev in ljubiteljev planin in to nad 100 članov. Ideja po ustanovitvi samostojnega PD je tlela v vrstah lovrenških planincev.

Naloga planinske skupine in iniciativnega odbora je bila, da vsaj delček tega prenese preko organiziranih planinskih predavanj na ljubitelje planin. Vedeli so, da je mlajše prijatelje in ljubitelje planin in planince treba vzpodbujati v ljubezni do planin, jim posredovati svoje izkušnje in tako vzbuditi v njih planinsko zavest.

Uspelo jim je pridobiti velik krog starejših in mlajših planincev. Med drugim je tov. Pačnik naštel nekaj zgodovinskih dejstev o tem, da je bil Lovrenc na Pohorju že v predvojnih letih turistično-planinsko zanimiv in razgiban kraj. To področje bo z izgradnjo novega mostu preko Drave na Ruti postalo zares mikavno za planince in turiste. To naj bo tudi vzpodbuda za bodoče delo planinskega društva. Omeniti je vredno, da so med lovrenškimi planinci že trije prehodili 1. slov. plan. trans., okrog 15 pa jih po tej poti še hodi. Nadalje sta 2 člana končala zasavsko planinsko pot. Nekaj planincev hodi po transverzali kurirjev in vezistov NOB.

Delovni program za l. 1970 zajema med drugim: Ustanovitev mladinskega odseka na šoli in markacijskega odseka, ki naj markira naslednje poti: Lovrenc na P. – Koglerjev vrh, Lovrenc na P. – Klopni vrh ter Lovrenc na Pohorju – preko Hrena na Brv; planinska predavanja, sodelovanje pri lokalnih prireditvah, srečanje planincev na Klopnem vrhu v septembru v počastitev prve odprte borbe 17. 9. 1941 pri planinski postojanki Klopni vrh, pridobivanje naročnikov Planinskega Vestnika, organizacija izletov v sosedne planinske postojanke in vrhove, skupinski izlet Lovrenc–Lovrenška jezera–Ribniška koča, Pungart–Slovenj Gradec, na Mrzlico–Kal in v Julijce, na Uršljo goro, Boč, na Žavcerjev vrh, na Pesek in Rogljo.

Nato so predstavniki pozdravili ustanovni občni zbor.

Tov. ing. Razpet je kot predstavnik PD Ruše poklonil sklad za planinsko postojanko Klopni vrh PD v Lovrencu.

Nato je tov. ing. Teržan nanizal zgodovinske zanimivosti iz planinske zgodovine na področju Maribora in Ruš. Njegovo besedo je objavil PV 1970/7.

Za prvega predsednika PD Lovrenc na Pohorju je bil izvoljen tov. Franc Pačnik.

NA GOLICO

Planinska skupina v Tovarni gumijevih izdelkov »Sava« v Kranju organizira vsako leto izlet na Golico v času, ko cveto narcise. Tudi letos je 21. 6. 1970 priredila svoj tradicionalni izlet na Golico in na Španov vrh. Naj le širi svojo dejavnost!

Petrič

PD ILIRSKA BISTRICA

V nedeljo 13. julija je krenila skupina 40 planincev na Mangrt. Vzpona sta se udeležila tudi dva najstarejša bistriška planinca Karlo Muha in Slavko Kos, ki sta kljub dobrim 60 letom pred vsemi mlajšimi dosegla vrh. Škoda, da so planinci pred odhodom v dolino na snežišču doživeli nezgodo. Poškodovanima Karlu Muhi in Jožici Kovačič želijo vsi udeleženci skorajšnje okrevanje.

In kam naslednje dni, v letu 1970? Na Snežnik, na Triglav, na Ojstrico.

Društvu želimo, da bi s svojim izletniškim programom uspevalo in širilo svoje vrste.

Čeligoj

ROGAŠKI MARKACIST PLEMENITAŠ

Ne bo odveč, če napišem nekaj vrstic o markacistu, neumornem delavcu na naših planinskih poteh, o Francetu Plemenitašu. Ko sem pred leti stopil v močno in dobro organizirano, disciplinirano planinsko organizacijo, nisem poznal njenega delovanja, najmanj pa delo markacistov.

Prijatelj France me je navdušil, da sem postal pravi »hribolazec«, ljubitelj planin in narave. Spoznavam njene lepote in doživljam vedno kaj novega, prijetnega. Krog prijateljstva se širi, pristnega prijateljstva, ki je le v hribih doma.

Naj mi oprostijo markacist France, ker sem začel pisati kar o sebi, namesto o njem. Priznam, da nisem nikoli dosti mislil na tiste rdeče-bele kroge, ki so me vodili v določeno smer. Včasih sem prisluhnil Francetu, ko je pripomnil: »Že spet ni na pravem mestu, če bi bilo po mojem, bi bila markacija tu!« Tako so pripombe šle mimo mene, ko sva hodila po slovenski, zasavski, medvedniški in drugih transverzalah in poteh. Kadar pa je bil v vlogi markacista, je bil popolnoma drugačen. Včasih me je vabil na

pot, da sem mu delal družbo. Molče je zamišljen vlekel v posebno urejeni torbi barve, razredčila, čopiče, kažipote. Včasih je spregovoril: »No, Efka, odreži tisto vejico«, drugič spet: »Ostrgaj mah z drevesa«. Tako sva capljala drug za drugim počasi proti vrhu ali planinskemu domu. Na sto in sto prostovoljnih ur je France posvetil temu delu. Največja zasluga in pohvala pa mu gre pri »štajersko-zagorski poti«, ki zajema del vzhodne štajerske in hrvatskega Zagorja. Ob svoji šestdesetletnici pa je to delo prepuštil mlajšemu rodu, kar je tudi prav. Za to njegovo delo in trud ne bo plačila. Ostanete pa nam rdeče-beli krogci, delo Francetovih rok. Vestnemu markacistu je tudi to nagrada.

F. Komerički

PLANINSKO DRUŠTVO »KUM« TRBOVLJE

V planinski koči na Kumu so se dne 18. 7. 1970 zbrali člani PD Kum k občnem zboru. Iz poročil predsednika in odbornikov je bilo razvidno, da se je društvo le izmotalo iz krize, ki je trajala skoraj dve leti. Društvo je bilo namreč v stalnih kadrovskih in finančnih težavah. Čeprav denarne zadeve še niso urejene, so se vsi odseki trudili in delali po svojih močeh. Gospodarski odsek je poleg rednega vzdrževanja in preskrbe imel še druge skrbi: gradil je depandanso, popravil klubsko sobo, uredil kanalizacijo itd.

Markacisti so obnovili poti iz vseh pomembnejših smeri, mladinski odsek pa je organiziral več izletov v Julijske in Kamniške Alpe, Pohorje in Zasavje.

Po krajši razpravi so udeleženci sprejeli tudi nov pravilnik društva. Zbor so pozdravili tudi predsednik PD Trbovlje in SOB Trbovlje.

V imenu PZS je občnemu zboru zaželel veliko uspeha podpredsednik Tone Bučar. Za predsednika PD Kum je bil ponovno izvoljen Janez Očepek. Društvo pазnuje letos 20-letnico delovanja.

J. Brinar

MEDVOŠKI IN ŽELEZNIŠKI PIONIRJI NA SORIŠKI PLANINI

PD Medvode in PD Železniki sta 6. junija t. l. organizirali množičen izlet pionirjev k Litostrojski koči na Soriški planini. Sodelovalo je nekaj sto pionirjev iz področja omenjenih planinskih društev, bolj natančno napisano, učenci in učitelji treh osnovnih šol.

Pionirji so izvedli kulturno poučni planinski program; zapeli so nekaj pesmi, nekaj jih tudi recitali in odgovarjali na vprašanja iz teme NOB in planinstva. Za sodelovanje in trud so prejeli prak-

tična darila. Na zunanji steni Litostrojske koče so bile izobešene najbolj uspešne risbe, ki so bile tudi nagrajene. Nazadnje je treba zapisati, da je zbor pozdravil predsednik PD Medvode tov. Oblak, ki ima tudi sicer ob pomoči planinskih tovarišev in učiteljev največ zaslug za resnično doživetje na Soriški planini. Kot gostje so bili navzoči tovariši iz nekaterih organizacij, med njimi akademski slikar Ivo Šubic in nekdanji komandant Prešernove brigade tov. Toler. Zelo priščen je bil stik med njimi in pionirji. Na koncu programa je bil prebran še najboljši planinski spis in tudi nagrajen – z nahrbtnikom.

Opisal sem v skopih besedah vse dogodke tistega dne, vendar se moramo zavedati, da ne gre le za besede, ampak predvsem za mlada srca, katerim smo dolžni pokazati pot, v čudoviti gorski svet. Prav v ta namen je bil organiziran omenjeni zbor na Soriški planini. Da bi jih bilo čim več!

M.

PLANINCI POŠTARJI SO ZBOROVALI

Vsako leto – že osemnajstič po vrsti – so taki zbori, sledijo jim pa še marši planincev poštarjev. Letos je bil tak zbor v Hercegovini ob Boračkem jezeru pod Prenj planino 3. do 5. julija. Zbor je pripravilo PTT planinsko smučarsko društvo »Prijatelj prirode« Sarajevo. Kraj je bil zelo posrečeno izbran. Dostop je mogoč z motornimi vozili po ozki makadamski poti, ki se povzpne preko sedla Bukova glava in sedla Vrbac (1032 m) do jezera. Ledeniško jezero leži v kotlini in je povsem podobno Bohinjskemu jezeru. Zanimivo je, da je glavni dotok vode prav na dnu jezera, vanj pa se izliva še Borački potoček. Iz jezera teče precej močan potok Šištica, ki se približa skozi zelo ozko in romantično tesen ter se po eni uri izliva oziroma pada kot slap 25 metrov globoko v kanjon Neretve. Ta divji kanjon je vredno videti.

Zbora se je udeležilo le 340 udeležencev iz vse države. Udeležence so poslala vsa PTT planinska društva, ki jih je sedaj že 14 in to v Beogradu Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Novem Sadu, Skopju, Rijeki, Mariboru, Nišu, Splitu, Tuzli, Titogradu, Varaždinu in v Celju. Del udeležencev je dobil prenočišča v ličnih počitniških hišicah, grajenih v hercegovskem slogu, drugi pa so se udobno namestili v šotorih. Za hrano je bilo preskrbljeno v hotelu Borašnica.

Začetek zbora je že tradicionalen. Strokovnjaško zložen velikanski kres je osvetljeval okolico poleg elektrike, ki je speljana tudi do sem. Zvrstili so se pozdravni nagovori predstavnikov skoro vseh društev, kjer so prireditelju v spomin izročali spominska darila. Taborni ogenj, kolo,

razgranost, pesem po vseh skupinah, vse to je trajalo pozno v noč.

Drugi dan je bilo orientacijsko tekmovanje in tekmovanje v streljanju z zračno puško, delegati društev pa so se zbrali na slavnostno sejo v hotelu Borašnica. Sejo je vodil prireditelj – PTT PSD Sarajevo. Med drugim je bilo med glavnimi vprašanji vprašanje udeležbe na zborih, ali naj se upošteva množičnost ali pa se naj zborov udeležujejo le delegacije društev. Če bi na zborih odpravili množično udeležbo, zbori ne bi bili več privlačni, postali bi navadne konference, zgubili bi stik z množico planincev, ki vsako leto z največjim veseljem prihaja na te zборе, ne bi se več spoznavali z novimi člani, ki jih je vedno več in ki kaj radi posnemajo izkušnje starejših članov in organizatorjev. Vsi delegati so se soglasno odločili, da naj bodo ti zbori tudi v bodoče kar se da množični. Zastopniki nekega društva so vprašali, ali je še umestno, da danes spijo udeleženci zborov – pod šotori, češ naš standard je že tako visok, da si vsako lahko lahko privoščijo prenočišče v hotelu in tudi do mesta zbora bi lahko prišel z avtom. Vsi drugi so bili drugačnega mnenja. Da bi bilo v bodoče ustrezno tudi onim, ki si želijo na zborih boljša prenočišča, so se delegati odločili, da je treba skrbno izbrati mesta zborov, ki pa so lahko visoko v planinah ali pa tudi v bližini naseljenih krajev pod planinami in kjer je dovolj primernih prenočišč in gostinskih kapacitet. Prenoišča pa naj bodo pripravljena tako, da bodo tako v sobah kot tudi pod šotori.

Prireditelj zbora prireja v istem letu tudi marš planincev poštarjev Jugoslavije v svoji republiki. Letos bo ta marš po bosanskih planinah od Ozrena preko Romnije na Jahorino. Šel bo po poti sarajevske transverzale, ki je istočasno tudi partizanska pot slavnega odreda Slaviše Vajnere-Ciče. Udeležba na marših je znatno manjša kot na zborih predvsem zaradi majhnih prenočitvenih kapacitet v planinskih postojankah, posebno v drugih republikah.

Zvečer je eden glavnih organizatorjev zbora tov. Uzeir Beširević prikazal na prostem barvne diapozitive »Planine Bosne in Hercegovine«. Vse premalo so nam poznane, po tihem povedano, smo preveč zaljubljeni v naše domače gore...

Zadnji dan zbora so razglasili rezultate tekmovanj. Med udeleženci slovenskih planinskih društev se je posebno izkazal tov. Jože Božičnik, ki je pri streljanju z zračno puško med posamezniki zasedel prvo mesto in prejel prvo nagrado. Prireditelj je še poklonil vsem predstavnikom društev v spomin na tako dobro uspeli zbor – spominska darila – izdelke iz orehovine, ki jih izdelujejo v Konjicu.

Število poštarskih planinskih društev raste, število članstva je vedno večje. Med planinci vlada trdna povezava, pa ne mo-

goče zaradi tega, »ker imajo telefon zastoj«, pač pa zato, ker tudi najvišji organi PTT stroke znajo upoštevati važnost planinstva na sploh in še posebej v stroki. O planinstvu kot o veji rekreacije se razpravlja tudi na upravnem odboru skupnosti JPTT, na upravnih odborih republiških združenj podjetji PTT in še na mnogih drugih posvetih. Stroka PTT in njeni organi so pravilno ocenili vlogo planinstva; že zdavnaj so uvideli rentabilnost moralnih in materialnih naložb v planinstvo. Vrste planincev bi bile mnogo večje, če bi povsod gledali na planinstvo tako kot v stroki PTT.

Ivan Zabel

SILVU GROŠLJU-METODU OB SLOVESU

V 5. razredu osnovne šole sem bila tvoja učiteljica. Pri slovenščini si nekoč znal prav lepo pripovedovati o sv. Cirilu in Metodu. Pregarjanje sv. Metoda ti je posebno globoko seglo v srce in si o njem posebno lepo pripovedoval. Pohvalila sem

te in sošolci, zlasti pa prijatelji iz Guncelj, so te zato začeli imenovati »Metod«. Tudi planinci so te pod tem imenom najbolje poznali.

Bil si dober fantek, priden učenec. Prav posebno so ti zažarele oči, kadar sem v razredu izpregovorila o naših gorah. Svojo družinico sem najraje vodila po naših gorah. Ker mi je moč že l. 1943 padel v NOB, me je moj dragi sin, pokojni

Opomba: Silvo Grošelj-Method je v dveh letih preplezal kakih 50 smeri, med težjimi pa naslednje: Hudičev steber v Prisojniku (z D. Cedilnikom), z istim soplezalcem še zajedo v Šitah, skalaško in Copov steber v Triglavski steni, z bratom Viktorjem smer Belac-Zupan v Šitah, tržaško smer v Triglavski steni in velebitsko v Paklenici, z B. Krivicem pa direktno v Šitah. Ponovil je kot četrti in peti Cizljevo smer v Špiku (z Denom in bratom). S temi izkušnjami je letos odšel v Centralne Alpe in tu s Štupnikom preplezal ozebnik v Tour Ronde in z njim opravil tudi 1. jugosl. ponovitev severne stene Trioleta. 24. julija je omagal v Brownovi smeri v severni steni Aiguille du Plan.

alpinist dr. Branko Pretnar spremijal na vseh mojih poteh. Že 14-leten se je Branko vključil v plezalni tečaj v Turncu pod Šmarno goro in se potem vztrajno izpolnjeval v plezanju v Kamniških planinah in v Julijcih. Tako je bil Branko že kar dober plezalec tedaj, ko sem tebe učila, dragi Silvo. Ker sem v šoli večkrat povedala, kje je to ali ono soboto in nedeljo Branko plezal, je postal v očeh mladih gunceljskih fantičev pravi ideal. Zdaj si me čakal ti, zdaj kdo drug iz tvoje družine v ponedeljek zjutraj pred šolo in me izpraševal: »Kje je Branko včeraj plezal?« Nekega dne je prišel Branko v šentviško šolo za diaprojektorjem predavat o Spitzbergih. Vsi učenci so ga zamaknjeno poslušali, najbolj pa mladi fantiči iz Guncelj: ti, Metod, tvoj brat Viktor, Danilo Cedilnik, Rado Šerjak, oba Brišarjeva. Kmalu ste drug za drugim prihajali v plezalni tečaj v Turnc. Tam je bil zopet Branko tisti, ki vam je kazal prve plezalne prijeme.

Potem ste se sami trudili naprej. Telesno in duševno ste se lepo razvijali, v vas so rastle visoki ideali poštenih mladih fantov-planincev. Bili ste vztrajni in požrtvovalni, resno ste se pripravljali na življenje. Čeprav so se vaša pota odmaknila od mojih, sem se vedno zanimala za vas. Tudi Branko mi je večkrat dejal: »Mama, vaši gunceljski planinci so pa prav pridni. Nisva jim zastoj kazala poti.«

Dobro vem, kako vam je vsem bilo težko, ko je moj Branko lani 22. julija moral žrtvovati svoje mlado življenje v steni Travnika. Lep gorski svet nad Tamarjem, ki ga je tako ljubil, je vzel njega in dr. Uroša Tršana v svoje naročje prav tedaj, ko je rododendron tam gori najlepše cvelel. Brankova nesreča pa vas ni odvrnila od gora. Morda so vam postale še ljubše, morda so vas vabile še bolj, kot vabijo mene, zdaj še bolj kot prej.

Danilo Cedilnik je letos odšel na daljno pot v Hindukuš, ti Metod pa v montblanške hribe. S Francem Štupnikom-Cicem in še nekaterimi tovariši si se s fičem odpeljal v Francijo. Opravili ste zelo uspešne vzpone, bili ste srečni in zadovoljni. Drugim so potekali dnevi dopusta, ti pa si jih imel še nekaj. Zato si težje in ne nujne stvari dal Cicu v avto, sam pa si se odločil opraviti še kaj »dobrega« in se potem z avtostopom vrniti domov.

Z dotlej tebi nepoznanim planincem iz Poljč pri Begunjah sta se našla in se odpravila v zate usodno steno. Več tisoč metrov visoko sta že bila, ko so ti nenadoma odpovedale moči. Težki napori prejšnjih dni, vrhu tega še skromna oskrba, saj si je bilo treba pritrjavati pri vseh stvarih, oboje te je načelo. Z zadnjimi močmi si se pripel k steni. Tvoj tovariš, s katerim sta se poznala šele nekaj ur, se je izkazal kot pravi mož-alpinist. Tri dni in tri noči je v mrazu, snegu in ledu ostal pri tebi, da so mu zmrznili

prsti na rokah in nogah. Čakal je, da si opomoreš, a je čakal zaman. Z zadnjimi močmi je po treh dneh izplezal. S helikopterjem so ga potem odpeljali v bolnico. Ko se je zbudil iz nezavesti, je povedal, da si ti ostal sam tam gori, pripet k steni.

Tako si, dragi Silvo-Metod, moral izdihniti svojo mlado dušo v daljnih francoskih gorah, kamor si si tako želel.

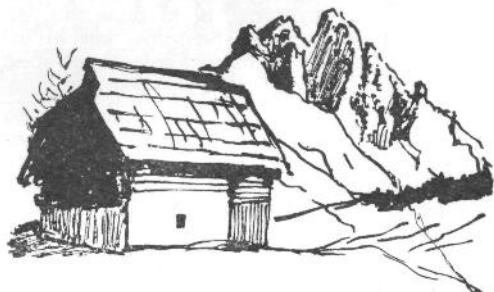
Lep, a skromen je bil tvoj pogreb na šentviškem pokopališču. Tvoji dobri in pridni starši so izgubili nadobudnega sina, brat najboljšega brata in planinskega tovariša, planinski prijatelj, sosedje in vaščani pa dobrega, zvestega človeka, ki ga zlepa ne bodo pozabili. Kratka časopisna notica o tvoji nesreči je šla neopazno mimo širše publike, saj so v tistih vročih dneh mnogi bili zdoma, na morju ali kje drugje. Ko sem govorila s tov. Belačem, ki tudi ni ničesar vedel o tvoji nesreči, je žalosten vzdihnil: »Ne veste, kako težko mi je za to našo mlado, idealno generacijo, ki jo hribi zadnje čase terjajo kot krvni davek od nas!«

Bilo je tudi nekaj planincev pri pogrebu, a vsem je bilo tako težko za teboj, da še izpregovoriti nihče ni mogel.

Dvaindvajsetletnega so te položili v grob prav blizu mojega Branka. Lažje vama bo, po smrti sta si blizu, kot so bili va-
jni vzori blizu po duhu.

Francka Pretnar

SPLOŠNO KAZALO za sedmo desetletje Planinskega Vestnika 1961-1970 bomo izdali kmalu po zaključku tega letnika (gl. to št. PV, str. 583 i. sl.). Upravi lista boste ustregli, če boste do 20. novembra t. l. »Kazalo« pismeno ali osebno naročili (Ljubljana, Dvořakova 9).

ALPINISTIČNE NOVICE

PREUSS IN NAŠ ČAS

Paul Preuss je s svojimi alpinističnimi dejanji še vedno aktualen. Lani so se obletnice njegove smrti spomnili mnogi alpinisti in planinske revije po svetu. Smrtno se je ponesrečil 1. 1913 v sev. razu Mandelkogla v Gossaukammu, kjer ga je malo pod vrhom zajelo neurje in postalo zanj usodno. Tisti, ki razmišljajo in pišejo o razvoju alpinizma, so ob njegovem fenomenu razpravljali o čistem plezanju z umetelnimi sredstvi. Dr. Preuss je bil fanatičen pristaš plezanja brez tehničnih pripomočkov. Plezal je v času, ko so plezalci začeli na kritičnih mestih zabijati kline in si pomagati z vravnimi manevri. Preuss je svoje nazore utemeljeval z etiko alpinizma in videl v tehničnih rekvizitih njegov zaton oz. propadanje.

Dr. Preuss se je ponesrečil 27 let star. Imel je za seboj 2000 vzponov, med njimi mnoge prvenstvene. Bil je enako dober v kopni skali, v snegu in ledu. To pričajo njegovi vzponi okoli Mt. Blanca: južni greben Aiguille Blanche de Peuterey, Aiguille Triolet, Innominata, Aiguille Savoie, dalje njegovi zimski vzponi na Dreiherrnspitze, na Monte Rosso in prvi vzpon s smučmi na Gran Paradiso. Plezal je mnogo sam. Tudi mnoge prvenstvene vzpone je opravil sam: prečenje raza v Odsteinu, zapadno steno Totenkirchla, severni raz v Mandlkogla, Malo Cino in vzhodno steno Guglia di Brenta. Še danes klobuk dal pred temi vzponi, ki jih je vse opravil brez klinov in brez vsakega varovanja! Preussa so občudovali tudi alpinisti, kot so bili Dülfer, Piaz, Bertl, Welzenbach, Blodig in drugi. Najtežje njegove vzpone ponavljajo danes največkrat s tehničnimi pripomočki. Redek ga v resnici ponavlja.

Seveda ne bi bilo prav, če bi Preussovi nazori postali dogma ali da bi on sam postal edini vzor današnjemu času. Preveč je tvegala, njegov pogum je bil že predrznost, igranje z življenjem. Njegova ključna mesta so v njegovem stilu lahko ponovili le najsposobnejši, verjetno tudi ti ne povsem varno. Če bi ga danes postavljali za zgled množici mladine, ki se podaja v nevarnost, bi to pomenilo, da bi izbrali preveliko tveganje, kar bi pri današnjem stanju tehnike bilo nepotrebno in neodgovorno.

Vendar je treba današnji mladini prosto plezanje bolj približati, in to z mero za smeri, v katerih to ni tvegano, oziroma glede na sposobnosti posameznikov (to pa ni lahko!). Nekateri ugledni alpinisti praviijo, da bi morale planinske revije prinašati članke o prostem plezanju. To je seveda samo želja, kajti če takih ple-

zalcev ni, tudi takih opisov ni. Žal so prišle v modo direttissime in superdirettissime in te se hočeš nočeš rinejo v prvi plan, dokler jih življenje, njegove silnice in potrebe ne bodo odrinile. Seveda pa je treba mladini v tečajih razložiti vrednost prostega plezanja in nesmiselnost uporabe modernih rekvizitov na mestih, ki jim je tudi poprečno sposoben plezalec kos s prostim plezanjem.

Zanimivo je, da prosto plezanje močno propagirajo v Italiji: v literaturi s filmi in diapozitivi. Na festivalu v Trentu 1968 so vrteli barvni film ki je prikazoval vzpon po Guglia di Brenta v Preussovem stilu. Založba Longanesi v Milanu je jeseni 1969 izdala Preussovo biografijo ter jo opremila z mnogimi slikami in opisi njegovih vzponov. Poročali smo že o komemoraciji na grobu dr. Preussa, ki so jo priredili italijanski alpinisti na pobudo dr. Casare. Mnogi so pripotovali v Alt-Aussee v Gornji Avstriji, kjer je dr. Preuss odrastel in kjer je pokopan. Predsednik sekcije CAI v Vicenzi je na njegov grob položil lorvorjev venec in skrinjico s knjigo, v katero so se vpisali vsi, ki imajo namen častiti njegov spomin. Navzoča sta bila tudi Preussova soplezalka in soplezalec, oba Avstrijca. Tudi predsednik lokalne sekcije ÖAV je izkazal pozornost italijanski pobudi. To seveda še ni dokaz »posmrtno restavracije« dr. Preussa na nemško govorečem področju, je pa vendarle značilno spricho trditve, postavljene pred leti, da je nacizem poskrbel za molk o Preussu, ki je bil napol judovskega rodu. (O tem smo pred leti poročali.) Spricho tega je italijanska pobuda toliko več vredna. Osebnost dr. Preussa je gotovo takšna, da je ne gre odriniti v ozki krog alpinistov »stroge usmerjenosti«, saj nas opozarja na eno od bistvenih sestavin alpinizma.

EIGER 1957-1970

Prva letnica pomeni reševanje Italijana Cortija, druga Japonca Kengi Kimura. Doslej sta to edini uspeli reševalni akciji v Eigerju in to v izstopnih počeh. Primerjava je takale: L. 1957 je alarm iz stene presenetil, 1. 1970 pa je našel reševalno organizacijo pripravljeno, opremljeno in izšolano. Pred 13 leti so stali reševalci pred nalogo, kako reševati po steni navzgor sto metrov, nalogo, v kateri se niso nikoli vadili, čeprav so imeli pri rokah škripec. Ni čuda, da so bili sprva — neodločni, čeprav se je na vrhu zbrala reševalska elita iz vse Evrope. Dobra volja, pogum, mnogo improvizacije in vzorno mednarodno sodelovanje je končno rodilo uspeh, lepo delo, ki ga tudi kasnejše polemike niso mogle spraviti s sveta.

Potem se je marsikaj spremenilo. Moderna reševalna tehnika se je oprla na metode IKAR, ki je uspel, da v vsem alpskem svetu uvede iste reševalske rekvizite in metode. IKAR je l. 1950 ustanovil dr. R. Campell. Sledili so tečajji, izboljševala se je tehnika. L. 1967 je bila moderna reševalna metoda uporabljena pri reševanju Slovaka Lednarja, ki se je štiri mesece poprej ponorečil v severni steni Matterhorna. Zal je šlo za reševanje mrliča. Akcija pa je potekla tako, da bi mogla z enakim uspehom rešiti tudi živega. Pri reševanju Kimure so vso reševalno ekipo postavili na vrh Eigerja s helikopterjem, ponesrečenca pa spravili v lebdeči helikopter na grebenu Mittelleggi s pomočjo električnega škripca. Današnja sredstva za zvezo so boljša in mnogo lažja. Prijava nesreče je prišla v dolino brezžično, akcija se je takoj začela, medtem ko je pri Cortiju po nesreči preteklo več dni, preden je stekel reševalski stroj. L. 1957 so Nemca Hellepartha samega spustili do Cortija, l. 1970 sta se dobro varovana spustila do Kimure dva reševalca. Fizična obremenitev je bila manjša, da ne govorimo o psihični. Oba reševalca sta bila povezana tudi povprek, ne samo od vrha navzdol. Cortija so vlekli iz stene na roko z direktnim potegom, Kimuro s specialnim škripcem, ki je dvigal v 20 minutah 100 viš. metrov.

Obleka reševalcev l. 1970 je bila popolna. L. 1957 so ozebli tudi reševalci. Toda tu nastopi velik razloček: L. 1957 je bil na vrhu Eigerja hud mraz, čeprav je bilo julija, -15°C . Pihal je strupen veter s 120 km na uro. L. 1970 je bilo januarja 0°C v višini 4000 m. Reševalska ekipa je priletela na vrh spočita, vreme je bilo za polete idealno. Če helikopter ne bi mogel leteti, bi potekala akcija drugače. Nedvomno bi z modernimi sredstvi lažje uspela kakor l. 1957. Brez tovariške požrtvovalnosti pa ne bi šlo, pravi znani švicarski reševalec iz krogov UIAA Erich Friedli.

DAVNA PREDHODNIKA

Človek brez zgodovine ne shaja. Vse, kar počenja, opremlja s teorijo in podstavlja s preteklim razvojem, s predhodniki, ki so kazali pot zavestno ali po naključju. No, če nekateri postavljajo Noeta za predhodnika ekspedicionistov, ker je baje s svojo barko pristajal ne mnogo pod vrhom Ararata, peftisočaka, je to slab dovtip, saj najbrž ne bo nikoli dokazano, da so tisti hlodi na severni strani Ararata razbitina Noetove barke. Mojzes pa naj bi bil predhodnik samohodca, saj je na goro Sinaj (2835 m) sam šel na pogovor z Bogom in tam izdelal svoj dekalog. Ali je bil res na vrhu, se seveda ne ve. Vsekakor pa gora v Bibliji in v drugih verskih pesnitvah in mitologiji igra veliko, pomembno vlogo.

Japonci so že nekaj časa obetali, da bodo šli s smučmi na snežišča Everesta. V zimi l. 1969/70 so obete, ki jih je približil mednarodni tisk, izpolnili. Japonska smučarja sta startala v višini 5500 m. Vendar prvenstvo ne pripada Japoncem. Že l. 1955, ko je OAV s svojo ekspedicijo prodiral proti Lhotse I, so Avstrijci smučali po ledeniku Khumbu. Bila sta to geodet ing. Erwin Schneider, pol tirolec pol Idrijčan, in Ernst Senn, član ekspedicije. Schneider je s švicarskim zdravnikom dr. Bruno Spierigom smučal z višine 6000 m na 5300 m. Spiering in ameriški fizik alpinist Bell sta startala celo na 6100 m nad ledeniškim slapom na zapadu CWM (Zgornji kotel). Najtežje pri tej smučariji je bilo tam, kjer smučar ni smel pokvariti steze za nosače. Kjer so čez razpoke položili lestve oz. mostove, so smučji sneli. V istem času se je Senn spustil z vrha Palung Ri (7012 m). Verjetno je to smučarski rekord – čeprav smo pred leti poročali še o enem v Himalaji, na katerega je potem legla senca polemike. Japonci so obljubljali, da bodo startali na Južnem sedlu iz višine 7968 m. To je skoraj gotovo utopija zaradi vetra, ki je tu vedno neutrudno na delu, zaradi snežnih zstrugov, zaradi pomanjkanja kisika in zaradi 40° naklonine, kar je v tej višini tudi za največje »kanone« preveč.

NAJLEPŠI VRHOVI V ITALIJI

Italija, dežela sonca in morja, je tudi dežela gora. Ker so lepotne tekme že dalj časa v navadi, ni čuda, če se v deželi Napolija in Rima pogovarjajo tudi o tem, katere italijanske vrhove bi izvolili za najlepše. Zmenili so se za naslednje: Mont Blanc (Monte Bianco) zaradi višine in masivnosti, Dent du Géant (Dente del Gigante) zaradi drznih linij, Matterhorn (Cervino) zaradi edinstvene arhitekture; Piz Bernina zaradi premnogih alpinističnih možnosti; Piz Badile kot granitni kolos brez primere; Adamello zaradi svoje vojne zgodovine v l. 1915–1918; Marmolada zaradi svoje stene in svojega ledenika; Guglia di Brenta zaradi vitkega stolpa, polnega harmonije, in končno Königspitze (Gran Zebra) v Ortlerjevi soseščini zaradi veličastnega videza. Marsikaj bi se k temu izboru dalo reči. Kaj pa bi izbrali v naših Alpah, ki so seveda po obsežnosti in po višinah majhne, po lepoti vrhov pa znane po vsej Evropi? Zanimivo je, da doslej tega pri nas še nobeden ni poskusil. Morda je prav, vsaj te vrste zamer ni med nami. — Sicer pa tudi Švicarji niso za to, da bi se Matterhorn, Piz Badile in Bernina z italijansko stranjo štela med lepotce. Ta naziv jim pripada zaradi njihove podobe na švicarski strani.

GORSKI POTOKI IN HIDROCENTRALE

V Alpah in drugod je človek zgradil premnogo central in jih še gradi, ne glede na to, da iz bistic v akumulacijskih jezerih nastaja mrtva voda, da se za to še marsikaj drugega žrtvuje zaradi industrije, tudi zaradi turistične industrije. Znani turistični avtor Walter Paulse je glede teh hidrocentral zapisal v »Bergsteigerju« (1969/2), da človek ruši pokrajino, od katere bi rad dobro živeti. Za primer je vzel akumulacijsko jezero na Isari, ki ga vedno bolj ogroža nanašeno grušč in blato. Gospodarstveniki – med njimi so včasih tudi turistični strokovnjaki – radi zagovarjajo akumulacijska jezera, češ da pokrajino obogate. Skoraj ni takega jezera, ki ne bi govorilo zoper to trditev. Paulse jih je pregledal 50. Vsa imajo blatne bregove, ki odbijajo kopalce. O tem bi lahko napisal knjigo. Posebna zgodba je Bodensko jezero, ki daje pitno vodo 10 milijonom prebivalcev Würtemberga. Jezero napajajo alpske vode, istočasno pa z odpadnimi vodami letno dobi kakih 1000 ton fosfatov. Zato ne more regenerirati manjkajoči kisik. V 15 letih bo Bodensko jezero na istem kot Züriško, ki je že skoraj mrtva voda brez rib, brez rastlin.

Hamburg že danes planira vodovod iz Vänersee na Švedskem. Planerji že razmišljajo, kdaj bo treba za Evropo pitno vodo dobivati iz Bajkalskega jezera. München ima danes res še najboljšo vodo v Nemčiji, toda kako dolgo še, ko se druga mesta že morajo zadovoljevati z večkrat filtrirano vodo.

Konja brzdati pri repu pomeni to, kar sicer umno in dobro delajo v Italiji z regulacijo gorskih potokov in bistic. Začeti pa bi morali s pogodovanjem, ne samo v Italiji, v vsem Sredozemlju. Regulacija pomeni, da damo vodi bližnjico, da naravni tok vode pospešimo. Če strugo stonjevitno uredimo, zmanjšamo volumen potoka, zvišamo padec, s tem pa hitrost vode in s tem erozijsko moč. Zavirajoče oblike bregov in naravne zapreke odpravljamo in s tem spet omogočamo hitrejši pretok. Gozd sam na sebi prevzame petino hitrosti naraščajoče vode, podobno vlogo imajo travniki, močvirja in barja, ker zmanjšujejo učinek velikih deževij.

Zaradi napačne in nepremišljene regulacije pada gladina talne vode v katastrofalni meri, kar spet uničuje vpliva na hrastovje, jelševje in še druge hoste. Erozijska se z regulacijo gorskih rek ne manjša, pač pa veča. Akumulacijska jezera so slabo rentabilna, saj elektrike ni dovolj, čeprav so z njimi degradirali na stotine gorskih potokov. Računi govore,

da je kilovatna ura atomske centrale za trikrat cenejša od one iz hidrocentrale. Varstvo narave, pravi Paulse, ni stvar estetike, marveč stvar države, ki je dolžna zaščititi življenjski prostor. Ta se deli v pokrajino civilizacije, produkcije in rekreacije, z drugo besedo, kjer se razvedriš in okrepiš. Kdor šahira s pokrajino, bo matiran, če ne bo računal z naslednjimi potezami. Tehnika ni niti dobra niti slaba, je le instrument, ki je lahko nevaren.

Zanimivo je, da je avtor Paulse informiran o Soči in jo šteje med tiste alpske reke, ki jih je varstvo narave ohranilo v prvobitni podobi.

T. O.

ONEČIŠČENJE TALNE VODE

Vsako leto gre v zemljo 200 000 ton nafte. En sam liter nafte onesaži 1 milijon litrov vode tako, da ni več užitna. Vsako leto steče v morje 1 milijon ton odpadnega in drugega olja. Italija ima 8600 km obale. 73,5 % te obale ima nečisto, da ne rečemo okuženo morsko vodo. Pri tem je 59,2 % udeležena kanalizacija, s 33,2 % odpadna industrijska voda, s 7,6 % pa ladje, ki spuščajo odpadno olje. Med 134 kopaljšči so le 4 opremljena s čistilnimi napravami. Avstrija bo morala samo za čiščenje Mure v prihodnjih letih izdati 20 000 000 ös. Mura je najbolj nesnažna voda v Srednji Evropi, bolj kot Rena, ki dnevno razliva v morje 30 000 ton industrijskih soli. Francoske reke izlivajo letno 6 milijard m³ nečiste vode v morje. V Renu je 80 % rib okuženih s fenolom in so torej neužitne. V vseh delih sveta se manjša zaloga talne vode. In vendarle 75 % pitne in uporabne vode dobivamo iz tal. Na vsem svetu se stalno manjša rodovitna površina zaradi erozije in zaradi novih gradenj, namesto, da bi zaradi naraščanja prebivalstva rastla.

Da bi človeštvu ohranili zdravo pitno vodo, ne zadostujejo priročila evropskega sveta za varstvo narave iz l. 1968. Treba je drugačnih ukrepov, da ohranimo čisto vodo, ki jo imenujemo »kri zemlje«. Če bo ta kri odtekala tako kot zdaj, bodo nastopile uime, kakršne si komaj lahko predstavljamo.

T. O.

NACIONALNI PARK NAD POLARNIM KROGOM

Na Laponskem, severno od polarnega kroga leže največji nacionalni parki v Evropi: Padjelanta, Stora Sjöfallet in Sarek obsega skoro 6000 km² in se raztezajo jugozapadno od Kirune do norveške meje.

Sarek je najobširnejša divjina v Evropi, l. 1910 oklicana za zavarovano področje. Tu so najvišje švedske gore (2150 m), širni masivi, stolpi, visoke odsekane planote in viseči ledeniki. Gorovje je pod vplivom atlantske klime in ima zato največ padavin na Švedskem.

Pokrajinsko strukturo je Sareku dala ledena doba. Poleti daje pisano podobo: za blatene doline z džunglo iz gostega vrbja, strmo odsekane sofeske, bujno vegetacijo, jezerca, gorske verige z ledeniki in snežišči. Tu se arktično podnebje meša s tropskim, to pa daje pokrajini edinstven značaj in poseben mik. Na planotah je vegetacija podobna oni v tundrah: mahovi, lišaji, grmičevje na gričevju z bolvani in izlizanimi platmi. Ob rekah poleti na rodovitnem morenskem svetu zraste bujna vegetacija. Drevesa zrasto do 2 m in so trdna kot zid. Mnogo je brezovih gozdov, močvirij, jezer, prodišč in cela polja najsevernejše orhideje z imenom »Kung Karls spira«. Skozi vrbovo džunglo je težko prodirati, posebno če ima človek na hrbtu težak nahrbtnik. Poleg tega utegne biti prav na poti v močvirje. Imeti je treba kondicijo in trmo, da se tu prebiješ. V Rapaseletu, odseku Sareka, niso redki medvedje, risi, volčje. Sarek ima 100 ledenikov s površino 200 km², od katerih dobiva obilo vode. Kadar sneg kopni, je marsikakšna reka neprehodna, pa tudi poleti pride na reka do zagat.

Lep okras pokrajini so jezera sredi pragozdov, zelene gladine, v kateri se v sončnih dneh ogledujejo ledeniki, še bolj čaroben pa je nanje pogled v belih nočeh.

Najlepša pot skozi Sarek se začne ali konča ob Laidaurnu v delti reke Rapa. Sredi delte se dviga kot poveznjen lonec Nammatj, gora podobna odrezanemu stožcu. Od tu gre pot ob Rapi navzgor v sredo Sareka in od tam na razne strani.

T. O.

VREME NA KREDARICI V LETOŠNJEM JUNIJU

Letošnji junij je bil po vsej Sloveniji zelo suh, srednje mesečne temperature pa so bile nekoliko nad dolgoletnimi poprečki. Prav take so bile tudi junijske klimatske razmere na Kredarici.

Srednja junijska temperatura je znašala 4,5°. Bila pa je za 0,9° nad poprečkom obdobja 1955–1967. Najvišja junijska temperatura v navedenem obdobju je

bila zabeležena 26. jun. 1965. I. in sicer 16,3°. Najvišja temperatura letošnjega junija je bila prav tako zabeležena 26. dne v mesecu, bila pa je nekoliko nižja: 13,2°.

Negativne temperature – tudi v poletju – na Kredarici niso redkost. Letošnja najnižja junijska temperatura je znašala –6,3° (dne 3. jun.), medtem ko je najnižja doslej znana junijska temperatura Kredarice še za 3,3° nižja (–9,6° dne 5. junija 1962).

V juniju je padlo na Kredarici samo 163 mm padavin, pretežno v obliki dežja, kar je komaj 71 % od junijske normalne množine.

Srednja mesečna oblačnost se je nasproti predhodnemu mesecu nekoliko znižala. Zato se je zvišalo število ur s sončnim sijem. Bilo jih je 194 ali 41 % od možnega trajanja.

Snežna odeja je na Kredarici ležala ves mesec. Njena največja debelina je merila 371 cm (dne 1. jun.). Bila je za 83 cm višja od doslej znane najvišje junijske debeline snežne odeje (288 cm dne 2. jun. 1965). V teku meseca se je kljub nekajkratnemu vmesnemu sneženju vztrajno tanjšala, tako da je bila zadnji dan v mesecu samo še 6 cm debela.

F. Bernot

VELIKI ZSCHAND

V Vzhodni Nemčiji so l. 1968 zavarovali 800 ha področja, ki ga imenujejo »Grosser Winterberg-Zschand«. Meji na CSSR in je vegetacijsko zelo bogato, primerno za študij geobotanike. Tu je tudi t. i. »vegetacijski obrat«, o katerem je za naše področje pred leti pisal Pavel Kunaver (v Trnovskem gozdu in v Vratih) in je bila posledica mikroklimе.

V Zschandu je tudi mnogo redkih rastlin in živali. Področje je prevzel inštitut za varstvo narave v Halle in je že marsikaj ukrenil, da bi zmanjšal obisk oziroma, da bi bila disciplina obiskovalcev večja. Dovoljeno je hoditi samo po stezah, prepovedano je vpitje, ponekod tudi plezanje po pečinah. V času, ko morajo imeti ptice posebno zaščito, zapirajo nekatere predele. Za prestopnike veljajo občutne kazni.

T. O.

BERGE DER WELT

Do l. 1969 je izšla 17 zvezkov tega uglednega glasila »Švicarske ustanove za raziskovanje gora«. Njeni anali »Berge der Welt« so v podnaslovu nosili svoj program s pripisom »knjiga raziskovalcev in gornikov«. 17. zvezek ima 272 strani, 8 zemljevidov in 52 slik. Urednik sporoča svetovni javnosti, da je to zadnji zvezek periodike, ki je začela izhajati l. 1946 in se na mah uveljavila v alpinističnem svetu s svojim odličnim dokumentacijskim gradivom iz odkrivanja največjih gora na svetu. Doba prvih vzponov na najvišje vrhove je takorekoč na nami. Na mesto maloštevilnih velikih odprav na leto je zdaj nastopila doba številnih ekspedicij vseh vrst, tako številnih, da jim komaj še sledimo. Inflacija! S tem pa se niža vrednost ekspedicij, te vrste berilo je vedno manj mikavno. Zato bosta uredništvo in ustanova iskala nov koncept. Ali pomeni to konec opravljenega dela ali začetek novega, prirerjenega časa in novim pojavom v alpinizmu? Vsekakor je odločitev znane švicarske ustanove zelo značilna, še bolj pa boleča, saj je bila publikacija znana kot najbolj zanesljiva med zanesljivimi. Poročila o ekspedicijah so medtem postala tudi plen raznih komercialnih posegov, pregled postaja težji, kontrola nad podatki že skoraj nemogoča.

Kako zdaj usmeriti vsebino take publikacije, res ni lahka naloga. Za kakšen izbor naj se odloči?

Vsebinska zadnjera zvezka že nakazuje eklektizem. Kot avtorji nastopajo W. Anstutz, René Dittert, avtor iz prvih let glasila, bonnska profesorja Krelle in Albach, ki pišeta o svojih vzponih v Mir Samiru, v Afganistanu, Vlastimir Smida, ki piše o češkem Tirič-Miru, Kei Kurači, Japonec, ki poroča o vzponu na severovzhodnem Citralu, Holandec J. A. Nordijk, Švicar Hartman, Italijan Augusto Gansser, Nieverget s poročilom o Semieniu, gorovju v Etiopiji, Angleža David M. Adcock in John Pascoe. Skratka, po izboru avtorjev in po vsebini, po orografiji še svetovna revija dogodkov po goratih nredelih vseh kontinentov, vendar pa priča, da vsega, kar je pomembno, ne more več zbrati. Forum je premajhen za tako obširno in dinamično dogajanje. V biltenskem delu nastopata Anders Bolinder, stari G. O. Dyhrenfuhr s seznanjenostjo vseh vrhov na zemlji, ki segajo nad 7300 m (23 950 čevljev). Iz njega je razviden izredno velik in pomemben prispevek čeških in poljskih ekspedicij.

PLANINSKI PEVSKI ZBOR deluje že nekaj let v Sofiji. Junija l. 1970 ga je mestni svet Dresdena povabil na letne prireditve.

Zbor sestavljajo bolgarski alpinisti pod vodstvom Filipa Avramova in so v prijateljskih stikih z dresdenskim alpinističnim zborom »Kurt Schlosser«.

T. O.

PD POLJČANE 1929-1969

Planinsko društvo Poljčane je izdalo brošuro »Štirideset let planinskega društva Poljčane 1929-1969«. V njej je za planinsko zgodovino mnogo gradiva trajne vrednosti. Brošuro uvaja članek prof. Slavka Kleindiensta »Iz zgodovine poljčanskega planinstva«, avtor pa je prispeval še članek »Boč, geografski in geološki opis pokrajine«. Dragocena je kronika mladinskega odseka, ki jo je napisala Dragica Onič, saj je kronika obenem zapis o programu in delovnih metodah odseka, ki je v marsičem kazal pot. Bogat s podatki in nenavadno mikaven je članek Mirka Šošariča »Boč nekaj in danes«, ki mu je avtor pridelal še obsežno »Literaturo o Boču«. Ta seže prav na začetek 13. stoletja in je povezana s pesnikom Wolframom v. Eschenbachom, sredi 18. stoletja pa tudi z Žigo Popovičem, polihistorjem iz Arclina pri Vojniku. Literaturi o Boču je Šošarič priključil še literaturo o Rogaški (Donački) gori.

Brošura je vsekakor en dokaz več o uspešnem delovanju PD Poljčane in o pomenu, ki ga ima društvo za Poljčane in njeno okolico. Panonski Triglav, kakor se Boč večkrat imenuje, je torišče poljčanskega planinstva. To je z mnogimi svojimi značilnostmi in ne nazadnje s tem kulturnim dokumentom o »svoji« gori in svojem delu – viden sestavni del slovenskega planinstva.

T. O.

KNJIGA O JUŽNEM POBOČJU PAŠKEGA KOZJAKA IN BOČKEM PRIGORJU

Celjski geograf prof. dr. Anton Sore je napisal dve zanimivi študiji. Obravnavata Dobrnsko podolje in južno stran Paškega Kozjaka ter Agrarno geografsko Zgornega Sotelskega, ki nam podaja zanimivo podobo Bočkega prigorja z Maccljem. Obe razpravi sta natisnjeni v knjigi z naslovom »Geografija nekaterih delov celjske makroregije«, ki je izšla kot posebna publikacija Celjskega zbornika 1969 (158 strani, Celje 1969), ki ga izdaja svet za kulturo in znanost Skupščine občine Celje. Vedno večje je število hribovskih področij s samotnimi kmetijami, ki so jih gozdne ceste v zadnjem desetletju ali kaj malega več, povezale med seboj. Prav zategadelj se tudi ta območja vedno

bolj in bolj odpirajo nedeljskim turistom pa izletnikom, še posebno tistim, ki jih samota in mir privablja v svoje okrilje. Neštete poti in kolovozi jih vodijo od samine do samine, od gruščastega zaselka do razloženega naselja. Ob strmi, a shojeni poti spremljajo popotnika njive in travniki, tu in tam se v toplem soncu na prisojeh ogrevajo vinske trte v urejenih ali v napol opuščenih vinogradih. Samo streljaj naprej je popotnik že v hladu senčnatnega sadovnjaka ali v blagodejno hladnem objemu gozdov pa med osamljenimi, a prostranimi domovi hribovskih domačij.

In kadarkoli se bomo podali na Paški Kozjak ali pa vsaj do njegovih prvih južnih obronkov pa na Boč ali Macelj, je vredno, da poprej vsaj površno preletimo zadnji Soretovi študiji. V tej knjigi nam namreč prof. Sore ponuja številna spoznanja o naravi in ljudeh v teh dveh območjih širšega celjskega zaledja. Podrobno nas seznanja z reliefom in podnebnimi razmerami, z vodami, z lastnostmi rodovitne zemlje pa z rastlinstvom, ki na njej uspeva.

Za popotnika, obiskovalca teh samotnih območij so zelo tehtni in zanimivi Soretovi opisi tamkaj živečega prebivalstva, nakazane so težnje v njegovem dosežanem razvoju. Nadalje se seznanjamo z oblikami kmečkih domov, pa z različnimi tipi njihove proizvodnje in gospodarstva, z nekdanjo in današnjo domačo obrtno dejavnostjo, ki tudi po najvišje ležečih kmetijah naglo izumira.

Tudi gospodarska struktura in usmerjenost kmetij na teh dveh območjih se je v zadnjih petdesetih letih močno spremenila. Res pa je, da je velika večina kmetij še vedno usmerjena v polikulturno gospodarjenje na zemlji, kar je le zunanji izraz samooskrbne zaprtosti, ki je bila tako značilna za prejšnja obdobja, pa vendarle je mogoče v zadnjih desetletjih tudi na tem področju opaziti znatne spremembe. Te so ponavadi posledica poklicne in socialne preseljivosti kmečkega prebivalstva. Tudi z največjih in gospodarsko nekdanj najbolj trdno stoječih kmetij si je del aktivnega prebivalstva poiskal zaposlitev v nekmetijskih dejavnostih. To je v številnih primerih pospeševalo izseljevanje ljudi iz čisto kmetijskih območij. Na Paškem Kozjaku kakor tudi po Bočkem prigorju je depopulacija najbolj prizadejala oddaljene in prometnim potem odmaknjene kmetije. Zato so prav na teh domačijah najbolj vidne sodobne spremembe, pa najsibo to v pogledu spreminjanja ornih površin v ekstenzivne travne površine ali pa v opuščanju sodobnih agrotehničnih sredstev, kar navsezadnje slabo učinkuje na proizvodnjo in slabi gospodarsko trdnost domačije.

Soretovo delo o Paškem Kozjaku in Bočkem prigorju s Sotelskim vred nam tako rekoč daje neposreden vpogled v utrip

vsakdanjega življenja po teh dveh hribovskih območjih. Obenem pa je njegovo delo tehtna vzpodbuda za razmišljanje vsem, ki se ubadajo v problematiko neenakomerne razvitosti naše republike. Belih lis z zaostalo gospodarsko in družbeno strukturo je na majhnem kaščku Slovenije precej več, kot pa si jih ponavadi priznavamo. Tudi dr. Sore nam je odkril in osvetlil raznovrstno problematiko dveh nezadostno razvitih območij, ki se razprostirata takorekoč na pragu močnih industrijskih središč.

Milan Natek

DER BERGSTEIGER O NAŠI TRANSVERZALI

Zadnja številka »Der Bergsteiger« 1969 je prinesla informacijo o »novih planinskih potih v Sloveniji«. Napisal jo je dr. Wilhelm Heinz. Poroča o dr. Ernstu Pammerju, ki je l. 1964 začel s transverzalo št. 1 in jo uspešno končal. (O dr. Pammerju, sodnem svetniku, predsedniku senata na graškem kazenskem sodišču, smo pred leti poročali in objavili tudi njegovo sliko.) Dr. Heinz se navdušuje nad lepotami, ki jih transverzalist na 800 km srečuje, in vabi svoje rojake, naj krenejo na pot. Nato razklada novo, razširjeno transverzalo, njeno pestrost in težavnost ter izraža slovenski planinski organizaciji priznanje za skrbno markiranje in za način, kako olajšuje pristopnost svojega gorskega sveta. Prav bi bilo, pripominja dr. Heinz, če bi avstrijske planinske organizacije storile kaj podobnega. Na koncu pove, da je dr. Pammer naredil transverzalo v 2 letih in 5 mesecih večji del sam in da vsem prijateljem gora priporoča, naj gredo po tej poti za njim.

O VODNIŠKI LITERaturi

Rudolf Rother ml., lastnik znane planinske založbe v Münchnu je v junijski številki revije »Der Bergsteiger« odgovoril znanemu avtorju planinskih vodnikov Walterju Paulseju na njegov članek »Zemljevidi proti vodnikom«. Rother priznava, da so dosednji vodniki življenjsko delo planincev iz vodniškega kroga. Priznava, da jim to življenjsko delo ni prineslo kaj prida (prim. našega Badjura, avtorja 28 vodnikov). Res je tudi, pravi Rother, da je v vseh alpskih deželah poplava raznih kart, ki ne pospešuje pisanja in razpečavanja vodnikov. Obstoji nevarnost, da bodo vodniki obležali na policah, posebno še obsežni področni vodniki.

Vendar se v nekaterih nazorih Rother s Paulsejem ne strinja. Trdi, da je pri vodnikih važnejši sistem kot pa stil. Zavzema se za OAV, ki je s svojimi ljudmi

poskrbel za avtorje vodnikov vseh Vzhodnih Alpah. To je zasluga a obenem tudi dolžnost planinskih organizacij. Za avtorje pa je težko, kajti napisati dober vodnik ni lahko. »Zrcalo« vodniške strani terja svoj čas, premislek, doslednost, sistematičnost in sistem. Vodnik, ki ni pisan tako, ne dosega svojega namena.

Rotherjevi vodniki, naj se prodajajo dobro ali ne, so gotovo med drugim tudi dosežek polstoletne prakse v izdajanju gorskih vodnikov. Ali je morda znamenja časa, če je Rother za »Venedigergruppe« deset let (od l. 1955–1965) iskal avtorja, ki bi bil vodniku za to skupino kos? Gotovo je nekaj na tem. Verjetno bo za avtorje v bodoče še težje, saj bo zmeraj manj ljudi, ki bodo v gore sistematično hodili, tako kot v nekdanjih časih. Sodobne prometne razmere v gorah, ceste, avtopromet, žičnice, helikopterji in letala omogočajo nov način pristopa, predvsem pa hitrejšo seznanjanje s tem ali onim področjem. Verjetno tudi način življenja terja nov stil v vodniški literaturi, nov sistem, novo ureditev strani, da bi zamikala modernega potopnika in ga na sodoben način po sodobnih potrebah in nazorih informirala o gorski pokrajini, po kateri ne hodi, ampak jo preskačuje, preletava, predvri.

Morda bi taka vodniška literatura izpolnila svoj namen, če bi hkrati spreobračala psihologijo modernega človeka v tem smislu, da odčaranje sveta z naglico prometa nosi s seboj veliko razočaranje in slabost. »Reisen nicht rasen!« je bilo geslo ob proslavah Rousseaujeve 250 letnice pred leti. Šlo je mimo nas. Poprečna naglica modernih nomadov pa je iz leta v leto večja. Kdo in kako naj jim servira zanje užitno vodniško literaturo,

T. O.

NAŠE JAME, glasilo Društva za raziskovanje jam Slovenije, 11 (1969), str. 1–116, Ljubljana, 1970.

Pričujoči zvezek slovenske jamarke revije je domala v celoti izpolnil material 3. zborovanja slovenskih jamarjev, ki je bilo 14.–15. junija 1969 v Ribnici. Po kratkem uvodu in opisu poteka zborovanja, ki so ga vzgledno pripravili kočevski in ribniški jamarji, sledijo razprave, ki so jih prispevali strokovnjaki, ki se poklicno ali amatersko ukvarjajo z raziskovanjem krasa na Slovenskem. Razpravi M. Šifererja – Nekateri geomorfološki problemi Dolenjskega krasa, sledijo prispevki D. Novaka, Hidrogeološke značilnosti osrednje Dolenjske, Fr. Lebna, Arheološka podoba dolenjskih jam, Fr. Škrabca Dva najst let raziskovalnega dela Jamarskega kluba Ribnica, in A. Kranjca, Speleološka odkritja na Kočevskem polju, kjer opisuje le del odtočne strani kočevskega po-

lja. S. Klepec je prispeval Rezultate jamarskih raziskav v Beli Krajini, kjer obsega klubski kataster že 161 jam in 45 drugih kraških objektov.

Zanimiv je prispevek Fr. Šušteršiča o Novih raziskavah v Žankani jami pri Rašporju, kjer poroča o raziskovanju 361 m globokega brezna v Čičariji. Brezno so raziskovali ljubljanski jamarji leta 1968 in 1969.

V drugem delu se zvrste manjši prispevki, od katerih je omeniti razglabljanje P. Habiča, ali je Lippertova jama Najdena, in Fr. Habeta opis jamskega mleka iz Brezna za hramom v Hrušici. Pomembna sta tudi dva petrografska prispevka R. Gospodariča in E. Grobelskove. O biospeleoloških novostih v jamski favni Bosenske krajine je poročal B. Sket.

Za članki in razpravami sledijo Poročila o jamarški dejavnosti doma in na tujem. V oddelku In memoriam se spominja revija v lanskem letu preminulih U. Tršana, Antona Suwe in J. Mramorja. Sledijo knjižna poročila o domači in tuji strokovni ali poljudni literaturi.

Pričujoči zvezek so prizadevni uredniki uredili tehnično dobro. Skice in fotografije so kljub razmeroma slabemu papirju dobre in ostre. Pogrešamo le doslednosti pri povzetkih v tujih jezikih, ki pri nekaterih prispevkih manjkajo, kajti sinopsisi za tujejezičnega bralca ne zadostujejo.

D. N.

MILIJONSKA NAGRADA ZA NAJBOLJŠO PLANINSKO KNJIGO

Ob svoji 100-letnici je DAV sklenil, da bo vsake dve leti dal 5000 DM za najboljšo planinsko publikacijo in 1000 DM kot vzpodbudno nagrado za najboljši spis nastopajočega avtorja. Teme: Planinsko-alpinistično doživetje, potopis, smučanje, zgodovina, naravoslovje; roman, znanost, strokovnost, vodniška literatura. DAV še ni konstituiral žirije, že zdaj pa se priporoča za nasvete in predloge. Vsekakor pričaja ta poteza DAV, kako visoko ceni pomen planinskih publikacij.

T. O.

STUDIJA O NAŠIH PLANINAH V NEMŠKI REVJI

Peti zvezek revije Münchner Studien zur Sozial- und Wirtschaftsgeographie je posvečen slovenskim planinam in njihovemu gospodarstvu – planšarstvu. V tem zvezku namreč dr. Metod Vojvoda objavlja izsledke svojega študijskega dela, v katerem je skušal kolikor toliko vsestransko zajeti današnjo problematiko, ki tare to tradicionalno, na alpski in na del predalpskega sveta navezано panogo našega kmetijstva.

Povsem upravičeno smo se v njegovem delu najbolj živo zanimali za najnovejše stanje, ko nam predočuje vlogo in pomen planšarstva v našem kmečkem gospodarstvu. Povedati je namreč še treba, da smo že s številnimi in podrobnimi razpravami, ki so jih slovenski geografi objavili v zadnjem desetletju pred vojno ali pa v prvem desetletju po njej (A. Melik, S. Ilešič, V. Leban, E. Čerček, B. Jordan, V. Fajgelj idr.) dobili kar se da podroben vpogled v položaj, strukturo ter v ekonomsko moč in usmerjenost planin ter v njihove lastniško-posesne odnose.

Ker je Vojvoda svoje delo predstavil tujemu strokovnemu svetu, se je držal že ustaljenega koncepta v prikazovanju in razčlenitvah našega planšarstva. Tako je celotno delo, ki obsega 55 strani, razdeljeno na osem poglavij. V prvem je podana razširjenost planin, kjer so prikazane tudi njihove osnovne naravogeografske karakteristike (relief, petrografske oznake in povezavi ali s pašno rušo ali z oskrbo z vodo, nadalje podnebje, višina gozdne meje itd.). V drugem poglavju so orisani lastniški odnošaji v planinah (danes so planine privatne ali srenjske in last splošno ljudskega premoženja). V tretjem poglavju se seznamimo s planšarskim osebjem. Tu lahko preberemo, da je iz leta v leto težje dobiti primernegega človeka za oskrbo živine na planini. Zato ni presenetljiva ugotovitev, da je danes med pastirji in sirarji na naših planinah skoraj tri petine starejših ljudi (nad 50 let starih), dobra petina je upokojujencev, 14% pa gospodarjev ali gospodinj s kmetij.

Za nas pa je nadvse zanimivo četrto poglavje, kjer so opisane spremembe v površinskem obsegu izrabe planin. Območja naših planin zavzemajo okrog 58 tisoč ha, kar predstavlja okrog 3% ozemlja SRS. Toda leta 1967 pa je bilo od te površine dejanskih pašniških območij samo 27 000 ha, in še od teh je bilo le okrog 18 700 ha obremenjenih s pašo. Pred drugo svetovno vojno je bilo v našem alpskem svetu 517 planin, danes jih je le še okrog 400. V zvezi s tem je treba poudariti, da se je v primerjavi s predvojnimi stanjem tudi število živine na naših planinah zmanjšalo za okrog eno tretjino. Vse to je neposredno vplivalo na spremembe planinskega gospodarstva, na pašni režim, na spremembe v namenski strukturi planin itd.

V sedmem poglavju, kjer je prikazano razmerje med današnjim turizmom in planinskim gospodarstvom, izvemo, da danes daje turizem že 41 planinam dokaj svojstven pečat (vikend naselja so npr. na planini Ukanc, Goreljek na Pokljuki, Velika planina, Uskovnica idr.). Torej na tistih planinah, ki so najlažje dostopne, se pojavljajo manjše ali večje gruče počitniških hišic, kar pa neposredno vpliva

na spremembo funkcij, ki jo je planina imela skozi desetletja.

V zadnjem poglavju Vojvodove študije dobimo pregled nad 13 planinskimi območji v slovenskih Alpah.

K študiji so priloženi trije večbarvni kartogrami, ki jih je po avtorjevi zasnovi izdelal G. Koch, kartograf Münchenske univerze. In vsi trije so opremljeni z ustreznimi dvojezičnimi legendami (v nemškem in slovenskem jeziku). Študiji je dodan krajši povzetek njene vsebine v slovenskem jeziku.

Vojvodova študija pomeni nov doprinos k osvetlitvi sodobnih problemov kmetijskega gospodarstva v našem alpskem svetu. Zato bo tudi vsem planincem dobrodošlo berilo, predvsem še tistim, ki jih zanimajo naše planšarstvo, njegov pomen in vloga v današnjem kmečkem gospodarstvu in sploh številne novodobne težnje, ki niso več tako dobrohotno kot nekoč naklonjene tem ekstenzivnim oblikam živinoreje v slovenskih Alpah.

M. Natek

NOVA MONOGRAFIJA O GROSSGLOCKNERJU

Za 100-letnico DAV je izšel 21. zvezek znanstvenih razprav o Glocknerju na 321 straneh. Razprave so večji del plod teamskega dela. Obravnavajo geografijo, zgodovino, geologijo in morfologijo področja, dalje klimo in gozdno mejo, vegetacijo in favno. Vogeltanz poroča tu o najdbi gorskega kristala v Odenwinklu in njegov nastanek. Kristal tehta 618 kg. Zvezku je dodanih 21 strani literature o Glocknerju in nova karta tega področja v 1:25 000. Vsekakor publikacija, ki bo zanimiva tudi za mnoge naše planince, ki se vedno v večjem številu podajajo na Veliki Klek, saj se nam je z avtom približal tako, da je dosegljiv za konec tedna.

ter Frauenberger in Kuno Rainer. Vreme ni dobro kazalo. Vodja ekspedicije je od Buhla zahteval, da se vrne v bazo. Buhl ni ubogal. Naslednji dan je bil sam na gori. Imel je težave z dihanjem, bil je brez hrane in pijače, pred seboj pa poltretji kilometer široki gorski hrbet, ki ga je ločil od vrha. Odložil je oprtnik, vzel pervitin, in izplezal zadnji težki odstavek pod vrhom. Ob 7 zvečer se je po vseh štirih priplazil na vrh (8125 m) in na cepinu je zaplapolal njegov tirolski praporček. 150 m pod vrhom ga je zajela noč. Stoje je lačen, žejen in prezebel prebil noč. K sreči ni bila premrzla. Do kraja izčrpan je naslednji dan izsušen, izročen halucinacijam in svoji železni volji proti večeru padel v roke svojih tovarišev. Bil je videti za desetletja postaran.

L. 1954 so z veliko ekspedicijo Italijani osvojili K₂. Pravo nasprotje je bil Čo Oju (8189 m), na katerega je isto leto stopil dr. Herbert Tichy. S seboj je imel tri Avstrijce in Pasang Davo Lamo. Imeli so vsega 826 kg prateža, premagali so ledeno zaporo, pred katero so pred dvema letoma obrnili Angleži, in uredili so si 4 tabore. Pri prvem poskusu je Tichy močno ozebel, pojavili so se Švicarji kot konkurenti. Že je kazalo, da bo Tichy kapituliral. Pa ni. Po »milosti bogov«, kakor je zapisal, je z Jöchlerjem in Pasangom stopil na vrh in pokazal, da osemstisočaki niso samo za velike narode in velike ekspedicije.

L. 1955 stoje Angleži na Kangčendzöngi, Francozi na Makaluju (8481 m). L. 1956 pridejo Švicarji na Lhotse (8501 m), Japonci po treh poskusih na Manaslu (8125 m), isto leto pospravijo Avstrijci svoj tretji osemstisočak, Gašerbrum II (8035 m) v Karakorumu. Fritz Moravec se je izkazal kot mojster situacije: Višinski tabor 1 in skoro vso opremo mu je zasul plaz. Moravec se je nato zanesel samo na tri tabore, on sam, Larch in Willenpart so nosili tovore do 500 m pod vrhom, zadnji bivak so prebili v spalnih vrečah in naslednji dan z zadnjimi močmi prišli na vrh. Naslednje leto je Avstrijcem pripadal Broad Peak (8047 m). Ker njihove šerpe niso dobili dovoljenja za Pakistan, so štirje Avstrijci tvorili po 25 kg v višinske tabore. Na vrh so prišli brez kisikovih aparatov. Buhl je imel slab dan. Zato je Diembergerju rekel, naj gre sam na vrh. Ko se je Diemberger vračal, je videl, da Buhl noče odnehati. Pridružil se mu je in z njim še enkrat stopil na Broad Peak. Tri tedne kasneje sta z Buhlom prišla na Čogoliso, sedemstisočak v soseščini Broad Peaka. Pri sestopu se je Buhlu zrušila opast in ga pokopala.

Hidden Peak so že l. 1936 naskakovali Francozi s težko ekspedicijo. Imeli so 14 ton prateža in 800 nosačev. Monsum je to množico, ki se je seveda zamujala, pognal nazaj. L. 1958 so prihiteli Ameri-

kanci, da se vendarle uvrste med osvajačce najvišjih kót na zemlji. Imeli so težave najprej z zbiranjem sredstev, nato z nosači iz plemena Balti, nato s slabim vremenom. Končno sta stala na vrhu Hidden Peaka (8068 m) dva Amerikanca. Za zadnje raztežaje pod vrhom sta rabila devet ur.

Ostal je še Gosainthau (8013 m), ki stoji že v Tibetu. L. 1945/46 sta Aufschnaiter in Harrer prišla v njegovo bližino, ko sta bežala iz Indije. L. 1951 ga je Aufschnaiter fotografiral z vzhoda, l. 1953 Toni Hagen z zahoda. Ko so ga l. 1964 končno osvojili Kitajci in Tibetanci, ni bilo posebnega odmeva. H koncu je šla doba velikih osvajanj v Himalaji, nastala je nova, ki se razvija pred nami.

Pregled dr. Ziaka, uglednega zgodovinarja in kronista, je seveda močno obrnjen k avstrijskim zaslugam in k moralnim sposobnostim, ki so jih avstrijski alpinisti pokazali v Himalaji. Vendar, kar je res, je res: Prispevali so največ in postavili na noge naveze, kakršne bi komaj še našli drugod.

MERITVE NA LEDENIKIH že 20 let organizira OAV. Vodi jih univ. prof. dr. H. Kinzl, ki vsako leto poroča o opravljenem delu. Med sodelavci jih je nekaj, ki že 20 let šarijo po ledenikih z busolo, teodolitom in mero. Horizontalno gibanje in vertikalno gibanje ledenikov je razvidno iz oznak na vseh straneh ledenika. V razdobju od oktobra 1968 do septembra 1969 vreme za ledenike ni bilo ugodno deloma zaradi povprečne višje temperature deloma zaradi pičlih padavin (komaj 50 % od normalne vrednosti). Zato so ledeniki močno pojemali. Šele avgusta l. 1969 je vremenski preobrat zaščitil ledeniške jezike pred nadaljnjo ablacijo. Od 52 ledenikov v Avstriji jih je 65 (71 %) nazadovalo, 17 (18 %) jih je ostalo nespremenjenih, 10 (11 %) pa jih je za spoznanje naraslo. Povprečno so ledeniki nazadovali za 10 m, nekateri pa mnogo več. Sulztalferner v Stubaiskih Alpah za 89 m, Gepatschferner v Ötztalskih Alpah 66 m, Zetalunitzkees in Simonykees v Venedigergruppe 76 in 33 m. V glavnem je nazadovanje manjše kot leto poprej.

Značilno je, da v zadnjih letih pri jezikih ledenikov nastajajo jezera iz kopnečega snega, seveda v primeru, če so morenska tla ravna.

SLIKA NA PRVI STRANI: MISELJ VRH – FOTO ING. ALBERT SUŠNIK
SLIKA NA DRUGI STRANI: CERKNISKO JEZERO S SLIVNICE –
FOTO ING. ALBERT SUŠNIK
SLIKA NA TRETJI STRANI: ŠIROKA PEČ – FOTO VILKO FINŽGAR
SLIKA NA ČETRTI STRANI: POZNA JESEN NA VELEM POLJU,
V OZADJU VERNAR IN TOŠC – FOTO ING. ALBERT SUŠNIK

tomos - automatic

Najbolj iskano dvokolesno motorno vozilo

Tovarna
motornih vozil
**TOMOS
KOPER**

Devizna cena samo 151 USA \$ ali ustrezen znesek v drugi kon-
vertibilni valuti

Vplačila na Tomosov devizni račun pri Kreditni banki, Koper
št. 514-620-1-32000-10-121

Za devizna vplačila takojšnja dobava

Vse informacije: prodajalne TOMOS Ljubljana, Koper, Beograd,
Sarajevo, Potrošnik Murska Sobota, Jeklotehna Maribor, Slovenija
avto Ljubljana in Celje, Adria Commerce Koper, Zagreb in Osijek,
Metalia Commerce Zagreb in v tujini:

— PROHAND, 78 Freiburg, Bertoldstrasse 54, Zahodna Nemčija
— MULTIHOLD, 9 Rue du Foubourg, S. Honoré, Paris 8^e

ZDRUŽENE PAPIRNIC LJUBLJANA

Z najboljšimi strokovnjaki v državi, novimi stroji in 130-letno tradicijo izdelovanja papirja nudimo domačemu in inozemskemu tržišču nove papirje za najbolj zahtevno tiskarsko tehnologijo

Papirji z zaščitnimi imeni: Emona, Avala, Slavija, Planica, Istra, Bled in Jadran so primerni za tiskanje reprodukcij umetniških slik starih in novih mojstrov, vseh vrst barvnih fotografij in drugih zahtevnih barvnih tiskanih reprodukcij. V rednem produkcijskem programu imamo še večino klasičnih papirjev s priznano kvaliteto. Zahtevajte vzorce!

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja Radeče pri Zidanem mostu

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tek. rač. pri NB Laško 5071-601-1030
Železniška postaja: Zidani most
Brzjavni: Papirnica Radeče

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski in foto papir, paus papir, kartografski, specialni risalni »Radeče«, papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku

PO ŽELJI IZDELUJE KARTICE V POSEBNEM
TISKU V RDEČI, MODRI ALI SIVI BARVI

